

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE PANORAMA
1453 TARİH MÜZESİ GEZİ DENEYİMLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BETÜL AYDEYER

DANIŞMAN
DOÇ. DR. HÜLYA ÇELİK

TEMMUZ 2025

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE PANORAMA
1453 TARİH MÜZESİ GEZİ DENEYİMLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BETÜL AYDEYER

DANIŞMAN
DOÇ. DR. HÜLYA ÇELİK

TEMMUZ 2025

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Betül AYDEYER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Betül AYDEYER tarafından hazırlanan “Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Panorama 1453 Tarih Müze gezisi Deneyimlerine İlişkin Görüşleri” adlı tez çalışması 02.07.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı **Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı**’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

Jüri Başkanı:

Dr. Öğr. üyesi Deniz YÜCEER

29 Mayıs Üniversitesi

Jüri Üyesi (Danışman): Doç. Dr. Hülya ÇELİK

Sakarya Üniversitesi

Jüri Üyesi:

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül KIRTEL

Sakarya Üniversitesi

ÖN SÖZ

Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin toplumsal olayları anlamalarını, tarihsel süreçleri analiz edebilmelerini, vatandaşlık bilincine sahip bireyler olarak demokratik katılım göstermelerini ve aktif bireyler olarak toplumda yer almalarını amaçlayan disiplinler arası bir ders niteliğindedir. Bu ders kapsamında gerçekleştirilen eğitim-öğretim etkinliklerinin etkili, kalıcı ve anlamlı olması adına farklı öğrenme ortamlarının sağladığı katkıların önemi giderek artmaktadır. Bu doğrultuda müze gezilerinin, öğrencilerin tarihsel olayları anlamlandırmaları ve sosyal bilgiler kazanımlarını içselleştirmeleri açısından önemli bir öğrenme deneyimi sunduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma, 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirdikleri Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimine ilişkin görüşlerinin nitel araştırma yöntemiyle incelenmesini amaçlamaktadır. Çalışmada öğrencilerin tarihsel çevreyle kurdukları etkileşim, öğrenme süreçlerine etkisi ve müze gezisi aracılığıyla geliştirdikleri düşünceler detaylı biçimde ele alınmıştır. Bu bağlamda, müze ortamının öğrenciler üzerindeki eğitsel, duygusal ve bilişsel etkileri ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Bu tezin hazırlanma sürecinde katkı sunan ve destek veren birçok kişi bulunmaktadır. Katkılarından dolayı bu kişilere teşekkür etmek istiyorum.

En başta yüksek lisans sürecim boyunca akademik rehberliğiyle yol gösteren, titiz yaklaşımı, sabırlı desteği ve çalışmama sağladığı akademik katkılarla bu tezin hazırlanmasına değer katan kıymetli danışmanım Sayın Doç. Dr. Hülya ÇELİK'e en içten teşekkürlerimi ve minnet duygularımı sunarım. Kendilerinden ders alma ayrıcalığını yaşadığım, çalışmamın gelişimine ve alana katkı sunmasına yönelik yapıcı dönütleri ve önerileriyle destek olan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül KIRTEL'e ayrıca tanışmaktan memnuniyet duyduğum, yapıcı değerlendirmeleriyle çalışmama katkıda bulunan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Deniz YÜCEER'e teşekkür ederim.

Bu zorlu süreçte sabırları ve anlayışlarından dolayı her zaman en büyük destekçim olan, inancını bir an olsun kaybetmeyen hayat arkadaşım Onur AYDEYER'e, varlıklarıyla

hayatıma anlam katan kıymetli çocuklarım Deniz Umay AYDEYER ile Uraz AYDEYER'e gönülden teşekkür ederim.

Araştırmamın uygulama sürecinde gönüllü olarak yer alan öğrencilere, desteklerini esirgemeyen okul yöneticilerine ve yüksek lisans eğitimim süresince ders aldığım tüm kıymetli hocalarıma, sevgili aileme ve dostlarıma sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE PANORAMA 1453 TARİH MÜZESİ GEZİ DENEYİMLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Betül AYDEYER, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Hülya ÇELİK

Sakarya Üniversitesi, 2025.

Bu araştırmanın amacı, ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirdikleri Panorama 1453 Tarih Müze gezisine ilişkin deneyimlerini incelemektir. Çalışma, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında İstanbul’da bir devlet ortaokulunda öğrenim gören 25 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma deseniyle yapılandırılan çalışmada, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen 10 adet açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler, betimsel analiz doğrultusunda tema ve kodlara ayrılarak çözümlenmiştir. Araştırma bulgularına göre öğrenciler, Panorama 1453 Tarih Müze gezisini sınıf ortamındaki ders anlatımına kıyasla daha etkileyici, dikkat çekici ve öğrenme açısından zenginleştirici bir deneyim olarak değerlendirmiştir. Katılımcıların çoğunluğu, müze ortamının görsel unsurlar ve üç boyutlu sergileme teknikleri sayesinde bilgileri daha somut hale getirdiğini, böylece öğrenmenin kolaylaştığını ve kalıcılığının arttığını ifade etmiştir. Görüşmelerde öğrencilerin büyük kısmı gezi süresince merak, heyecan, coşku ve gurur gibi yoğun duygular yaşadıklarını belirtmiş, bazı öğrenciler ise İstanbul’un Fethiyle ilgili bilgileri ilk kez bu kadar ayrıntılı ve etkileyici biçimde öğrendiklerini dile getirmiştir. Ayrıca gezi sonrasında öğrencilerin müzelere karşı ilgisinin arttığı, benzer müzeleri ziyaret etme arzularının güçlendiği ve geçmişe dair yeni sorular sormaya başladıkları gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, panoramik müze gezilerinin öğrencilerin hem akademik öğrenmelerine hem de tarihi olaylara yönelik bilinç ve duyarlılıklarının gelişimine katkı sağladığı, sosyal bilgiler dersi kapsamında etkili bir okul dışı öğrenme ortamı sunduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Ortaokul, Sosyal Bilgiler Dersi, Panorama 1453 Tarih Müzesi, Müze Eğitimi.

ABSTRACT

MIDDLE SCHOOL STUDENTS' OPINIONS ON THEIR EXPERIENCES OF VISITING PANORAMA 1453 HISTORY MUSEUM IN THE SOCIAL STUDIES COURSE

Betül AYDEYER, Master's Thesis

Advisor: Assoc. Dr. Hülya ÇELİK

Sakarya University, 2025.

The aim of this study is to examine the experiences of 7th grade middle school students regarding their visit to the Panorama 1453 History Museum within the scope of the Social Studies course. The study was conducted during the 2024–2025 academic year with the participation of 25 students from a public middle school in Istanbul. Designed in line with the qualitative research model, the data were collected through a semi-structured interview form consisting of 10 open-ended questions developed by the researcher. The data obtained were analyzed through descriptive analysis and categorized under specific themes and codes. According to the findings, students found the museum visit more engaging, impressive, and instructive compared to traditional classroom instruction. Most participants stated that the visual elements and three-dimensional displays in the museum made the content more tangible, thus facilitating learning and increasing retention. During the visit, many students reported feelings of curiosity, excitement, enthusiasm, and pride; some stated that they learned about the conquest of Istanbul in more detail and with greater emotional impact for the first time. Moreover, the museum visit was observed to have increased students' interest in museums and their desire to explore similar cultural spaces. In conclusion, panoramic museum visits contribute positively to students' academic learning as well as their awareness and sensitivity toward historical events, serving as effective out-of-school learning environments within the context of the Social Studies course.

Keywords: Middle School, Social Studies Course, Panorama 1453 History Museum, Museum Education.

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1.Problem durumu.....	1
1.2.Araştırmanın amacı.....	3
1.3.Alt problemler.....	4
1.4.Araştırmanın önemi.....	4
1.5.Araştırmanın sınırlılıkları.....	6
1.6.Tanımlar.....	6
BÖLÜM II.....	8
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Müze kavramı.....	8
2.2. Müze çeşitleri.....	10
2.2.1 Tarih müzeleri.....	11
2.2.2 Anıt müzeler.....	11

2.2.3 Arkeoloji müzeleri ve kazılar.....	12
2.2.4 Folklor ve etnografya müzeleri.....	12
2.2.5 Sanat müzeleri.....	13
2.2.6 Sanayi ve teknoloji tarihi müzeleri.....	14
2.2.7 Sanal müzeler.....	14
2.2.8 Panoramik müzeler.....	15
2.3. Müze eğitimi.....	16
2.3.1. Müze eğitiminin yararları.....	18
2.3.2. Panoramik müzeler ve eğitim.....	19
2.3.3. Sosyal bilgiler dersinde müze ve panoramik müze eğitimi.....	21
2.4. İlgili araştırmalar.....	22
2.4.1. Yurtiçinde yapılan çalışmalar.....	22
2.4.2. Yurtdışında yapılan çalışmalar.....	37
BÖLÜM III.....	40
YÖNTEM.....	40
3.1. Araştırma modeli.....	40
3.2. Çalışma grubu.....	41
3.3. Verilerin toplanması.....	42
3.4. Verilerin analizi.....	43
3.5. Geçerlilik ve Güvenilirlik.....	45
BÖLÜM IV.....	47
BULGULAR.....	47
4.1. Öğrencilerin müze gezisi deneyimine sahip olma durumu ile bu deneyimin benzer ve farklı boyutlarına ilişkin bulgular.....	47

4.2. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi öncesinde öğrencilerin hazırlık yapma durumuna ilişkin bulgular.....	50
4.3. Panorama 1453 Tarih Müze Gezisi sırasında dikkat çekici unsurlara ilişkin bulgular ...	53
4.4. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında yaşanan hislere ilişkin bulgular	55
4.5. İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunda okul ve müze ortamında öğrenilen bilgilerin kıyaslanmasına ilişkin bulgular	58
4.6. Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunun önemini anlamaya katkı sağlamasına ilişkin bulgular	61
4.7. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimi ile İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusuna olan ilgi değişimi durumlarına ilişkin bulgular	64
4. 8. Panorama 1453 Tarih Müzesine benzer panoramik müzeyi ziyaret etme isteğine ilişkin bulgular.....	66
4.9. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyiminin öğrencilere sağladığı katkılara ilişkin bulgular.....	68
4.10. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimine ilişkin öğrencilerin eklemek istedikleri düşüncelere ait bulgular	72
BÖLÜM V.....	75
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	75
5.1. Sonuç ve tartışma.....	75
5.1.1. Öğrencilerin müze gezisi deneyimine sahip olma durumu ile bu deneyimin benzer ve farklı boyutlarına ilişkin tartışma ve sonuç.....	75
5.1.2. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi öncesinde öğrencilerin hazırlık yapma durumuna ilişkin tartışma ve sonuç.....	77
5.1.3. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında dikkat çekici unsurlara ilişkin tartışma ve sonuç.....	78

5.1.4. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında yaşanan hislere ilişkin tartışma ve sonuç.....	79
5.1.5. İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunda okul ve müze ortamında öğrenilen bilgilerin kıyaslanmasına ilişkin tartışma ve sonuç.....	81
5.1.6. Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunun önemini anlamaya katkı sağlamasına ilişkin tartışma ve sonuç	83
5.1.7. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimi ile İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusuna olan ilgi değişimi durumlarına ilişkin tartışma ve sonuç.....	84
5.1.8. Panorama 1453 Tarih Müzesine benzer panoramik müzeyi ziyaret etme isteğine ilişkin tartışma ve sonuç.....	85
5.1.9. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyiminin öğrencilere sağladığı katkılara ilişkin tartışma ve sonuç.....	86
5.1.10. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimine ilişkin öğrencilerin eklemek istedikleri düşüncelere ait tartışma ve sonuç	87
5.2. Öneriler.....	88
5.2.1. Araştırma sonuçlarına ilişkin öneriler.....	88
5.2.2. Gelecek araştırmalara yönelik öneriler.....	89
KAYNAKÇA.....	91
EKLER.....	106

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Daha önce gidilen müze gezisi ile Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin karşılaştırılmasına ilişkin öğrenci görüşleri.....	47
Tablo 2. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi öncesinde yapılan hazırlıklara ilişkin bulgular	51
Tablo 3. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında dikkat çekici unsurlara ilişkin öğrenci görüşleri.....	53
Tablo 4. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasındaki hislere ilişkin öğrenci görüşleri ...	56
Tablo 5. İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunun okul ve müze öğrenme ortamında kıyaslanmasına ilişkin öğrenci görüşleri.....	58
Tablo 6. Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunun önemini anlamaya katkı sağlamasına ilişkin öğrenci görüşleri.....	62
Tablo 7. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimi ile İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusuna olan ilgi değişimi durumlarına ilişkin öğrenci görüşleri.....	64
Tablo 8. Benzer panoramik müzeyi ziyaret etme isteğine ilişkin öğrenci görüşleri	66
Tablo 9. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyiminin kişiye katkılarına ilişkin öğrenci görüşleri.....	69
Tablo 10. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimine ilişkin öğrencilerin eklemek istedikleri düşüncelere ilişkin görüşler.....	72

KISALTMALAR

3D: Üç Boyutlu

A.Ş.: Anonim Şirketi

f: Frekans

ICOM: Uluslararası Müzeler Konseyi (International Council of Museums)

İBB: İstanbul Büyükşehir Belediyesi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

(sav): Sallallahu Aleyhi ve Sellem

SB: Sosyal Bilgiler

SB7.3.1.: Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf 3. Ünite 1. Kazanım

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

vb.: ve benzeri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problemi, amacı, önemi ve sınırlılıkları ele alınmıştır.

1.1.Problem durumu

Toplumların sahip oldukları kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması kültürel mirasın varlığının korumasında ve sürdürmesinde büyük bir öneme sahiptir. Bu aktarım okul ortamında yapıldığı gibi okul dışı öğrenme ortamları aracılığıyla da desteklenmelidir. Bu nedenle, kültürel mirasın yalnızca korunması değil eğitim yoluyla tanıtılması, anlamlandırılması ve kuşaktan kuşağa aktarılmasının desteklenmesi, bu mirasın kalıcılığı açısından oldukça önemlidir. Bununla birlikte kültürel mirasın korunması milletler açısından toplumun geçmişini hatırlamasını ve geleceğini şekillendirmesinde etkilidir. Bu doğrultuda müzeler hem kültürel mirasın yaşatılması hem de kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması noktasında önemli bir işleve sahiptir. Müzelerin söz konusu işlevlerinin yanında yenilikçi bir yaklaşım ile toplumu etkilediği ve geliştirdiği görülmektedir (Karacan, 2024).

Günümüzde müzelerin okul dışı öğrenme amaçlı kullanıldığı da bilinmektedir. Müze eğitimi sayesinde öğrencilerin dış dünya ile ilişki kurmaları mümkün hale gelebilmektedir. Öğrencilerin milli kültür öğelerini öğrenmeleri ve geçmiş ile bağlantı kurmaları da müze eğitimi sayesinde mümkün hale gelmektedir. Okul dışı öğrenme alanı olan müzelerin boş zamanları verimli değerlendirmeye katkı sağlayabileceği bilinmektedir. Bunun yanında müzeler yaşam boyu öğrenmeyi desteklemektedir. Müzelerin öğrencilere aktardığı bilgiler ve sağladığı kazanımlar müzelerin sahip oldukları özelliklere ve içinde barındırdıkları koleksiyonlara göre bazı farklılıklar göstermektedir (Rennie ve diğerleri, 2003; Seligmann, 2014; Andre, Durksen ve Volman, 2017). Bu farklılıklar ise müze kullanımının yaygın hale gelmesine zemin hazırlamıştır. Bunun yanında müzelerin eğitim amaçlı kullanılması

öğrencilerin ilgilerini ve tarihi olaylara ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir. Müzelerin özellikle tarihi olaylar ve tarihi eserlere yönelik ilgiyi arttırmasının temelinde müzelerin büyük bir bölümünün tarihi nesneleri içinde barındırması yatmaktadır. Bu sebeple kültürel mirasın aktarılmasında müzelerin önemli bir yere sahip olması müze eğitiminin öğrenciler üzerindeki etkilerinin ele alındığı çalışmaların artmasına zemin hazırlamıştır (Williams ve Sparks, 2011; MacDonald, Johnson, Gillies ve Johnston, 2017). Buna karşılık ülkemizde öğrencilerin tarih müzelerine yönelik tutum ve bakış açılarının ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Eğitimde tarih müzelerinden yüksek düzeyde verim elde edebilmek için tarih müzelerine yönelik öğrenci görüş ve algılarının değerlendirilmesi önemli bir konudur. Bu noktada sosyal bilgiler eğitim programları incelenmiştir. Sosyal bilgiler dersi altında tarih konularının anlatılması, tarih eğitiminin genelinde olduğu gibi süreç içerisinde yenilenen sosyal bilgiler öğretim programlarının değişimi ile farklılık göstermiştir. Bu farklılık geleneksel tarih eğitiminden ziyade öğrenciye tarihçi bakış açısı kazandırmayı hedefleyen bir anlayıştır (Öztaşçı, Kabapınar ve Tuncel, 2020). Yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesiyle birlikte, Sosyal Bilgiler öğretim programlarında içerik ve öğretim anlayışında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu süreçte, öğrencilere kazandırılması hedeflenen bilgi, beceri ve değerlerde çeşitlilik artmış öğretim sürecinde ise daha aktif ve öğrenci merkezli yöntemlerin kullanımı ön plana çıkmaktadır. (Yıldırım ve Çalışkan, 2024).

2018 Sosyal Bilgiler öğretim programı öğrencilere bilgi, değer ve becerilerin disiplinler arası yaklaşımla kazandırılmasını hedefleyen ve öğrenmeyi yaşamla bütünleştiren bir yapıdadır. Öğretim programda dersin öğretimi yapılırken sınıf içi etkinliklerle sınırlı kalmaması, müze, tarihi mekân, sergi, arkeolojik alan gibi okul dışı öğrenme ortamlarının etkin biçimde kullanılması açıkça önerilmektedir (MEB, 2018,). Programda okul dışı öğrenme, yalnızca alternatif bir yöntem değil bireyin yaşantısal öğrenmelerini artıran ve kalıcı hale getiren öğrenme ortamı olarak görülmektedir. Öğrencinin gözlem, empati, araştırma ve yorumlama gibi becerilerinin geliştirilmesi amacıyla sözlü tarih çalışmaları, müze gezileri, sanal müze uygulamaları, gibi öğrenme yaşantıları teşvik edilmektedir. Özellikle “Kültür ve Miras” öğrenme alanında İstanbul’un Fethi’nin ve fetih siyasetinin işlendiği kazanım olan SB.7.2.2: “Osmanlı Devleti’nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder.” öğrencilerin tarihi

bilinç geliştirmelerine ve müze gezisi deneyimi ile yaşayarak örnek alan üzerinden analiz etmesini sağlayacak ve öğrenmelerine imkan tanıyacak şekilde yapılandırılmıştır. Dolayısıyla program doğrultusunda öğretmenler İstanbul'un Fethi'nin ve fetih siyasetinin tarihsel önemini kavratmayı panoramik müze gezileriyle gerçekleştirebilirler. Bu yaklaşımın, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler öğretim programında daha da pekiştirildiği görölmektedir. Kademeli olarak uygulanmaya başlanan bu öğretim programında farklı öğretim strateji-yöntem ve tekniklerinin kullanılmasına, aktif öğrenmeyi destekleyici öğrenmelerin gerçekleştirilmesi hedeflenerek öğretimi zenginleştirmek için müze gezileri ve sanal müze uygulamalarına yer vermiştir (MEB, 2024). Bu kapsamda literatür incelendiğinde, sosyal bilgiler dersi müze eğitimi ile birçok araştırmanın (Damar, 2024; Zengin, 2024; Kınıklı, 2024; Sarısaltık, 2024; Eşki, 2022; Kaba, 2021; Ulu, 2019; Çoşkun, 2014; Kısa, 2012; Egüz, 2011; Ermiş, 2010) yapıldığı tespit edilmiştir. Ancak panoramik müze ve sosyal bilgiler eğitimi kapsamında gerçekleştirilen bir çalışmanın olmadığı görölmüştür. Bu çalışma "Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında Panorama 1453 Tarih Müzesi deneyimlerine ilişkin görüşleri nelerdir?" sorusunun yanıtlanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Soruya yanıt aranması hem literatürdeki boşluğu doldurmak hem de okul dışı öğrenmenin etkilerini ortaya koymak açısından önemlidir.

1.2.Araştırmanın amacı

Çalışmanın amacı ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında genel müzelerden farklı olarak panoramik müze eğitimi yapılarak Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda "Ortaokul öğrencilerinin Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimlerine ilişkin görüşleri nelerdir?" sorusuna yanıt aranmış ve temel sorudan hareketle alt problemler oluşturulmuştur.

1.3.Alt problemler

- 1.Öğrencilerin daha önce gerçekleştirdikleri müze gezileri ile Panorama 1453 Tarih Müze gezisini karşılaştırmalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2.Öğrencilerin Panorama 1453 Tarih Müze gezisi öncesinde gerçekleştirdikleri hazırlıklar yönelik görüşleri nelerdir?
- 3.Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sürecinde öğrencilerin dikkatini çeken unsurlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- 4.Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında öğrencilerin deneyimlediği duygulara ve hislere ilişkin görüşleri nelerdir?
- 5.Öğrencilerin “İstanbul’un Fethi ve fetih siyaseti” konusunun okul ortamı ile Panorama 1453 Tarih Müzesi öğrenme ortamı arasında kıyaslamalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- 6.Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin, öğrencilerin “İstanbul’un Fethi ve fetih siyaseti” konusunun önemini kavramalarına yönelik katkılarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- 7.Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyiminin öğrencilerin “İstanbul’un Fethi ve fetih siyaseti” konusuna olan ilgisinde meydana getirdiği değişimlere ilişkin görüşleri nelerdir?
- 8.Öğrencilerin benzer nitelikte panoramik müzeleri ziyaret etme isteklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 9.Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyiminin öğrencilere kazandırdığı kişisel katkılara yönelik görüşleri nelerdir?
- 10.Öğrencilerin Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimine ilişkin paylaşmak istedikleri ek düşünceler ve önerilere dair görüşleri nelerdir?

1.4.Araştırmanın önemi

Okullar istenilen davranışların kazandırılmasında planlama ve programlamaya dayalı, kuramsal bilgilerin eğitim ve öğretimi için kullanılan ortamlardır. Okullarda bu eğitim ve öğretim faaliyeti çeşitli şekillerde sürdürülmeye devam eder fakat planlı ve programlı yapılan bu faaliyetler bazen yaparak yaşayarak öğrenme becerilerinin ve hayal gücünün

gelişmesini olumsuz etkileyebilir. Bu sebeple yaparak yaşayarak öğrenmenin ve hayal gücünün en iyi şekilde geliştirilebileceği öğrenme ortamının okul dışı öğrenme ortamı olduğunu söylemek mümkündür. Öğrencilerin hayal güçlerini de ön planda tutarak öğrenmeleri ders dışında yürütülen uygulamalar ile mümkün hale gelmektedir. Müzeler de söz konusu uygulama alanları içerisinde yer almaktadır (Gögebakan, 2018). Bu noktada son yıllarda müze ve eğitim ilişkisinin sıklıkla ele alındığı görülmektedir (Coşkun Keskin ve Elbasan 2025; Öztürkler, 2025; Zengin, 2024; Karagözoğlu, 2024; Sarısaltık, 2024; Kınıklı, 2024; Meydan ve Akkuş, 2023; Sevi ve Er Tükersin, 2023; Çelik ve Ütkür-Güllühan, 2022; Eşki, 2022; Uslu, 2021; Kaba, 2021; Sevigen, 2021; Karadeniz, 2020; Kartal ve Şeyihoğlu, 2020). Yapılan çalışmalarda müze ve eğitim ilişkisine odaklanılmakta ve farklı boyutları ile incelenmektedir. Çalışmaların bazılarının ele aldığı konularda; müze eğitimi ve akademik başarı üzerine etkisi ve olumlu katkısı, müze eğitimi etkisinin öğrenci ve öğretmen görüşlerine dayanarak incelenmesi ve etkili olmasıyla kalıcı öğrenmeye katkı sağladığı, müze gezi etkinliklerinin müze ziyaret sıklığını olumlu etkilediği ve son yıllarda sanal müze eğitimi konulu çalışmaların yapılması ve sanal müzelerin alternatif bir öğrenme ortamı sunarak olumlu katkı sağladığı vurgulanmaktadır. Müzelerin eğitim amaçlı kullanımının öğrenciler üzerinde olumlu etkilerinin bulunması müzeleri okul dışı öğrenme alanları içerisinde önemli bir konuma getirmiştir (Şahan, 2005).

Okul dışı öğrenme uygulamalarının en fazla faydalandığı derslerin başında sosyal bilgiler dersi gelmektedir. Sosyal bilgiler dersi özellikle tarih bilincinin kazandırılmasında önemli bir yere sahip olduğu için ders kapsamında tarih müzelerine sıklıkla ziyaretler yapılmaktadır. Tarih müzeleri sahip oldukları özelliklere ve içinde barındırdıkları nesnelere göre tarihin belirli dönemlerine ışık tutmaktadır. Tarih müzeleri, sahip oldukları özellikler ve barındırdıkları nesneler doğrultusunda tarihin belirli dönemlerine ışık tutmaktadır. Türk tarihinde önemli bir yere sahip olan İstanbul'un fethine ilişkin görsel ve materyallerin yoğun biçimde sunulduğu müzeler arasında Panorama 1453 Tarih Müzesi dikkat çekmektedir. Bu müze, öğrencilerin kültürel mirasımızı daha iyi anlamalarına katkı sağlamak amacıyla oluşturulmuş ve 2009 yılından itibaren ziyaretçilere açılmıştır. Müzenin eğitsel işlevinin artırılması için, ziyaretçilerin görüşlerinin değerlendirilmesi ve bu doğrultuda çeşitli çözüm

önerilerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda gerçekleştirilen çalışmanın alan yazına katkı sunacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın sosyal bilgiler dersi kapsamında daha önce bir panoramik müze eğitimi çalışması bulunmamasından dolayı özgün; sosyal bilgiler dersi uygulayıcısı olan öğretmenlerin ve öğrencilerin panoramik müzelere olan farkındalığını artıracığından dolayı gerekli; genel müzelerin yanı sıra gelişen bilim ve teknoloji ile farklı bir tasarıma sahip olan daha yeni bir müze yapısının çalışma konusu olması açısından güncel olduğu söylenebilir.

1.5.Araştırmanın sınırlılıkları

Bu araştırma, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Pendik ilçesinde yer alan bir devlet ortaokulunda öğrenim gören 7. sınıf öğrencilerinden oluşan 25 kişilik çalışma grubuyla sınırlandırılmıştır. Bulgular, yalnızca Panorama 1453 Tarih Müze gezisine katılan öğrencilerle yürütülen görüşmeler aracılığıyla elde edilmiştir. Dolayısıyla elde edilen bulgular, farklı bölgelere, yaş gruplarına ya da farklı müze türleriyle gerçekleştirilecek benzer çalışmalara doğrudan genellenemez niteliktedir.

1.6.Tanımlar

Bu çalışmada kullanılan kavramların daha anlaşılır hale getirilmesi amacıyla aşağıda yer alan tanımlamalara yer verilmiştir.

Eğitim: Bireylerin toplum yaşamına etkin biçimde katılabilmeleri için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumları okul ortamında ya da okul dışı ortamlarda kazanmalarına destek olmayı amaçlayan, planlı ve sürekli bir süreçtir (Erzincan, 2011, s. 10).

Müze: Topluma açık, kâr amacı gütmeyen yapılar olarak, eğitim, bilgi edinme, kültürel paylaşım ve toplumsal öğrenme gibi amaçlarla hizmet verir. Bu kurumlar hem maddi hem de manevi değeri bulunan öğeleri koruma altına alarak kamuya sunar ve böylece kültürel mirasın aktarımında önemli bir rol üstlenir (ICOM, 2022).

Müze eğitimi: Bireylerin yaş farkı gözötilmeksizin, müzelerde bulunan kültürel ve tarihsel değörlere doğrudan temas kurarak, bu öğeleri belirli bir plan ve program doğrultusunda deneyimlemelerine olanak sağlayan bir öğrenme biçimidir. Bu süreç, anlamlı ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesine katkı sağlar (Zilcioğlu, 2008).

Panoramik müze: Tarihi, kültürel ya da doğal olayları geniş açılı sahneler ve üç boyutlu görsel tekniklerle canlandırarak ziyaretçilere 360 derecelik bir bakış sunan özel tasarlanmış alanlardır. Bu müzelerde ses, ışık, mekansal derinlik ve hareket efektleri bir araya getirilerek izleyicinin kendini olayın merkezinde hissetmesi hedeflenir (Zülfikar ve Ediz, 2020; Ediz, 2021). Türkiye’de bu müze türünün öncüsü olan Panorama 1453 Tarih Müzesi, İstanbul’un Fethini panoramik anlatımla sunan ve kendi alanında ilk olma niteliğı taşıyan yapıdır (İBB Kültür A.Ş., 2023).

Sosyal bilgiler: İlkokul ve ortaokul düzeyinde uygulanan, sosyal ve beşeri bilimlerden elde edilen bilgi ve kavramları bir araya getirerek öğrencilerin çevrelerini, toplumlarını ve dünyayı anlamlandırmalarını sağlayan disiplinler arası bir öğretim alanıdır (Gazel ve Erol, 2012).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırma konusuna ilişkin kuramsal bilgilere ve konu ile ilgili olarak hem yurt içinde hem de yurt dışında yapılan çalışma özetlerine yer verilmiştir.

2.1. Müze kavramı

“Müze” kavramının kökeni, Antik Yunan'da ilham perilerinin yaşadığı yer anlamına gelen yapılarla ilişkilendirilir. Tarih boyunca müzelerin işlev ve içerikleri dönüşüm geçirmiş, günümüzde de barındırdıkları temalara ve rollerine bağlı olarak farklı şekillerde evrilmeye devam ettikleri gözlemlenmektedir (Zülfikar ve Ediz, 2020). Turistik bakış açısından değerlendirildiğinde ise müzeler, kültür ve tarihi aynı çatı altında sunan, uluslararası saygınlığı artıran ve kültürel diplomasiye katkıda bulunan önemli yapılar olarak tanımlanır (Arıcan ve Özdemir-Akgül, 2022). Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM), 2007 yılında müzeleri “toplumun gelişimine hizmet eden, halka açık, araştırma, eğitim ve eğlence amacıyla insanların gittiği, insanlığın hem somut hem de somut olmayan kültürel mirasını koruyan, toplayan, araştıran, sergileyen ve paylaşan, kâr amacıyla hareket etmeyen, sürekliliği ve bağımsız olan kurumlar” şeklinde tanımlamıştır. ICOM ve UNESCO sözleşmeleri çerçevesinde yürütülen çalışmalar sayesinde kültür, doğa ve bilim mirasının korunduğu bir alan haline gelen müzelerin tarihi ve kültürel öğelerin toplumla buluşmasına katkı sağladığı görülmektedir. Bu yönüyle müzelerin bir aktarım merkezi olduğu ifade edilmektedir (Karacan, 2024). Müzelerin işlevlerinin zamanla çeşitlenmesi, eski tanımların yetersiz kalmasına yol açmıştır. Geçmişte müzeler daha çok benzer yapılar olarak tanımlanırken, günümüzde rollerinin değişmesiyle birlikte bu kurumların yeniden tanımlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya çıkan sanal müzeler, müzecilik anlayışında yeni yaklaşımlar geliştirilmesini gerekli kılmıştır

(Tükel, 2024). Günümüzde müzelerin hem geleneksel hem de çağdaş anlamda ele alındığı görülmektedir. Geleneksel bakış açısıyla ele alındığında müzelerin genellikle doğa, tarih ve sanat gibi alanlardan seçilmiş olan nesnelerin sergilendiği kapalı alan olarak nitelendirildiği bilinmektedir. Çağdaş yaklaşım ile değerlendirildiğinde ise müzelerin bir öğrenme alanı, iletişim, etkileşim ve toplumsal diyalog alanı olduğu, kültürel bir bellek olmanın yanında dinamik bir deneyim üreticisi konumuna geldikleri ifade edilmektedir (Sandell, 2002). Müzeler, tarihsel süreçte geleneksel işlev ve özellikleri dikkate alınarak tanımlanmış ve insanlar tarafından kullanılan mekanlar olmuştur. Ancak bir dönem toplum nezdinde seçkin bir konuma sahip olan müzelerin, günümüzde daha çok eski eserlerin saklandığı ve korunduğu yerler olarak algılandığı göze çarpmaktadır. Söz konusu değişimlere paralel olarak, gelecekte müze kavramına ilişkin yeni tanımların yapılacağı öngörülmektedir (Karacan, 2024).

Müzeciliğin tarihine bakıldığında, bu kurumların çok eski dönemlerden beri var olduğu anlaşılmaktadır. İlk örneklerde müzeler genellikle dini yapılarla ilişkilendirilmiş ve seçkin sınıfların koruması altında, onların beğenilerine göre şekillenmiştir. Zamanla bu yapılar sanat, arkeoloji ve etnografya gibi alanlara odaklanan, hatta belirli temalara göre oluşturulan koleksiyonlarla gelişim göstermiştir (Karacan, 2024). Müzelerin içinde yer aldıkları bölgenin birçok özelliğini içinde barındırdığı görülmekle beraber, tarihi ve kültürel belleğe ilişkin nesnelerin sıklıkla görüldüğü mekanlar olarak nitelendirildiği belirtilmektedir. Bu yönüyle müzeler kentsel belleğin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Ediz, 2021). Kentsel belleğin önemli bir göstergesi olan çağdaş müzelerin temel prensipleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Zülfikar ve Ediz, 2020 s. 74):

- Müzelerin evrensel bakış açısına ve çeşitliliğe saygılı olması gerekmektedir.
- Toplumun her kesiminin müzelere erişim sağlayabilmesi gerekmektedir. Dil, din, ırk ve dezavantajlı olma durumuna bakılmaksızın her ziyaretçinin müzelerde fikirlerini ve projelerini paylaşmaları gerektiği vurgulanmaktadır.
- Müzeler mümkün olduğu kadar içinde bulundukları koşullara göre kendilerini geliştirmelidir. Böylece müzelerin eğitsel ve toplumsal amaçlara uygun gelişim göstermesi mümkün hale gelecektir.

- Toplum içerisinde herkesin birer katılımcı olarak müzelerde yer alması gerekmektedir. Müzeler yeniliğe açık olmalı ve karşılıklı etkileşim prensibine göre faaliyetlerini yürütmelidir.
- Müze eğitimleri mümkün olduğu kadar koleksiyonlar ile ziyaretçiler arasında etkileşim sağlayabilecek yeterlikte olmalıdır.
- Çağdaş müzecilik anlayışında içe kapanık ve yerel bir bakış açısına sahip olmaktan ziyade kültürlerarası düşüncenin ön planda tutulması önemlidir.
- Müzelerin mekan formları ve mimari kurguları müzenin sahip olduğu felsefe ile uyumluluk göstermelidir.

Son yıllarda, müzelerin en fazla geliştiği ülkelerin başında Avrupa ülkelerinin geldiği bilinmektedir. İsveç'te yer alan müzeler ile Amsterdam'daki müzelerde hemen hemen her nesneye yönelik içeriğin bulunduğu saptanmıştır (Karacan, 2024). Geçmiş yıllarda dünyanın birçok ülkesinde farklı içeriklere sahip olan müzelerin genellikle nesne odaklı, ziyaretçiler ile iletişim kurmayı amaçlayan ve ziyaretçileri etkilemeye çalışan mekanlar olduğu vurgulanmaktadır. Günümüzde teknolojinin gelişmesine ve artırılmış gerçeklik uygulamalarının hız kazanmasına paralel olarak ziyaretçi deneyimleri ve müzelerin ziyaretçiler ile etkileşim kurma düzeyleri de gelişmiştir. Bu açıdan ele alındığı zaman içinde bulunduğumuz dönemde coğrafi müzeler ile antik müzelere ve tarihi zenginliklere teknolojinin uyarlandığı söylenebilir. Bu gelişmelerin müzecilik faaliyetlerinde önemli fırsatları beraberinde getireceği ifade edilmektedir (Zülfikar ve Ediz, 2020).

2.2. Müze çeşitleri

Müzeler tarihi, kültürel ve sanatsal değerleri topluma sunmak, korumak ve gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla oluşturulmuş kurumlardır. Ancak bu işlevlerini tek ve sabit bir biçimde sürdürmeleri mümkün değildir. Zamanla müzecilik anlayışlarında yaşanan dönüşümler, müzelerin rollerini çeşitlendirmiş bu durum müze türlerinin farklı kategoriler altında sınıflandırılmasına neden olmuştur (Kalaba, 2022). İlk dönemlerde arkeoloji ve etnografya

müzeleri gibi temel türlerle başlayan bu sınıflama anlayışı, günümüzde yüzlerce farklı müze türünü kapsayacak şekilde genişlemiştir (Yücel Kurnaz, 2015). Bu çerçevede aşağıda farklı sınıflama temelleri doğrultusunda belirlenen bazı müze türleri açıklanmıştır.

2.2.1 Tarih müzeleri

Tarih müzeleri, geçmişte yaşanmış olayların, tarihi belgelerin, eserlerin ve önemli şahsiyetlerin tanıtımını amaçlayan müze türlerindendir. Bu müzeler, sergilerini kronolojik ya da belirli temalar etrafında düzenleyerek ziyaretçilere tarihi süreci anlaşılır bir şekilde sunar. Aynı zamanda, bireylerin tarih bilinci geliştirmesine, ulusal ve toplumsal hafızanın oluşmasına katkı sağlar (Buyurgan ve Mercin, 2005). Eğitsel yönleriyle öne çıkan tarih müzeleri, toplumun tarihsel mirasını koruma ve gelecek nesillere aktarma noktasında da önemli bir işlev üstlenir. Türkiye’de İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Çanakkale Destanı Tanıtım Merkezi ve Anıtkabir Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi gibi örnekler, tarih müzelerinin farklı temalarla nasıl yapılandırıldığını göstermektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025). Bu bağlamda tarih müzeleri, yalnızca geçmişi anlatan yapılar değil aynı zamanda günümüzle bağ kuran, tarihsel deneyimi toplumsal farkındalığa dönüştüren önemli eğitim ve kültür alanlarıdır.

2.2.2 Anıt müzeler

Arkeoloji müzeleri ve kazılar gibi tarih meraklısı kişilerin sıklıkla ziyaret ettikleri alanlar arasında anıt müzeler de yer almaktadır. Anıt müzelerin en dikkat çeken özelliklerinin başında mimari ve tarihi yönden değerli olan estetik görünümleri gelmektedir. Anıt müzelerin mimari yapılarının genellikle süslendiği ve söz konusu süslemeler sayesinde ün kazandığı görülmektedir. Anıt müzeler temel olarak cami, kilise, sur, tapınak ya da kale olarak varlığını sürdürmektedir (Zombory, 2017; Chen ve Liao, 2017). Yerel anlamda dikkat çekici özelliklere sahip olan anıt müzelerin büyük bir bölümünün uluslararası düzeyde bilindiği ifade edilmektedir. Bu kapsamda anıt müzeler yerel halkın ziyaretlerinin yanında

yabancı turistlerin de dikkatini çekmektedir. Türkiye'nin uluslararası düzeyde tanınan en önemli anıt müzesinin Ayasofya olduğu görülmektedir. Diğer önemli anıt müzeler ise Ankara'daki Hacı Bayram Cami bitişiğinde bulunan Augustus Tapınağı, Doğubeyazıt'taki İshak Paşa Sarayı, Hitit kaya kabartmaları ve Bizans dönemine ait kiliselerden meydana gelmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025).

2.2.3 Arkeoloji müzeleri ve kazılar

Arkeoloji müzeleri genellikle açık alanlarda olan ve arkeologların sıklıkla çalıştıkları alanların başında gelmektedir. Arkeoloji müzelerinde yer alan eserler genellikle yapılan arkeolojik kazılar sonucunda elde edilmektedir. Arkeoloji müzeleri birçok toplumda olduğu gibi ülkemizde de oldukça yaygındır. Bazı arkeoloji müzelerinin zaman içerisinde etnografya müzeleri ile birleştirildikleri görülmektedir (Barker, 2010; Edgeworth, 2011).

Müze uzmanlarının çoğunluğunun arkeologlardan oluşmasının temelinde arkeoloji müzelerinin oldukça fazla olması yatmaktadır. Arkeoloji müzelerindeki kazılar genellikle yaz aylarında gerçekleştirilmekte aynı zamanda arkeologların yanında yabancı araştırma heyetleri de arkeoloji müzelerini sıklıkla ziyaret etmektedir. Arkeoloji müzeleri temelde eski dönemlerde inşa edilen eserlerden meydana gelmektedir. Türkiye'nin arkeoloji müzeleri bakımından oldukça zengin bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Yaygın olarak bilinen arkeoloji müzelerinin başında Bergama, Side, Afrodisias, Efes, Milet, Didyma, Truva ve Boğazköy gelmektedir. Söz konusu arkeoloji müzeleri halka açık alanlar olarak hizmet vermektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025).

2.2.4 Folklor ve etnografya müzeleri

Folklor ve etnografya müzelerinde müzelerde genellikle halk kültürüne ilişkin öğelerin sergilendiği görülmektedir. Bunun yanında müzelerde arkeolojik nesne ve sikkeler ile farklı eserler de yer alabilmektedir. Türkiye'de halk sanatına yönelik akademik çalışmaların eksik

olması ve sanat eserlerinde sınırların net olarak çizilmemesi İstanbul dışında etnografya ve folklor müzelerinin gelişmemesine neden olmuştur. Etnografya ve folklor müzelerinde genellikle halkın kendi elinden çıkma eserlerden ziyade bilimsel veriler ışığında ortaya çıkartılmış eserlerin yer alması gerekmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025). Etnografya müzelerinin büyük bir bölümünün arkeoloji müzeleri ile benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle birçok etnografya müzesinin arkeoloji müzesi ile birleştirildiği görülmektedir. Etnografya müzelerinde eski dönemlere ait nişanlar, madalyalar, mutfak eşyaları, silahlar, tepsiler, temel giyim/kuşam malzemeleri, süs takıları, halılar, kilimler, fermanlar, beratlar ve dini yazılar yer almaktadır (Lloyd, 2020; Vukov, 2012).

2.2.5 Sanat müzeleri

Sanat müzeleri temel olarak sanat içerikli heykel ve resimler ile diğer sanatsal eserleri içinde barındıran müze türü olarak tanımlanmaktadır. Sanat müzelerinde yer alan sanat eserlerinin sadece sanatsal değil, aynı zamanda bilimsel değerinin de olduğu görülmektedir. Bu müzelerde sergilenen sanat eserlerinin oldukça eski bir tarihe sahip olduğu, bazı sanatçıların eserlerini kronolojik olarak sergilediği bilinmektedir. Bilimsel değere sahip olmalarının yanında sanat müzelerinde yer alan eserlerin tarihi ve kültürel unsurları da içinde barındırması söz konusudur. Sanat müzelerinde yer alan eserlerin başında heykeller, el işlemleri, grafikler, resimler, sinema öğeleri ve diğer görsel materyaller bulunmaktadır (Anderson, 2004).

Sanat müzelerinde yer alan eserlerin bir bölümünün müzakere yoluyla satın alındığı ve müzelere kazandırıldığı görülmektedir. Türkiye açısından ele alındığı zaman bazı sanat müzelerinde 19. yüzyıldan kalma saraylarda yer alan demirbaşların ve resim koleksiyonlarının sergilendiği bilinmektedir. Türkiye sınırları içerisinde iki tane heykel ve resim müzesi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Ankara’da ve Kültür Bakanlığına bağlı olup, diğer ise İstanbul’daki Mimar Sinan Üniversitesine aittir. Özel sanat koleksiyonlarına önem verilen ülkemizde çağdaş sanat müzesinin ise henüz kurulmadığı görülmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025).

2.2.6 Sanayi ve teknoloji tarihi müzeleri

Günümüzde ülkeler sanayi alanında ciddi bir rekabet içinde olmakla beraber, eskiyen teknolojilerini yenisi ile değiştirme yoluna gitmektedir. Bu durum eski teknolojilerin müzelik olmasına zemin hazırlamaktadır. Buradan hareketle batı ülkelerinden başlamak üzere dünyanın birçok ülkesinde sanayi ve teknoloji tarihi müzeleri kurulmaya başlamıştır. Ülkemizde de hızlı gelişim gösteren sanayi ve teknoloji tarihi müzelerinin başında gelen Rahmi Koç'un özel ilgisi ve finansman desteği ile kurulmuş olan Rahmi Koç Müzesi gelmektedir. Bu müze hızlı bir şekilde gelişimini sürdürmektedir. Ülkemizde hem devlet kurumları hem de özel sektörde faaliyet gösteren birçok işletmenin de sanayi ve teknoloji tarihi müzesi kurma girişiminin olduğu görülmektedir. Bilim tarihi açısından ele alındığı zaman sanayi ve teknoloji tarihi müzelerinin aynı zamanda bilim müzesi olarak nitelendirildiği söylenebilir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025).

2.2.7 Sanal müzeler

Günümüzde teknolojik gelişmeler hayatın her alanını etkilediği gibi müzecilik faaliyetlerini de etkilemeye başlamıştır. İnsanlar teknolojik imkanlardan faydalanarak müzelerde yer alan birçok bilimsel, sosyal, kültürel ve ekonomik veriye kolayca ulaşabilmektedir. Böylece müze ziyaretlerinde erişim, mekân ve zaman kavramlarının anlamlarını yitirdiği görülmektedir. Fiziksel ortamdan uzaklaşan müzecilik faaliyetlerinde meydana gelen bu değişimler sanal müzecilik kavramının ortaya çıkmasına ve gelişmesine katkı sağlamıştır (Tükel, 2024: 1). Bu kapsamda günümüzde eğitim, gezi ve yaşam boyu öğrenme amacıyla faydalanılan müze türlerinin başında sanal müzeler gelmektedir. Sanal müze “farklı görüntü aktarma teknikleri vasıtasıyla bilgisayar ve internet ortamına taşınan müzeler” olarak tanımlanmaktadır. Sanal müzeler temel olarak koleksiyonları dijital ortama aktarmakta, koleksiyonları küresel erişime sunmakta, ziyaretçilerin sanal ortamda gezinmelerine katkı sağlayan ve uygulamaya özgü hizmetleri içinde barındıran bir yapıya sahiptir (Carrozzino ve Bergamasco, 2010; Sylaiou ve diğerleri, 2009).

Tükel'e (2024) göre, sanal müzeler fiziksel eserlerin dijital ortama aktarılmasının yanında sadece dijital eserleri de içinde barındırabilmektedir. Sanal müzeleri ziyaret etmek isteyen kişiler multimedya araçlarından yararlanarak dijital ortama aktif katılım sağlamaktadır. Sanal müzelere erişim konusunda zaman ve mekân sorunu olmaması eğitsel ve kişisel gelişim anlamında kullanıcılara iyi bir deneyim imkânı sunmaktadır. Sanal müzelerin diğer bir özelliği ise kültürel miras öğelerinin uluslararası alanda tanıtımına katkı sağlamalarıdır. Sanal müzeler günümüzde eğitim amaçlı olarak kullanılan müzelerin başında gelmektedir. İletişim araçlarının gelişmesi ve eğitimde teknoloji kullanımının giderek yaygınlaşması eğitimde sanal müze kullanımını yaygın hale getirmiştir. Sanal müzeler öğrencilerin tarihi, sanatsal ve kültürel unsurlara yönelik bakış açılarını geliştirmenin yanında müzecilik kültürüne yönelik ilgilerinin de yükselmesine destek olmaktadır (Daniela, 2020; Katz ve Halpern, 2015).

2.2.8 Panoramik müzeler

Panoramik müzeler, tarihi olayların üç boyutlu betimlemeler, ses düzenlemeleri ve ışık oyunları ile canlandırılarak anlatıldığı, ziyaretçiye yaşantısal bir deneyim sunmayı amaçlayan çağdaş müze türlerinden biridir. Bu müzelerde izleyici, yalnızca bilgi edinmekle kalmaz aynı zamanda sergilenen konuların dönemsel atmosferini hissederek tarihi olgulara farklı bir bakış geliştirme imkânı bulur (Öztürk, 2020). Geleneksel müze anlayışının ötesine geçen bu tür sergilemeler, görsel-işitsel uyaranlarla desteklenerek öğrenme sürecini hem kalıcı hem de etkileşimli hale getirir (Ayaydın, 2017). Türkiye'de Panorama 1453 Tarih Müzesi, 1915 Çanakkale Panorama Müzesi, Panorama Konya Müzesi, Manisa Dioromik Mesir Müzesi, Kahramanmaraş Kurtuluş Destanı Panorama Müzesi, Panorama 1919, Müzesi, Büyük Taarruz ve Kurtuluş Savaşı Panorama Müzesi, Panorama 1326 Bursa Fetih Müzesi, Gaziantep Savunması ve Kahramanlık Panorama Müzesi bulunmaktadır (Arıcan, 2022 s. 35). Türkiye'de panoramik müze anlayışın öncü örneklerinden biri olan Panorama 1453 Tarih Müzesi, İstanbul'un Fethini büyük bir kubbe altında 360 derecelik görsel düzenleme ile anlatmakta ve ziyaretçileri olayların merkezine yerleştirerek tarihi sahneleri

adeta yaşatmaktadır (İBB Kültür A.Ş., 2023; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025). Bu yönüyle panoramik müzeler, odaklandıkları tarihsel veya kültürel içerikleri çok boyutlu biçimde sunarak ziyaretçiye duygusal, estetik ve deneyim temelli bir öğrenme süreci sağlayan yenilikçi müze örnekleridir.

2.3. Müze eğitimi

Kavramsal açıdan ele alındığı zaman müze eğitimi “gerçek nesneler karşısında, aktif, zevkli ve kalıcı öğrenmenin gerçekleştiği süreç” olarak tanımlanmaktadır (Bolu-Sert, 2019). Günümüzde müze eğitimi temel olarak okul-müze i  birliği ile ortak olarak yürütülen,  ocuk ve gençlerin yanında yetişkin bireylerin de dahil oldukları bir   retim stratejisi olarak değerlendirilmektedir. Müze eğitimi toplumların ortak hafızasını meydana getiren unsurların canlı kalmasına destek olmaktadır. Her müzenin sahip olduğu özelliklere ve içeriğe göre eğitim sürecinde ziyaretçilere verdiği mesaj birbirinden farklıdır. Müze eğitimi öğrencilerin geçmişi hafızalarında canlandırmalarına, hayal g  lerinin gelişmesine, düşünce ve yorumlama becerilerinin olumlu yönde şekillenmesine katkı sağlamaktadır (Karacan, 2024). Okullarda verilen örgün eğitime kıyasla müzelerde yürütülen eğitim faaliyetlerinde öğrenciler daha  zg r hareket edebilmektedir. Bu durum müzelerde daha esnek bir öğrenme ortamının oluşmasına katkı sağlamaktadır. Müze ziyaretleri okulların i  birliği dışında öğrencilerin ebeveynleriyle birlikte de yürütebilecekleri bir ziyaretir. Bu kapsamda müzeler okul saatleri dışında da öğrenmeyi destekleyici bir özelliğe sahiptir. Eğitim amaçlı kullanılmaya ba lanması ile müzelerin koleksiyon ve sergilerin yanına kafe, oyun alanı, kütüphane ve atölye gibi farklı yapıları da ekledikleri görülmektedir (Kınıklı, 2024).

Müzelerin eğitim amaçlı kullanılmasında öğrencilerin dikkatini ve ilgilerini çeken ortamlar olmasının büyük bir rolü bulunmaktadır. Öğrenciler geleneksel   retim yöntemlerini sıkıcı buldukları gibi sınıf içi etkinliklere her zaman yüksek bir dikkat ile katılım sağlamamaktadır. Ancak müzelerdeki görsellerin ve nesnelerin dikkat çekici olması öğrencilerin öğrenme eğilimlerini arttırmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalarda da öğrencilerin müzeleri dikkat çekici, hoş, büyüleyici ve ilgi düzeyini artırıcı, öğrenmeyi kolaylaştırıcı, mekanlar olarak

gördükleri belirtilmektedir (Sarısaltık, 2024; Karagözoğlu ve diğerleri, 2024; Ünlü, 2023; Eşki, 2022; Kartal ve Şeyihoğlu 2020; Kamçı ve Memişoğlu, 2020; Şişman, 2019; Coşkun Keskin ve Kaplan, 2012).

Müze eğitimi birtakım amaçlara ulaşmak amacıyla yapılmaktadır. Müze eğitiminin temel amaçlarının başında öğrencilere temel eğitim kurumları ile iş birliği yaparak aktif bir öğrenme ve gelişim ortamı sağlanması gelmektedir. Bu amaca ulaşmak için müzeler öğrencilere eşsiz bir öğrenme ortamı sunmaktadır. Öğrenciler müzeye geldikleri zaman kendilerini gerçek nesnelerden meydana gelen farklı bir ortam içinde bulmaktadır. Müzede verilen eğitim ile öğrencilerin öğrenme alışkanlıkları yeni bir boyut kazanmaktadır. Bunun temelinde müzede verilen eğitimde sınıf ortamında kullanılan öğretim dilinden farklı olması yatmaktadır (Şahan, 2005). Müzelerde yapılan eğitim uygulamaları ile öğrencilerin farklı disiplinleri birbiri ile yakından ilişkilendirmesi mümkün hale gelmektedir. Bu noktada öğrencilerin disiplinler arasındaki ilişkileri öğrenmeleri de müze eğitiminin temel amaçları arasında yer almaktadır (Gögebakan, 2018).

Müze eğitimi ile belirlenen amaçlara ulaşabilmek için müzelerin sahip olmaları gereken birtakım özelliklerin bulunduğu belirtilmektedir. Müze eğitiminin başarılı olması için müzelerin sahip olmaları gereken temel özellikler aşağıda maddeler halinde açıklanmıştır;

- Müze eğitiminin başarılı olması için öncelikli olarak müze çalışanlarının bilgili ve müzenin fiziksel koşullarının eğitim/öğretim faaliyetlerine uygun olması gerekmektedir.
- Müze eğitimi için binanın içerisinde seminer, konferans, panel ve basın açıklamaları için uygun ortamlar yer almalıdır.
- Müzelerde kalıcı ve geçici sergi salonlarının yanı sıra kütüphane ve araştırma merkezleri yer almalıdır. Ziyaretçilerin dinlenmeleri için alanlar tasarlanması da müze eğitiminin etkililiğini arttırmaktadır.
- Müze eğitiminde mevcut eserleri tanıtan rehberli turlar ve belgeseller bulunmalı, antik eserlerin filmler ile pekiştirildiği bir ortam hazırlanmalıdır.

- Müze eğitimlerinde müzeyi tanıtan sesli ve yazılı unsurlara, eğitimciler tarafından yürütülen drama faaliyetlerine, eserler ile ilgili tartışmalara ve sinevizyon gösterilerine yer verilmelidir (Göğebakan, 2018, s. 21).

2.3.1. Müze eğitiminin yararları

Müze eğitiminin öğrenciler açısından birçok yararı bulunmaktadır. Müze eğitime yer verilmesi okul ve müzeler arasında iş birliğinin sağlanmasına ve kültürel miras bilincinin öğrencilere aktarılmasına destek olmaktadır. Bu kapsamda hem ülkemizde hem de dünyanın birçok ülkesinde kültürel miras bilincini arttırmak için müze eğitiminden yararlanıldığı görülmektedir (Karacan, 2024). Müzeler yerel anlamda kültürel miras öğelerinin öğrencilere aktarılmasının yanında evrensel kültürel mirasın da korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlamaktadır. Özellikle müze değeri gören anıtlar, ören yerleri, sanat galerileri ve tarihi yapılar evrensel kültürel mirasın korunması ve aktarılmasında önemli bir yere sahiptir. Müzelerin öğrenciler üzerinde olumlu etkileri olmasının temelinde öğrenmeyi kolaylaştırmaları ve öğrenilen bilginin kalıcı hale gelmesine katkı sağlamaları yatmaktadır (Kampouropoulou ve diğerleri, 2013).

Müzelerin insanlık tarihinin her dönemine tanıklık ettiği bilinmekle beraber, dünyanın gelişim ve dönüşüm süreçlerini içinde barındıran nesneleri sergiledikleri görülmektedir. Müzeler insanlığın ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamındaki birikimlerini içinde barındıran bir yapıya sahiptir. Müzeler sayesinde toplumların geçmiş dönemlere ait birikim ve yapıtlarının somut olarak gözlenmesi mümkün hale gelmektedir. Bu açıdan ele alındığı zaman müzelerin hem ulusla kimliğin oluşmasına hem de ulusal kimliğin benimsenmesine katkı sağladığı söylenebilir (Tükel, 2024).

Mercin ve Alakuş'un (2005, s. 2-3) yaptıkları çalışmada müzelerin öğrencilere eğitim alanında pek çok avantaj sağladığını ifade etmektedir. Buna ilişkin detaylar aşağıda sıralanmıştır:

- Müzeler, öğrencilerin yaratıcılığını teşvik etmektedir.

- Yaşayarak ve yaparak öğrenmeyi sağlamaktadır.
- Aktif öğrenmeyi sağlamaktadır.
- Eserlerin öğrenciler tarafından daha yakından gözlemlenmesini, varsa kopyalarına temas etmesini ve doğal olarak daha güdüleyici ve heyecanlı bir eğitim ortamının oluşmasını sağlamaktadır.
- Öğrenmeyi daha eğlenceli hale getirmektedir.
- Geçmiş ile gelecek arasında bağ görevi kurmaktadır.
- Doğal bir öğrenme ortamı oluşturması sayesinde öğrencilerin daha özgür ve kendilerini rahat şekilde ifade edebilecekleri bir ortam oluşmasına katkıda bulunmaktadır.
- Geçmiş kültürlerle ve doğaya değer verilmesini sağlamaktadır.
- Müzede sanat eğitimi, çeşitli uygarlıkların eserlerine saygıyı arttırarak kültürler arası karşılıklı anlayışı geliştirmektedir.
- Doğru tarih bilinci kazanmasını sağlamaktadır.

Müzelerin öğrenme ortamı olarak tercih edilmesi öğrencilerdeki duygusal, bedensel, bilişsel ve dil gelişimlerini büyük düzeyde geliştirdiği ifade edilmektedir. Öğretim programında bulunan kavramların ve ünitelerin tercih edilen yöntemler dışında oluşturulan informal öğrenme ortamları, öğrencilerin düşünme yetilerinin geliştirilmesinde etkili olacağı belirtilmektedir (Tezcan-Akmehmet ve Ödekan, 2011).

2.3.2. Panoramik müzeler ve eğitim

Tarihsel süreç içerisinde müzecilik faaliyetlerinde ciddi değişimler meydana gelmiştir. Çağdaş müzecilik uygulamalarına kıyasla geleneksel müzecilik uygulamalarında eğitim faaliyetlerine daha az önem verilmektedir. Müzelerin eğitsel amaçlı kullanımı hem koleksiyonların incelenmesine hem de geçmiş ve gelecek arasında bağlantı kurulmasına katkı sağlamaktadır (Karacan, 2024). Günümüzde bu fonksiyonu yerine getiren müzelerin

başında panoramik müzeler gelmektedir. Panorama sanatı 360 derecelik kesintisiz resim sanatı olarak bilinmektedir. Panorama sanatı, gezici çadırlardan müzelere taşınarak, o mekanlarda dairesel formu ile biçim ve içerik açısından hakimiyet kurmuş ve ziyaretçilere üç boyutlu bir sunum imkânı sunmuştur (Zülfikar ve Ediz, 2020). Panorama müzeler seçtikleri temalar, bulundukları ülkeler, yapısal özellikleri ve vermek istedikleri toplumsal mesajlar ile değişkenlik göstermektedir (Büyüksalvarcı, Yetiş ve Arıcan, 2021).

Panoramik müzeler, temel olarak başta savaşlar olmak üzere tarihi olayların canlandırıldığı, olayların küçük ölçeklerde ziyaretçilere aktarıldığı alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu mekânsal sergileme yaklaşımı geçmiş yıllardaki müzecilik anlayışının aksine ziyaretçilerin daha fazla verim almalarına katkı sağlamaktadır. Bunun temelinde panorama müzelerin geçmiş yıllardaki katı müzecilik anlayışının dışında kalması yatmaktadır. Bunun yanında üç boyutlu sergileme sayesinde ziyaretçiler adeta kendilerini tarihi olayın içinde gibi hissetmektedir. Günümüzde sayıları giderek artan panorama müzelerinin ilk örneklerinin 1793-1863 yılları arasında tiyatro, eğlence vb. amaçlar ile kullanılmaya başlandığı görülmektedir (Ediz, 2021).

Ülkemizde panorama müzelerinin en önemli örneklerinin başında “Panorama 1326 Bursa Fetih Müzesi” yer almaktadır. Müzenin aktarılmak istenen konulara özgü mimari niteliklere sahip olduğu, bunun yanında günümüzdeki teknolojik araçlardan yararlanılarak geliştirildiği görülmektedir. Küresel bir tasarıma sahip olan müzenin 2015 yılından itibaren ziyarete açıldığı ve ziyaretçiler tarafından ciddi düzeyde etkileşim aldığı belirtilmektedir (Ediz, 2021). Ülkemizde sıklıkla ziyaret edilen diğer bir panorama müzesinin 2009 yılında ziyarete açılan “Panorama 1453 Tarih Müzesi” olduğu görülmektedir. Müze temel olarak İstanbul’un Fethini aktarmakta olup, içeriğinde 29 Mayıs 1453 gününün şafak vaktinde şehre giriş anı sergilenmektedir. Müze, Kırım’ın ünlü Sevastapol panoraması ile benzerlik göstermektedir (Zülfikar ve Ediz, 2020; Taşkiran ve Kızıllırmak, 2019).

“Emre Arolat Mimarlık” ve “Siluet Mimarlık” tarafından tasarlanan güncel panorama müzeleri arasında yer alan “Samsun Panorama Müzesinin” ise formel bir kurguya sahip olduğu görülmektedir. Samsun ilinde yer alan önemli bir meydanın yeniden düzenlenmesi ile oluşturulan müze “Dijital Gösterim Merkezi ve Panorama Müzesi” olarak hizmet

vermektedir. Müzede temel olarak Atatürk'ün Samsun'a çıkışına ilişkin dijital gösterimler yer almaktadır (Zülfıkar ve Ediz, 2020; Us, 2019). Ülkemizde sıklıkla ziyaret edilen diğer bir panorama müzesi olan "Panorama Konya Müzesi" ise 13. yüzyıl Konya'sını ve Hz. Mevlana'yı, onun hoşgörü ve barış mesajını uluslararası ziyaretçilere aktaran önemli bir müze olarak faaliyet göstermektedir (Arıcan ve Özdemir-Akgül, 2022; Büyüksalvarcı ve diğerleri, 2021).

2.3.3. Sosyal bilgiler dersinde müze ve panoramik müze eğitimi

Sosyal bilgiler dersi kapsamında verilen eğitimin sadece okul sınırları içinde kalmadığı, okul dışı öğrenme alanlarından da sıklıkla yararlanıldığı görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2019 yılında yayınlanan okul dışı öğrenme ortamları kılavuzunda okul dışı öğrenme alanlarının devlete bağlı müzeler, şahsi ya da özel müzeler, devlet kurumundaki sanat ve bilim merkezleri, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı alanlar (tarihi, turistik, kültürel, öğren yerleri), kütüphaneler ve arşivler, doğal alanlar, antik yerler, halka açık sanayi ya da meslek kuruluşlar, özel ya da devlet okulları (üniversiteler) şeklinde sıralandığı görülmektedir (Damar, 2024). Sosyal bilgiler dersi kapsamında yaygın olarak faydalanan okul dışı öğrenme alanları arasında müzelerin de yer aldığı göze çarpmaktadır.

Sosyal bilgiler dersinde özellikle tarihi bilgilere sıklıkla yer verildiği, bunun yanında sosyal bilgiler dersinde somut kültürel miras öğeleri ile somut olmayan kültürel miras unsurlarının sıklıkla ele alındığı görülmektedir. Bu durum sosyal bilgiler öğretiminde müzelerden yararlanılmasının önemli bir gereklilik haline getirmektedir. Çünkü müzeler tarihi bilgilerin öğrencilere aktarılmasının yanında somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerinin öğrenciler tarafından incelenmesine katkı sağlamaktadır (Taş, 2021; Tekin, 2017; Ölçer Özünel, 2013). Sosyal bilgiler ders müfredatında bulunan öğrenme alanları "birey ve toplum", "kültür ve miras", "insanlar, yerler ve çevreler", "bilim, teknoloji ve toplum", "üretim, dağıtım ve tüketim", "etkin vatandaşlık" ve "küresel bağlantılar" şeklinde sıralanmaktadır. Günümüzde aktif olarak ziyaretçi kabul eden müzelerde söz konusu öğrenme alanlarına yönelik koleksiyonların yer aldığı görülmektedir. Bu özelliklerinden

dolayı müzelerin sosyal bilgiler dersi kapsamında daha fazla ziyaret edilmesinin öğrencilerin ders başarılarını olumlu yönde etkileyeceği öngörülmektedir (Damar, 2024).

Eğitim sistemi içerisinde öğrencilerin milli ve kültürel değerleri kazanmalarında sosyal bilgiler dersinin büyük bir önemi bulunmaktadır. Müzelerin sosyal ve kültürel değerlere ilişkin öğeleri içinde barındırması müze ziyaretlerinin sosyal ve kültürel değerlerin benimsenmesine destek olduğu görülmektedir. Müzeler geleneksel sınıf içi öğretim yöntemine kıyasla öğrencilerin sosyal ve kültürel miras öğeleri ile yakın bağ kurabildikleri bir alandır. Bunun yanında sosyal ve kültürel miras öğelerinin somutlaştırılmasında da müzelerin etkili olduğu ifade edilmektedir. Bu açıdan ele alındığı zaman sosyal ve kültürel miras öğelerinin işlendiği sosyal bilgiler derslerinin devamında müze eğitimlerine de ağırlık verilmesi önem arz etmektedir. Sınıf içinde alınan eğitimin devamında müze eğitimi ile desteklenmesi sosyal bilgiler dersinde edinilen bilgilerin pekiştirilmesine katkı sağlamaktadır (Sağlamgöncü, 2023).

2.4. İlgili araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde araştırma konusu ile ilişkili olarak geçmiş yıllarda hem yurtiçinde hem de yurtdışında yapılan çalışma özetlerine yer verilmiştir.

2.4.1. Yurtiçinde yapılan çalışmalar

Coşkun Keskin ve Elbasan (2025) tarafından yapılan çalışmada nitel araştırma yöntemi fenomenolojik desen çerçevesinde Sakarya Deprem Müzesi'nin öğrencilerde deprem bilinci oluşturmadaki etkisi incelenmiştir. Daha önce müzeyi ziyaret etmemiş 10 ortaokul öğrencisiyle gerçekleştirilen gezi öncesi ve sonrası görüşmelerin betimsel analiziyle elde edilen bulgular, müzenin duygusal etkisinin güçlü olduğunu ancak eğitsel yönünün sınırlı kaldığını ortaya koymuştur. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin deprem kavramına ilişkin algıları genellikle korku, üzüntü ve endişe gibi duygular etrafında şekillenmiş bu

durum büyük ölçüde müzede yer alan görsel materyallerin etkisinden kaynaklanmıştır. Ancak öğrencilerin deprem öncesi, anı ve sonrasına yönelik bilgi temelli farkındalıklarının gelişmediği özellikle alınması gereken önlemler konusunda müzenin yeterince yönlendirici olmadığı görülmüştür. Çök-kapan-tutun gibi yaşamsal önem taşıyan tekniklerin, sınırlı şekilde aktarılması deprem çantası ve bina güvenliği gibi önemli konulara dair içeriklerin ise müze düzenlemesinde yer almaması, eğitsel beklentilerin karşılanmadığını göstermektedir. Öğrenciler müzeye dair beklentilerini hem hatırlatıcı hem de öğretici unsurlar açısından dile getirmiş enkazdan çıkan eşyalar, dijital ekranlar, haber görselleri, sesli canlandırmalar gibi uygulamaları görmek istediklerini belirtmişlerdir. Ancak müze bu beklentilerin çoğuna yanıt verememiştir. Buna karşın, öğrencilerin empati kurma becerilerinin geliştiği, geçmişte yaşanan acıların farkına vardıkları gözlemlenmiştir. Duygusal etki gücü yüksek olan müze deneyimi, bilgi ve davranış düzeyinde bir kazanıma dönüşmemiştir. Sonuç olarak, çalışma deprem müzelerinin yalnızca anımsatma ve duygulandırma işleviyle sınırlı kalmaması gerektiğini, aynı zamanda deprem öncesi hazırlık, deprem anında doğru tepki ve sonrasında yapılması gerekenlerle ilgili bilgi ve beceriler kazandıran etkili bir öğrenme ortamı olarak yapılandırılmasının önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Öztürkler (2025) tarafından yapılan çalışmada Güzel Sanatlar Liselerinde görev yapan Görsel Sanatlar öğretmenlerinin müzeleri eğitim ortamı olarak nasıl değerlendirdikleri incelenmiştir. Ankara ilindeki dört lisede görevli 18 öğretmenle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda, öğretmenlerin çoğunluğunun müzeleri öğrencilerin sanatsal gelişimini destekleyici bir öğrenme alanı olarak gördükleri ortaya konmuştur. Ancak, ulaşım ve maddi kısıtlar nedeniyle müze gezilerinin her zaman mümkün olamadığı, bu durumlarda okul ortamında müze odaklı çalışmalar yapıldığı belirtilmiştir. Ayrıca, öğretim programlarında müze eğitiminin yalnızca sınırlı ve dağınık biçimde yer aldığı, dersin sistematik bir yapıdan yoksun olduğu ifade edilmiştir. Öğrencilerin müze ziyaretlerine ilgiyle yaklaştığı, okul yönetimlerinin ise bu gezilere karşı zaman zaman ikna edilmek zorunda kaldığı vurgulanmıştır. Demografik bulgular ise, özellikle 11–20 yıl arasında deneyimi olan ve resim ana sanat dalında görev yapan öğretmenlerin müze kullanımına daha olumlu yaklaştığını lisans mezunu öğretmenlerin ise yöneticileri ikna etmede daha girişken

olduğunu göstermektedir. Çalışmada, müzelerin sanat eğitimi açısından önemli bir öğrenme alanı sunduğu, ancak bu potansiyelin açığa çıkması için öğretim programlarının güçlendirilmesi, öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimlerin artırılması ve müze erişiminin kolaylaştırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Zengin (2024) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinin okulda, sanal müze ve müzede sosyal bilgiler dersine yönelik görüş ve tecrübelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 173 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda öğrenciler okulda sosyal bilgiler öğrenmeye yönelik en sık “tarih, kitap ve bilgi” metaforlarını kullandıkları, okulda işlenen sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin daha çok edilgen rol oynadığı sonucuna varılmış ancak öğretmenin ders işleme stilinden memnun oldukları görülmüştür. Müzede sosyal bilgiler öğrenmeye yönelik öğrenciler en sık “gezi, tarih ve eski” metaforlarını kullanmışlardır. Müze etkinliklerinde öğrencilerin daha aktif oldukları, keşfederek ve eğlenerek öğrenme sağladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sanal müzede sosyal bilgiler öğrenmeye yönelik öğrenciler en sık kullandıkları metaforlar ise “teknoloji, telefon ve ıslanma” olmuştur. Sanal müzede sosyal bilgiler öğrenmeye yönelik veriler incelendiğinde ise öğrencilerin bu etkinliklerden keyif aldıkları sonucuna varılmıştır. Çalışmanın bulgularına dayanarak okulda, müzede ve sanal müzede sosyal bilgiler öğrenmeye yönelik elde edilen verilerin karşılaştırılmasında öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik görüş ve deneyimlerinin olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sarısaltık (2024) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler dersinde ortaokul öğrencilerinin müze gezilerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 17 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda öğrenciler ve öğretim süreci hem okulda hem de müzede ayrı ayrı değerlendirilerek, öğrencilerin tarihsel düşünme süreçleri betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin okulda daha çok öğretmen merkezli, teknoloji destekli, soru cevap ve düz anlatım tekniklerinin kullanıldığı yollarla sosyal bilgiler dersini işledikleri anlaşılmıştır. Tarihsel düşünme becerileri merkezli hazırlanan etkinlikler sırasında, öğrencilerin okulda çalışma yapraklarını cevaplarken, yazma etkinliklerinde zorlandıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte araştırma, öğrenci merkezli ve müzede gerçekleştirilen okul dışı eğitim ve etkinliklerin, öğrencinin bilgiye kendisinin ulaşmasına ve onu yapılandırmasına fırsat verdiği sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında

öğrencilerin en fazla, tarihsel düşünme becerilerinin kronoloji becerisi boyutunda, zamanı algılamada zorlandıkları görülmüştür. Öğrencilerin tarihsel empati becerisine yönelik yapılan etkinliklerde, tarihsel dönemi anlayabildikleri fakat perspektif almada zorlandıkları görülmüştür. Öğrencilerin empati kurarken, günümüz bakış açısıyla olayları değerlendirmeleri en sık karşılaşılan sorun olarak belirlenmiştir. Araştırmada öğrencilerin bir gün içinde birden fazla müzede etkinliklere katılmalarının, öğrencileri fiziksel olarak yorduğu için, bazı etkinliklerin amacına ulaşamadığı görülmüştür. Ayrıca öğrenciler, müzede etkinlikler sırasında nesnelere dokunarak onları daha yakından incelemek de istemişlerdir. Öğrenciler müzede geçirmiş oldukları deneyim sonrası, müzede eğitime yönelik olumlu görüşler ifade etmişlerdir. Öğrenciler, okul dışında olmaktan memnun olduklarını belirtse de sürekli etkinlik yapmak yerine arkadaşları ile serbest zaman geçirmek istediklerini de ifade etmişlerdir.

Kınıklı (2024), tarafından yapılan çalışmada sanal müze uygulamalarının ziyaretçilerin müze deneyimlerine katkısını ve bu deneyimlerin iz bırakan yönlerini ele almıştır. Örneklem olarak Göreme Açık Hava Müzesi, Mersin Arkeoloji Müzesi ve Zeugma Mozaik Müzesi seçilmiş fiziksel ve sanal ziyaretlerin memnuniyet ve tekrar ziyaret niyeti üzerindeki etkileri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. 420 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada katılımcılar, sanal gerçeklik gözlüğü kullananlar ve fiziksel ziyaretçiler olarak iki gruba ayrılmıştır. Deneyim altı boyutta ele alınmıştır: eğitim, eğlence, kaçış, estetik, akış ve nostalji. Bulgular, sanal ziyaretçilerin memnuniyet ve tekrar ziyaret eğilimlerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Özellikle “eğitim”, “kaçış” ve “akış” boyutlarının memnuniyet üzerinde; “eğlence”, “akış” ve “nostalji” boyutlarının ise tekrar ziyaret niyeti üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, sanal müze deneyimlerinin fiziksel gezilerin yerine değil, onları tamamlayıcı bir unsur olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Koca (2024) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin kültürel mirasın sürdürülmesinde müzelerin rolüne ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Araştırma, temel nitel araştırma modeline dayalı görüşme tekniği kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın araştırma grubu, iki farklı sosyal bilimler lisesinde öğrenim gören 20 son sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt

örnekleme kullanılmış olup, belirlenen ölçüt öğrencilerin müzeyi ziyaret etmiş olmasıdır. Bu bağlamda katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler belirli bir veri doygunluğuna ulaşılan kadar devam etmiş ve verilerin birbirini tekrar ettiği görülmüştür. Araştırma sonucunda kültürel mirasın sürdürülmesinde “korunma”, “yaşama”, “öğretme” ve “kültürel değerlerimizi koruma” temalarının ön plana çıktığı görülmüştür. Aynı zamanda kültürel mirasın sürdürülebilmesi için değerlerin yaşatılması veya uygulanması ile sürdürülebileceği ortaya konulmuştur. Müzelerin maddi, manevi, tarihi ve kültürel mirasın aktarılmasında köprü görevi gördüğü ve kültürel mirasın sürdürülmesinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Karagözoğlu ve diğerleri (2024), bu çalışmada akran öğretimi temelli bir müze eğitimi süreci uygulamış ve bu sürece dair öğrenci görüşlerini ortaya çıkarmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji desenine göre yapılandırılan bu çalışmada, katılımcı grubunu 5. sınıf düzeyinde öğrenim gören 25 ortaokul öğrencisi oluşturmuştur. Veriler, öğrencilerle gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler aracılığıyla elde edilmiş; veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin akranlarının rehberliğinde gerçekleştirilen müze eğitimine ilişkin görüşleri genel olarak olumlu yöndedir. Hem rehberlik eden öğrenciler hem de rehberlik alan öğrenciler uygulamayı etkili, eğlenceli, dikkat çekici, faydalı ve duygusal açıdan tatmin edici (heyecan verici, gurur duyulan, mutluluk sağlayan) bir deneyim olarak tanımlamışlardır.

Damar (2024) tarafından yapılan çalışmada müze ve tarihi mekanların Sosyal Bilgiler dersi kapsamında okul dışında öğrenmeye katkı sunma durumunu incelemiştir. Araştırma kapsamında dört müze (Zeugma Mozaik, Arkeoloji, Oyun ve Oyuncaklar, Atatürk Anı Müzesi) ile iki tarihi mekanda (Gaziantep Kalesi ve Bakırcılar Çarşısı) gözlemler yapılmış ve öğretim programının öğeleri (kazanım, beceri, değer vb.) doküman analizi yoluyla değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, bu mekanların özellikle “kültür ve miras” öğrenme alanı başta olmak üzere tüm öğrenme alanlarına yönelik etkinliklerle uyumlu içerikler sunduğu ve öğretmenler için zengin öğrenme fırsatları barındırdığı belirlenmiştir.

Güler ve Cengiz (2023) tarafından yapılan çalışmada sanal müze etkinlikleriyle desteklenen bir fen öğrenme süreciyle ilgili ortaokul öğrencilerinin görüşlerini sunmayı amaçlamaktadır. Çalışma, 2021-2022 akademik yılında bir devlet okulunda öğrenim gören 29 5. sınıf öğrencisiyle yürütülmüştür. Çalışma sırasında, müfredat ve ders kitabının içeriğine uygun olarak sunulan etkinliklere ek olarak fen dersleri sanal müze etkinlikleriyle zenginleştirilmiştir. Araştırmacılar sanal ortam olarak ABD'deki Smithsonian Ulusal Doğa Tarihi Müzesi'nin sanal müzesini kullanmışlardır. Derslerden sonra, katılımcıların sanal müze etkinliğiyle ilgili görüşlerini belirlemek için yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Tüm öğrencilerin sanal müze deneyimini farklı yönlerden ele almalarına rağmen olumlu bir izlenime sahip oldukları ve süreçten memnun oldukları görülmüştür. Öğrenciler, hem geçmişte yaşamış canlıların kalıntılarını görmekten hem de aşina oldukları canlılar hakkında bilgi edinmekten keyif aldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca müzeyi fiziksel olarak ziyaret etmiş gibi hissettikleri ve öğrenimlerini dersin kazanımlarıyla ilişkilendirdikleri gözlemlenmiştir. Bulgular ışığında, sanal müzelere fen derslerinde daha fazla yer verilebileceği rapor edilmiştir.

Ünlü (2023) tarafından yapılan çalışmada müze eğitim etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin öğrenme becerilerine etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 210 öğrenciden görüş alınmıştır. Araştırma sonunda yapılan müze gezileriyle öğrencilerin merak etme, ilgi duyma, araştırma arzusu, motivasyon artışı ve içsel açıdan olumlu yönde etkilendiği, öğrenme becerilerinin olumlu yönde geliştiği, öğrencilerin müze etkinliklerinden çok mutluluk duyduğu sonucuna varılmıştır.

Meydan ve Akkuş (2023) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen müze gezilerine yönelik görüşleri incelenmiştir. Nitel araştırma deseninde yürütülen çalışmada, 20 öğrenciyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veriler içerik analizi yoluyla değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin müze gezilerini dersin somutlaştırılması, tarihsel olayların yerinde görülmesi ve öğrenmenin kalıcılığı açısından faydalı buldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrenciler, müze ortamlarının eğitici olmasının yanı sıra ilgi çekici ve eğlenceli olduğunu da ifade etmişlerdir.

Sevi ve Er-Türküresin (2023) tarafından yapılan çalışmada sanal müzelerin değer kazanımına etkisinin öğrenciler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 22 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırma sonuçlarında ise öğrenciler sanal müze kullanımına yönelik görüşleri gerçekleştirilen faaliyetler neticesinde anlamlı seviyede pozitif yönde bir artışın gözlemlendiği öğrenciler, kazandırdığı değerler açısından sanal müze uygulaması ve sanal müzede değer aktarımını etkileyen faktörler olarak iki sınıfa ayrılmıştır. Müzelerle öğrencilere bağımsızlık, duyarlılık estetik, vatanseverlik, bilimsellik gibi kazanımların aktarılmasında etkili olduğu, sanal müzelerin öğrencilerin değer algılarını pozitif yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Çelik ve Ütkür-Güllühan (2022) tarafından yapılan çalışmada sanal müze eğitiminin öğrencilerin farkındalık ve görüşleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 40 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda katılımcıların sanal müze ve sanal tur memnuniyetlerinin, genel olarak pozitif yönde olduğu, cinsiyete göre farklılık göstermediği, ancak öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf kademesine göre farklılık gösterdiği, öğrencilerin sanal müzeyi genellikle eğitim ortamından duydukları ,sanal müzeyi önemli görmelerine rağmen gerçek müzeyi de ziyaret etmeyi istedikleri, sanal müze uygulamalarının kolay olduğu ve sosyal bilgiler dersinde oldukça etkili olduğu, sana müzeyi tarihi eser ve teknoloji kavramlarıyla özdeşleştirdiği sonucuna varılmıştır.

Eşki (2022) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler dersinde uygulanan müze temelli etkinliklerin öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma grubunu 50 ortaokul öğrencisi oluşturmuştur. Elde edilen bulgular, müze eğitiminin okul dışı öğrenme ortamı olarak ders başarısını olumlu yönde etkilediğini ve özellikle deney grubundaki öğrencilerin başarı düzeylerinde artış sağladığını göstermektedir. Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilen nitel veriler, öğrencilerin müze eğitimi sürecine ilişkin düşüncelerini detaylı biçimde yansıtmış ve bu sürecin öğrenme motivasyonu açısından anlamlı katkılar sunduğunu ortaya koymuştur.

Uslu (2021) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler derslerinde müzelerin bir eğitim ortamı olarak kullanılmasına ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir.

Çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinin sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 114 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Durum çalışmasında veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ve açık uçlu soru formu kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının veri toplama araçlarına verdikleri cevaplardan elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları genel olarak incelendiğinde, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının müzelerin bir eğitim ortamı olarak kullanılmasının faydalarını çoğunlukla “kalıcı öğrenmeyi sağlaması”, “öğrencilerin görerek/yaşayarak daha iyi öğrenmelerini sağlaması” ve “geçmişe ilişkin bilgi sağlaması” olarak açıkladıkları görülmektedir. Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuca göre sosyal bilgiler öğretmen adayları müzeleri eğitim ortamı olarak kullanırken karşılaşılabilecekleri sorunları; “öğrencilerin tarihi belge ve objelere zarar verebilme olasılığı”, “maddi imkansızlıklar” ve “sınıfın kontrolünün zor olması” olarak belirtmişlerdir.

Kaba (2021) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler dersinde müze etkinliklerinin akademik başarıya etkisinin öğrenciler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya bir ortaokulun 7. Sınıf öğrencileri dahil edilmiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında müze ve eğitimini kapsayan dijital çizgi romanla gerçekleştirilen faaliyetlerin öğrencilerin akademik başarılarına anlamlı düzeyde etki ettiği, müze eğitimine ilişkin pozitif katkısının olduğu, uzaktan eğitimi eğlenceli ve fonksiyonel hale getirdiği, müzelerin öğrencilerin eğitim alanında oldukça etkili olduğu, öğrencilerin sosyal bilgiler dersini eğlenceli ve keyifli bulduğu, öğrenmeye teşvik ettiği, öğrencilerin araştırma meraklarını arttığı sonucuna varılmıştır.

Çınar, Utkugün ve Gazel (2021) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler dersinde müze kullanımının öğrenciler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 100 öğrenciden görüş alınmıştır. Analizlerin sonunda ise katılımcıların sosyal bilgiler dersinde sanal müze gezilerinin gerçekleştirilmesinin öğrenmeye katkı sağlayacağını ifade ettikleri, sanal müze turlarının müze gezilerine bir alternatif yöntem oluşturarak mekan ve zaman kısıtlamasını ortadan kaldırdığı, öğrencilerin ders ortamını eğlenceli kıldığı, öğrenme-öğretme sürecini zenginleştirdiği sonucuna varılmıştır.

Sevigen (2021) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler dersinde müze eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin somut kültürel miras ve ders tutumlarına etkisi konusunda öğrenci görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 40 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda deney gurubuna uygulanan müze eğitiminin somut kültürel mirasa ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilediği bulunurken sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarında anlamlı düzeyde bir değişim göstermediği, öğrencilerin sosyal bilgiler dersini müze etkinlikleriyle daha rahat anladıkları sonucuna varılmıştır.

Karadeniz (2020) tarafından yapılan çalışmada dijital müzelerin eğitimsel işlevlerinin giderek önem kazandığı ve teknolojik uygulamalarla desteklenen sergilerin öğrenme sürecine olumlu katkılar sunduğu ortaya konmuştur. Dijital sergiler, oyun tabanlı içerikler ve interaktif platformlar sayesinde özellikle çocuk ve genç ziyaretçilerin ilgisi artmakta, öğrenme daha kalıcı hale gelmektedir. Ayrıca COVID-19 süreci, müzelerin dijital ortama taşınmasını zorunlu kılarak bu uygulamaların yaygınlaşmasını sağlamıştır. Dijital müze uygulamalarının öğretim programlarıyla entegre edilmesi, öğretmenler için önemli bir öğretim materyali işlevi görmektedir.

Kartal ve Şeyihoğlu (2020) tarafından yapılan çalışmada öğrenci bakış açısı ile sosyal bilgiler dersi okul dışı öğrenme ortamı olarak müzelerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 56 ortaokul öğrenciden görüş alınmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrenciler müze kavramını tarihi eserlerle ve tarih ile ilişkilendirerek ifade ettiği, öğrencilerin dini, tarihi, futbol kulübüne ait olmak üzere farklı müzelerden haberdar oldukları fakat öğrencilerin uzakta olan müzelerden çok fazla haber olmadıkları ve bilgi sahibi olmadığı, bunun yanında müzelerin sosyal bilgiler dersiyle ilişkisinin olmadığını savunan öğrenciler olduğu, müzelerin yapısından dolayı büyüklüğü ve tarihi bir havaya sahip olmasının, öğrencilerin müze ziyaretleri sırasında kendilerini mutlu hissettikleri, heyecan verici olduğu, tarihte yolculuk yaptıkları, eşsiz duygular hissettirdikleri, bunun yanın ortaokul öğrencilerinin açmak istedikleri müzeler ve söz konusu müzelerin diğer müzelere kıyasla farklı olduğu, öğrencilerin yaratıcılıklarına etki ettiği sonucuna varılmıştır.

Kamçı ve Memişoğlu (2020) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının müze kullanımına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırma, nitel desende

yürütölmüş olup Abant İzzet Baysal ve Gazi Üniversitelerinden 75 öğretmen adayıyla geręekleřtirilmiřtir. Çalışma sonucunda öğretmen adaylarının müzeleri sosyal bilgiler öğretiminde etkili ve kalıcı öğrenmeyi destekleyen ortamlar olarak gördükleri belirlenmiştir. Katılımcılar müze kullanımının özellikle somut verilerle öğrenmeyi sağladığını, geçmişle bağ kurmayı kolaylaştırdığını ve öğrencilerin derse ilgisini artırdığını ifade etmiştir. Bununla birlikte adayların müze gezilerini teorik olarak planlama konusunda kendilerini yeterli gördükleri ancak uygulamada çeşitli zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir. Müze kullanımının yaygınlaştırılması için uygulamalı ders içeriklerinin artırılması, bürokratik süreçlerin kolaylaştırılması ve müze ortamlarının eğitim amaçlı yeniden düzenlenmesi gerektiği önerilmiştir.

Altıntaş Namlı ve Kozaner Yenigöl (2020) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının müzeleri öğrenme ortamı olarak kullanma deneyimleri aktif öğrenme bağlamında incelenmiştir. Nitel desenle yürütölen araştırmada 19 öğretmen adayına 7 hafta süren bir müze eğitimi verilmiş, süreç Antalya Arkeoloji Müzesi ziyaretıyla başlamıştır. Öğrenciler gruplar hâlinde etkinlikler tasarlamış; müze süreci öncesi ve sonrası olmak üzere veri toplama formlarıyla değerlendirilmiştir. İçerik analizi sonucunda bilişsel alanda “alan bilgisi, müze kullanımını öğrenme, yaratıcılık”, duyuşsal alanda ise “empatik düşünme, mesleki gelişime katkı, kalıcı öğrenme ve rol yapma” temaları ortaya çıkmıştır. Katılımcılar, müze eğitiminin özellikle bilişsel alan üzerindeki etkisinin daha güçlü olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışma, aktif öğrenme temelli müze uygulamalarının öğretmen adaylarının mesleki gelişimini desteklediğini ve kalıcı öğrenme sağladığını ortaya koymuştur.

Öner ve engelci-Köse (2019) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler dersinde müze ziyaretlerinin öğrencileri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 44 öğrencide görüş alınmıştır. Verilerin analizi sonucunda öğrencilerin sosyal bilgiler dersine müzede dayanışma, vatanseverlik, sorumluluk, yardımseverlik, saygı, bağımsızlık, özgürlük, sevgi, barış, aile birliğine, duyarlılığa ve hoşgöröye önem verme gibi değerlerin, mekanı algılama, empati, sosyal katılım, gözlem, kronoloji ve zaman algılama, iletişim, yaratıcı düşünme ve Türkçeyi güzel kullanma gibi becerilerin kazandırılmasının mümkün olduğunu düşündükleri, müzelerin eğitime dahil edilmesiyle öğrenci motivasyonlarının arttığı rapor edilmiştir.

Şişman (2019) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler dersinde kültürel varlıklara yönelik öğrencilerde farkındalık bilincinin oluşması konusunda müze eğitiminin etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 1000 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda cinsiyete göre anlamlı şekilde bir farklılık gösterdiği ve kız öğrencilerin görüşleri daha yüksek düzeyde bulunduğu, sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, 5. Sınıf öğrenimine devam edenlerin 6 ve 7. Sınıflarda öğrenimine devam eden öğrencilere göre daha düşük seviyede görüş bildirdikleri, 6. ve 7. Sınıf öğrencilerinin müze etkinliklerinin oluşturduğu farkındalık, müze gezilerinin kişisel gelişimine etkisi, müze seyahatlerinin derse etkisi ve müze gezilerine yönelik görüşleri daha yüksek düzeyde olduğu, öğrencilerde müze gezilerinin oluşturduğu farkındalık etkisi boyutu en yüksek düzeyde bulunduğu, bunun yanında boyutlar arasında gerçekleştirilen korelasyonda pozitif sonuçlar bulunduğu, böylelikle müze gezisi çalışmaları arttıkça öğrencilerde müze gezilerinin oluşturduğu farkındalık, kişisel gelişime etkisi ve çalışmalara etkisi arttığı, bundan dolayı öğrencilere sosyal bilgiler dersinin ilgili kazanımları arasında müze gezileri düzenlenerek müzede eğitim uygulamalarının yapılmasının yararlı olduğu düşünüldüğü rapor edilmiştir.

Şentürk (2019) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğrencilerin müze kullanımına yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 1397 ortaokul öğrencisi ve 85 öğretmen dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda ise öğretmenlerin ve öğrencilerin müze gezileri konusunda pozitif görüş bildirdikleri, müzelerin öğrencilerin tarih bilinci düzeyini artırdığı ve öğrencilerde tarihi eserlere yönelik koruma bilincini geliştirdiği sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından vurgulandığı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezileri sırasında çok fazla sorun yaşamadığı ve dersleri müzelerde yapmaya istekli oldukları, müzelerden etkin şekilde yararlanmaya yönelik 7. Sınıf öğrencilerinin düşünce ve görüşleri biraz katılıyorum şeklinde olduğu, buna paralel olarak müze gezilerine katılmak istemediklerine dair görüşlerin düşük düzeyde olduğu, ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde müzelerin dahil edilmesinde pozitif yönde görüş bildirdikleri rapor edilmiştir.

Ulu (2019) tarafından yapılan çalışmada müzelerdeki öğrenme ve öğretme süreçlerinin etkililiği değerlendirilmiştir. Nitel araştırma desenine göre yapılandırılan çalışmada, 7. sınıf düzeyinde öğrenim gören 24 öğrenci ile uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Veriler, gözlem ve görüşme teknikleriyle toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma

bulgularına göre, müze ortamında gerçekleştirilen öğretim etkinliklerinin öğrencilerin görsel, işitsel ve dokunsal öğrenme kanallarını aynı anda harekete geçirdiği belirlenmiştir. Bu etkileşimli ortamın, öğrencilerin dikkatini çektiği, öğrenmeye olan ilgilerini artırdığı ve kalıcı öğrenmeyi desteklediği ifade edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin müze ortamında daha aktif ve katılımcı bir öğrenme süreci geçirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda çalışma, müzelerin yalnızca kültürel değil, aynı zamanda pedagojik açıdan da etkili öğrenme ortamları sunduğunu ortaya koymaktadır.

Turgut (2015) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler dersinde sanal müzelerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 19 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda sanal müzelerden faylanmak üzere hazırlanan faaliyet programının, kazanımların aktarılmasında başarılı olduğu, öğrencilerin şiir yazma, kroki çizme, hamurdan nesne oluşturma, drama, öykü yazma ile sanal müze hazırlama gibi etkinlikleri ve grup faaliyetlerini beğendikleri, dersler sırasında kendilerini müzede gibi hissettikleri, uygulanan etkinliklerin derslere dinamizm şekilde hazırlayabilecekleri bulunmuştur. Öğretmenlerin sanal müzelerden faydalanırken aktif öğrenme yöntemleri kullanmaları, öğrencilere kendi sanal müzelerini oluşturabilecekleri okul dışı ödevler hazırlamaları ve sanal müzelerden faydalanılacak ders programları hazırlanarak sanal müzeler üzerinden paylaşılması gerektiği vurgulanmıştır.

Sözver (2015) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinin müze gezileri konusundaki görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma örnekleminde 353 öğrenciden görüş alınmıştır. Analizlerin neticesinde ortaokul öğrencilerinin Kars'ın müze, tarihi ve kültürel yerleri potansiyelinin yüksek olduğu, ancak eksik olan bazı hallerin tamamlanmasıyla daha iyi olabileceği, iyi duruma geleceği, bu müze ve tarihi alanların derste etkileyici olduğu sonucuna varılmıştır.

Selanik-Ay ve Kurtdele-Fidan (2014) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde müzelerden faydalanmaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 72 öğrenci dahil edilmiştir. Analizin sonunda öğrencilerin müze gezilerine yönelik yeterli seviyede bilgi sahibi oldukları, öğrencilerin müzelerden faydalanmanın katkılarına yönelik olarak en fazla bilgi kalıcılığına ve bazı kavramların somutlaştırılmasına

katkı sağladığı, bunun yanında ilköğretim dersleri içinde müzelerden faydalanılacak başlıca dersin sosyal bilgiler dersi olduğunu ifade ettikleri, öğrencilerin müzelerden eğitsel bakımdan yeterli düzeyde faydalanılmadığını ve müze yetkililerinin ilkökul öğrencilerinin düzeyine uygun şekilde bilgi vermede yeterli olmadıklarını düşündüklerini rapor edilmiştir.

Coşkun (2014) tarafından yapılan çalışmada Sosyal Bilgiler dersi kapsamında düzenlenen müze gezilerine ilişkin öğrenci görüşleri incelenmiştir. Amasya ve Diyarbakır illerinde öğrenim gören toplam 1000 ortaokul öğrencisi çalışmaya katılmıştır. Veriler, tutum ölçeğiyle toplanmış ve istatistiksel analizlerle değerlendirilmiştir. Bulgular, öğrencilerin müze gezilerini eğitici ve ilgi çekici bulduklarını, tarihi olayları yerinde gözlemlemenin öğrenmeyi kolaylaştırdığını göstermiştir. Cinsiyet ve sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmazken şehir, ebeveyn eğitimi ve ziyaret sıklığı gibi değişkenlere göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Sonuç olarak, müze gezilerinin öğretim programına entegre edilmesi ve öğretmen rehberliğinde yapılandırılması, öğrencilerin derse olan ilgisini ve tarihi-kültürel farkındalığını artırmaktadır.

Coşkun-Keskin ve Kaplan (2012) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler ve tarih eğitimi açısından okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzelerinin öğrencilere kazandırdığı beceri ve bakış açıları araştırılmıştır. Nitel araştırma yöntemine dayalı olarak yürütülen bu çalışmada, İstanbul'un Kadıköy ilçesindeki bir devlet okulunda öğrenim gören sekiz 6. sınıf öğrencisi ile çalışılmıştır. Veriler gezi sırasında kullanılan çalışma yapıtları, ses kayıtları, yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler, sohbet tarzı grup görüşmeleri ve tarihsel empatiye dayalı günlükler aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizi sonucunda oyuncak müzelerinin öğrencilerde bilişsel kazanımları desteklediği, üst düzey düşünme becerileri geliştirdiği, bilimsel-teknolojik farkındalık sağladığı, tarihsel empati kurmalarına olanak sunduğu ve barış ile emeğe saygı gibi değerlerin içselleştirilmesine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrenciler, oyuncak müzelerinin kendilerine geçmiş hakkında somut ve kalıcı öğrenme fırsatları sunduğunu ifade etmişlerdir.

Ustaoglu (2012) tarafından yapılan çalışmada 7. Sınıf öğrencilerin sosyal bilgiler dersi müze kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 43 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda deney grubundaki öğrenciler ile kontrol grubundaki

öğrencilerin başarı düzeyleri anlamlı şekilde farklılık gösterdiği, sanal müze gezileri, yedinci sınıf sosyal bilgiler dersi Türk Tarihinde Yolculuk ünitesi çerçevesinde deney grubu lehine anlamlı düzeyde başarı puanlarında artış olduğu rapor edilmiştir.

Kısa (2012) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler dersinde müze kullanımına yönelik öğrenci görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 423 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında maddelerde tutarlılık olduğu, kadın öğrencilerin müze gezilerinden beklentilerinin daha fazla olduğu, 8. Sınıf öğrencilerinin müze faaliyetlerine daha az düzeyde katılım sağladıkları, senede üç kez ve daha fazla müze ziyareti yapan öğrencilerin çoğunun okul gezileri ile veya öğretmenleri ile müzeleri ziyaret ettikleri ve müze rehberi ile gerçekleştirilen gezilerin daha verimli geçtiği, 11 yıl ve daha fazla kıdem yılına sahip olan öğretmenlerin müze gezilerine daha fazla değer verdikleri ve öğretmenlerin müze gezilerinde yaşadıkları ne büyük sorunun sınıfların kalabalık olmasından kaynaklandığı rapor edilmiştir.

Yılmaz ve Şeker (2011) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde müze gezilerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında 210 öğrenciden veri toplanmıştır. Analizlerin sonucunda ise öğrencilerin büyük bir bölümünün görsellik, bilgi ve genel kültür bakımından müze gezilerinin kendilerine çok faydalı olduğunu, müzelerin tarihsel düşünme becerilerinin gelişimine destek olduğu, coğrafya, tarih ve genel kültür alanında kendilerini geliştirmelerine destek olduğunu düşündükleri ve sosyal bilgiler dersinde müze gezilerinin düzenlenmesinin gerekli olduğuna inandıkları rapor edilmiştir.

Egüz (2011) tarafından yapılan çalışmada müze temelli eğitimin Sosyal Bilgiler dersine olan katkılarını öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda incelemeyi amaçlamıştır. Samsun ilinde yürütülen çalışmada, 10 öğretmen ve 20 öğrenci ile görüşmeler yapılmış; veriler nitel araştırma yöntemiyle toplanarak betimsel analizle değerlendirilmiştir. Bulgulara göre, öğretmenlerin müze eğitimi ve özellikle sanal müzeler konusunda bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu ve bu uygulamaları derslerine sistematik biçimde entegre edemedikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, müze gezileri sonrası gerçekleştirilen etkinliklerin yeterince değerlendirilmediği belirlenmiştir. Araştırmacılar, müze eğitiminin ilköğretim düzeyinde

daha etkili kullanılabilmesi için öğretmenlerin hem hizmet öncesi hem de hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi gerektiğini önermiştir.

Filiz (2010) tarafından yapılan çalışmada yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı çerçevesinde müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde alternatif bir öğrenme ortamı olarak kullanımını incelemektedir. Çalışmada, 6. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde Talim ve Terbiye Kurulu'nun önerdiği ünitelerle ilişkili dört farklı müze etkinliği geliştirilmiş ve İstanbul'da öğrenim gören on öğrenciyle uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Betimleyici fenomenoloji deseniyle yürütülen araştırmada, öğrencilerin müze deneyimlerine ilişkin görüşleri yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Elde edilen bulgular, müze ortamlarının öğrencilerde şaşkınlık ve heyecan yaratarak tarih öğrenimine yönelik merak ve motivasyonu artırdığını göstermektedir. Öğrenciler, bu ortamlarda bilişsel becerilerini etkin kullanarak derinlemesine incelemeler yapmış, nesnelerle doğrudan etkileşim kurmuş ve kendi araştırma süreçlerinde aktif roller üstlenmişlerdir. Ayrıca, müze etkinliklerinin sosyal bilgiler dersine karşı olumlu tutum geliştirmelerine ve dersin eğlenceli bir şekilde öğrenilmesine katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Bu çalışma, sosyal bilgiler öğretiminde müzelerin yapılandırmacı öğrenme yaklaşımını destekleyen etkili birer öğrenme ortamı olduğunu ve öğrencilerin tarihsel ve kültürel değerleri anlamlandırmalarına yardımcı olduğunu ortaya koymaktadır.

Ermiş (2010) tarafından yapılan çalışmada 6. Sınıf öğrencilerin müze ziyaretlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 23 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda ortaokul öğrencilerinin görüşleri çerçevesinde üç boyutlu sanal müze ziyaretlerinin yapılması halinde görsel sanatlar eğitimine katkı sağladığı, müzeler, üç boyutlu sanal müze ziyaretleriyle kendilerini sanal dünyada etkin duruma getirmeleri halinde müzelerin eğitim fonksiyonu daha geniş gruplara erişeceği düşünülmektedir.

Mercin (2008) tarafından yapılan çalışmada müze ve sınıf ortamında görsel sanatlar dersinin uygulanmasına ilişkin öğrenci görüşlerini değerlendirmektir. Nitel olarak gerçekleştirilen bu araştırmada, toplanan veriler "betimsel analiz" yaklaşımıyla analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın sonunda, müze ortamında eğitim gören öğrenciler (9-C sınıfı), sanatın değerini fark ettikleri, dersi sevdikleri ve aynı öğretim yönteminin diğer derslerde de

uygulanması gerektiği görüşündedir. Sınıf ortamında eğitim gören öğrenciler (9-E sınıfı) ise, dersin sıkıcı olduğu, farklı bir etkinlik yapmadıkları ve aynı öğretimin diğer derslerde de uygulanmasını istemedikleri görüşündedir. Ayrıca, 9-C sınıfı öğrencileri müzede gözlemsel öğrenmenin ders odaklı duygu ve düşünce oluşumunda etkili olduğu görüşünderken 9-E sınıfı öğrencileri düşüncelerinde bir değişiklik olmadığı görüşünde oldukları rapor edilmiştir.

2.4.2. Yurtdışında yapılan çalışmalar

Holotescu (2023) tarafından yapılan çalışmada sanal müze ortamlarında gerçekleştirilen eğitim uygulamalarının öğrenci başarısı üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Araştırmada, 360° video teknolojileri ile desteklenen sanal müze uygulamaları kullanılmış, ilköğretim ve okul öncesi öğretmen adaylarından oluşan 61 kişilik bir çalışma grubuyla veri toplanmıştır. Karma yöntemle yürütülen çalışmada, sanal müze etkinliklerinin öğrencilerin öğrenme süreçlerine olumlu katkı sağladığı, özellikle etkileşimli sunumların dikkat çekici ve başarıyı artırıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Escribano-Miralles, Serrano-Pastor, Miralles-Martínez (2021) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin ve müze eğitimcilerinin erken yıllar, ilköğretim ve ortaöğretim aşamalarında müzelere ve okul ziyaretlerine verdikleri değer ve görüşlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Katılımcılar, tarih konusuyla ilgili bir etkinlik yürütmek üzere sınıf gruplarıyla iki arkeoloji müzesini ziyaret eden 442 öğretmen ve 18 müze eğitimcisinden oluşmaktadır. Araştırmanın sonunda hem öğretmenlerin hem de eğitimcilerin, ziyareti grubun ilgi alanlarıyla ilişkilendirmenin eğitimcinin sorumluluğu olduğu konusunda hemfikir olduğunu göstermektedir. Müze eğitimcilerinin %70'i müzelerin sağladığı akademik bakış açısıyla tamamen hemfikirdir ve öğretmenlerin ve müze eğitimcilerinin %75'inden fazlası müze ziyaretlerinin amacının bilgi ve kültürel deneyimi artırmak olduğu gerçeğiyle tamamen hemfikir oldukları, eğitim temsilcilerinin arkeolojik müzelere yapılan ziyaretlerin tarih çalışmaları için saha gezileri olarak kullanılmasına ilişkin anlayışları önümüzdeki on yılda karşı karşıya kalınması gereken bir zorluk olduğu rapor edilmiştir.

Anderson ve diğerkleri (2018) tarafından yapılan çalışmada sanat müzesi programlarının 4–6. sınıf öğrencileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. ABD genelinde yürütülen çalışmada, yapılandırmacı pedagojilerle tasarlanmış müze etkinliklerinin öğrencilerin sanatsal algı, empati ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiğı g zlemelenmiştir. Araştırma, müzelerin öğrenciler için sadece görsel değıl, aynı zamanda düşünsel gelişim sağlayan önemli bir eğitim alanı olduğunu ortaya koymuştur.

Mena ve Dux (2012) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencileri için önerilen müze sergisinde birinci sınıf mühendislik  ğrencilerinin mühendislik tasviri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Önerilen müze sergileri için genel mühendislik temalarını belirlemek üzere 357 poster üzerinde  n bir analiz yapıldı. Bu posterlerden kırk tanesi seçildi ve açık kodlama kullanılarak,  ğrenci takımlarının mühendislikle hangi eserleri/nesneleri, kavramları ve becerileri ilişkilendirdiğini öğrenmek için daha kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir. Araştırmanın sonunda inşa etme, tasarım ve ekip çalışması, birinci sınıf mühendislik  ğrencilerinin mühendislikle ilişkilendirdiğı becerilerdir. Eserler konusunda, öğrenciler en çok ulaşım ve yapılarla ilgili olanlardan bahsettiler. Tamamen erkeklerden oluşan takımların uzay fikrine odaklanma ve ekip çalışması ve tasarımdan mühendislik becerileri olarak bahsetme olasılığı daha yüksek olduğu, eşit cinsiyetli takımların mühendisliğin çok disiplinli yönüne odaklanma olasılığı daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Bamberger ve Tal (2009) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin doğa tarihi müzelerine sınıf ziyaretlerine ilişkin algılarını, müzenin entelektüel ve sosyal deneyim için bir yer olarak rolü açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, farklı büyüklüklerde, konumlarda ve odak noktalarında dört müzeyi ziyaret eden yaklaşık 500 6-8. sınıf  ğrencisi dahil edilmiştir. Veri kaynakları, Yapılandırmacı  ğrenme Ortamı Anketi'nden uyarlanan Müze Yapılandırmacı  ğrenme Ortamı Anketi'ni (M-CLES), açık uçlu bir soruyu ve 50 öğrenciyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeleri içermektedir. Araştırma sonunda her aracın kendine özgü avantajları ve sınırlamaları olduğunu ve bu nedenle veri toplama için kullanılan üç aracın tamamlayıcı bir bakış açısı sağladığını göstermektedir.

Piscitelli ve Anderson (2007) tarafından yapılan çalışmada çocukların bakış açıları ve müzelerle ilgili geçmiş deneyimleri hakkında görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. 2

Avustralya'nın Brisbane kentinden yetmiş yedi çocuk, yarı yapılandırılmış görüşmeler, rehberli anket ve serbest seçimli çizim etkinliği gibi yöntemlerin bir kombinasyonu kullanılarak bireysel olarak ankete tabi tutulmuşlardır. Çocukların yanıtlarının analizi ve yorumlanması, müzelerle ilgili kapsamlı deneyimlere sahip olduklarını ve ziyaret ettikleri ortamlar hakkında çok olumlu bakış açılarına sahip olduklarını göstermiştir. Karşılaştıkları müze deneyimi türlerine göre kategorize edilen çocukların yanıtları, onların belirgin anılarının etkileşimli olmayan nitelikteki deneyimlere odaklandığı ve doğal ve sosyal tarih müzesindeki büyük ölçekli sergilere yönelik olduğu, ayrıca, veriler çocukların müzelere ilişkin olumlu bakış açılarının, önceden var olan bilgi ve anlayışlarıyla hazır bağlantılar kurabilecekleri sergilerle karşılaşmalarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, çocukların geçmiş deneyimleriyle kolayca erişilebilir bağlantılar sağlayan sergilerin, doğası gereği elle yapılan, ilgi çekici ve/veya çok duyulu sergilerden daha olumlu bir etki yarattığı rapor edilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde çalışma kapsamında kullanılan araştırma modeline, araştırma grubuna, veri toplama sürecine ve veri analizinde kullanılan yöntemle ilişkin temel bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma modeli

Bu çalışmada nitel araştırma modelinden yararlanılmıştır. Nitel araştırmalarda, katılımcıların konuya ilişkin algı, deneyim ve bakış açılarını derinlemesine ortaya çıkarmaya yönelik olarak hazırlanan görüşme formları, veri toplama sürecinde temel araçlardan biri olarak kullanılmaktadır. Nitel çalışmalarda belirli bir konuya ilişkin dağınık verilerin derlenmesi ve toplanması amaçlanmaktadır (Miles, Huberman ve Saldaña, 2014). Böylece nitel çalışmalarda araştırılan konuya ilişkin bilgiler toplanmakta, sınıflandırılmakta, düzenlenmekte ve çözümlenmektedir. Müze gezilerine ilişkin katılımcı görüşlerinin ele alındığı çalışmalarda nitel çalışma modelinden sıklıkla yararlanıldığı görülmektedir (Egüz, 2011; Karacan, 2024).

Bu doğrultuda araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde, fenomenolojik desen kullanılarak yapılandırılmıştır. Fenomenolojik desen, bireylerin belirli bir olguya ilişkin deneyimlerini, algılarını ve bu deneyimlere yükledikleri anlamları ortaya çıkarmaya odaklanan bir nitel araştırma desendir (Creswell, 2013). Bu desende esas olan, bireylerin belli bir yaşantıyı nasıl deneyimlediklerini, bu yaşantıya nasıl anlam kattıklarını ve bu anlamların ortak yönlerini belirlemektir (Merriam, 2009).

Bu araştırmada fenomenolojik desenin tercih edilme nedeni, öğrencilerin Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında yaşadıkları deneyimleri kendi ifadeleriyle dile getirmeleri ve bu deneyimlerin ardındaki anlam dünyalarının çözümlenmesine olanak sağlamasıdır.

3.2. Çalışma grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Pendik ilçesinde yer alan bir devlet ortaokulunda öğrenim gören 25 yedinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde, amaçlı örnekleme türlerinden biri olan kolayda örnekleme (uygun örnekleme) yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemde, araştırmacı erişimi kolay ve ucuz olan bireyleri seçerek veri toplar. Kolayda örnekleme, en yaygın kullanılan örnekleme stratejilerinden biri olup hem nitel hem de nicel araştırmalarda sıklıkla tercih edilmektedir (Yağar ve Dökme, 2018). Straits'e (2012) göre, uygun örnekleme yöntemi, araştırmaya zaman kazandıran ve sınırlı kaynaklar altında uygulanabilirliği yüksek bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Benzer şekilde, Etikan, Musa ve Alkassim (2015) de uygun örnekleme yönteminin, araştırmacı açısından kolay ulaşılabilir bireylerden oluşan örneklem grubunun seçilmesini sağladığını ve bu yönüyle pratik ve ekonomik bir avantaj sunduğunu vurgulamaktadır. Ancak bu yöntemde rastgelelik ilkesi bulunmadığı için, örneklemin evreni temsil etme düzeyi sınırlı kalmakta ve elde edilen bulguların genellenebilirliği kısıtlı olabilmektedir.

Araştırma kapsamında, Panorama 1453 Tarih Müze gezisine katılan ve görüşme formunu eksiksiz şekilde dolduran 25 öğrenci araştırmanın çalışma grubuna dahil edilmiştir. Katılımcılar, gezinin ardından veri toplama aracı olarak uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formunu gönüllü olarak yanıtlamayı kabul eden öğrenciler arasından seçilmiştir. Bu durum, hem etik ilkeler doğrultusunda katılımcı haklarına saygı gösterildiğini hem de verilerin içten, doğal ve özgün biçimde elde edilmesini sağlamıştır.

Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin sınıf düzeylerine göre dağılımı şu şekildedir: 15 öğrenci 7A, 10 öğrenci ise 7B sınıfında öğrenim görmektedir. Sınıf bazında cinsiyet dağılımı incelendiğinde; 7A sınıfında yer alan öğrencilerden 9'u erkek, 6'sı kız; 7B sınıfında ise 4'ü erkek, 6'sı kızdır. Böylece toplamda 13 erkek ve 12 kız öğrenci araştırmaya katılmıştır.

Katılımcıların araştırmaya katılımında gönüllülük esas alınmış, hiçbir öğrenciye katılım konusunda yönlendirme yapılmamıştır. Araştırmacı tarafından, öğrencilerin sürece kendi istekleriyle katılım sağlamaları amacıyla gerekli bilgilendirmeler araştırmanın başında açık,

sade ve anlaşılır bir biçimde gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların mahremiyetini korumak ve kişisel verilerin gizliliğini sağlamak amacıyla, öğrencilerin gerçek isimleri yerine Ö1, Ö2, ..., Ö25 biçiminde rumuzlar kullanılmıştır. Bulgular bölümünde yer alan doğrudan alıntılar da bu kodlamalarla sunulmuştur. Böylece hem verilerin sistematik ve bütüncül biçimde aktarılması hem de katılımcı gizliliğinin korunması güvence altına alınmıştır. Bu yaklaşım, araştırmanın etik ilkelere uygun biçimde yürütülmesini sağlamıştır.

3.3. Verilerin toplanması

Bu araştırmanın veri toplama süreci, nitel araştırma yaklaşımının temel ilkeleri doğrultusunda, planlı ve çok aşamalı bir biçimde yürütülmüştür. Araştırmada, öğrencilerin Panorama 1453 Tarih Müze gezisine ilişkin deneyimlerini çok boyutlu olarak ortaya koymayı amaçlayan, açık uçlu sorulardan oluşan 10 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Görüşme formu, öğrencilerin müze gezisine yönelik genel izlenimlerini, müze ortamı ile sınıf içi öğretim ortamı arasındaki farklılıklara dair algılarını, bu deneyimin tarihsel bilgiye ve öğrenme süreçlerine etkisini ve gelecekteki müze ziyaretlerine yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

Veri toplama süreci, gezi öncesi, gezi sırası ve gezi sonrası olmak üzere üç aşamada yapılandırılmıştır. Gezi öncesi aşamada, öğrencilerin müze ziyaretine ilişkin herhangi bir ön bilgilendirme yapılmamıştır. Ön bilgi verilmemesi araştırmada bilinçli olarak tercih edilmiştir. Böylece öğrencilerin müzeye dair gözlem ve deneyimlerini yönlendirmelerden bağımsız olarak doğal biçimde yaşamaları ve ziyaret sürecine ilişkin görüşlerinin doğrudan deneyime dayanması hedeflenmiştir. Bu süreçte görüşme formunun taslağı literatür taraması ve benzer araştırmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda hazırlanmış, ardından eğitim bilimleri alanında uzman üç akademisyenin görüşüne başvurularak kapsam ve içerik geçerliliği sağlanmıştır. Uzmanlardan gelen geri bildirimler doğrultusunda formda gerekli düzenlemeler yapılmış ve forma son hali verilerek uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Gezi sırasında araştırmacı, öğrencilerin müze ortamındaki davranışlarını ve öğrenme sürecindeki tepkilerini doğal ortamda gözlemlemiş özellikle dikkat çeken unsurlar, grup içi etkileşimler ve bireysel tepkilere ilişkin önemli gözlemleri not almıştır. Ancak bu süreçte, araştırmacı gözlem yaparken herhangi bir yönlendirme ya da müdahalede bulunmamış, öğrencilerin süreci tamamen kendi ilgi ve merakları doğrultusunda deneyimlemelerine imkân tanınmıştır. Araştırmacının gözlemleri yalnızca bağlamsal zenginlik sağlamak amacıyla kullanılmış; öğrencilerin görüşlerini şekillendirecek herhangi bir yorum ve yönlendirme kesinlikle yapılmamıştır. Böylece elde edilen bulgular, öğrencilerin kendi deneyimleri ve bu deneyimi nasıl algıladıklarına dair görüşlere dayalı ham ve özgün ifadelerden oluşan bulgular ile ortaya çıkarılmıştır. Böylece araştırmada dış etkilere ve yönlendirmeden kaçınılarak özgün öğrenci görüşlerine dayalı bir veri yapısı oluşturulmuştur.

Veri toplama sürecinin en önemli kısmı olan gezi sonrasında ise öğrencilerle bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılmadan önce velilerden onam alınmış ve öğrencilerin gönüllülük esasına dayanarak görüşmelere başlanmıştır. Görüşme ortamı öğrencinin ve araştırmacının rahat edeceği ve bireysel olarak görüşme yapabileceği şekilde önceden hazırlanmıştır. Görüşmede hazırlanan formda yer alan tüm sorular eksiksiz biçimde yöneltilmiş ve öğrencilerin düşüncelerini özgürce ifade etmeleri sağlanmıştır.

Görüşme formunun oluşturulmasında Yıldırım ve Şimşek (2013) ile Patton (2014) tarafından önerilen nitel araştırma ilkeleri esas alınmıştır. Soruların açık uçlu, açık ve anlaşılır olması, katılımcıyı yönlendirmemesi ve çeşitli bakış açılarını ortaya çıkarabilecek nitelikte olması için özel çaba gösterilmiştir. Tüm bu süreç sonunda elde edilen bulgu, öğrencilerin müze deneyimlerine ilişkin yalnızca bilişsel değil aynı zamanda duyuşsal ve sosyal ve boyutları da içeren zengin ve çok boyutlu bir içerik sunulmasını sağlamıştır.

3.4. Verilerin analizi

Bu araştırmada elde edilen verilerin analizi yapılırken nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz ve içerik analizi birlikte kullanılmıştır. Bu aşamalı analiz yaklaşımı, verilerin

hem yüzeysel düzeyde sistemli biçimde sunulmasını hem de derinlemesine yorumlanmasını sağlamıştır.

İlk aşamada, verilerin belirli temalar doğrultusunda özetlenmesi, düzenlenmesi ve anlamlandırılması amacıyla betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Betimsel analiz, verilerin daha önceden belirlenmiş temalar doğrultusunda özetlenmesi, düzenlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir analiz türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu kapsamda, öğrencilerle yapılan görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş elde edilen kayıtlar öğrenci ifadelerinin özgünlüğü korunarak yazıya aktarılmıştır. Görüşme formunda yer alan 10 açık uçlu soru için, her bir soruya verilen 25 öğrencinin yanıtları bir araya getirilmiş, her yanıt çok kez dikkatlice okunmuştur. Bu süreçte anlamlı görülen ifadeler belirlenmiş ve bu ifadelerden hareketle kodlar oluşturulmuştur. Ardından benzer nitelikteki kodlar gruplandırılarak temalar altında toplanmıştır.

İkinci aşamada ise verilerin daha derinlemesine yorumlanabilmesi amacıyla içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi yazılı, sözlü ya da görsel verilerin sistemli bir yaklaşımla kodlanması, bu kodlardan kategoriler ve temalar türetilerek analiz edilmesi sürecidir. Bu yöntemde, yalnızca açıkça ifade edilen anlamlar değil, aynı zamanda veride gizli olarak yer alan düşünce, duygu ve yaklaşımların da ortaya çıkarılması hedeflenmektedir (Alanka, 2024).

Elde edilen kodlar ve temalar, frekans (f) değerleriyle birlikte tablolastırılmış, bu tablolar üzerinden yorumlamalar yapılmıştır. Her bir tema ve kod altında, ilgili öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar verilmiş bu alıntılarla yapılan çıkarımlar desteklenmiştir. Veri analizi sürecinde araştırmacı, öğrenci ifadelerine herhangi bir müdahalede bulunmamış, kişisel yorumlarını ön plana çıkarmadan, yalnızca katılımcıların kendi deneyimlerini yansıtmalarına özen göstermiştir. Görüşlerin yönlendirilmemesi amacıyla, gezi öncesinde öğrencilere herhangi bir ön bilgi sunulmamıştır, böylece yanıtların olabildiğince doğal ve özgün bir biçimde ortaya çıkması sağlanmıştır. Bu bütüncül ve dikkatli yaklaşım, elde edilen verilerin güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmış bulguların hem yüzeysel hem de derinlemesine biçimde anlamlandırılmasına olanak tanımıştır.

3.5. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Bilimsel bir araştırmanın değer kazanabilmesi, geçerli ve güvenilir verilere dayanmasına bağlıdır. Nitel araştırmalarda geçerlilik elde edilen verilerin, araştırmanın amacını ve çalışmanın odaklandığı olguları ne derece yansıttığıyla ilgilidir. Güvenilirlik ise araştırma bulgularının, benzer koşullarda ve benzer yöntemlerle tekrarlandığında benzer sonuçlar üretilip üretilmediğine işaret eder (Sharan, 2015).

Bu araştırmada geçerlilik, veri toplama aracının kapsamlı biçimde oluşturulması ve verilerin doğal, yönlendirilmeden uzak bir ortamda elde edilmesi yoluyla sağlanmıştır. Öğrencilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde kullanılan form, ilgili literatür ve benzer çalışmalardan yararlanılarak hazırlanmış; ardından eğitim bilimleri alanında uzman üç akademisyenin görüşleri doğrultusunda biçimsel ve içeriksel olarak yeniden düzenlenmiştir. Görüşme formunun bu şekilde yapılandırılması, kapsam geçerliliğinin sağlanmasına katkı sunmuştur. Ayrıca, gezi öncesinde öğrencilere herhangi bir ön bilgi verilmemesi tercih edilmiş; bu sayede öğrencilerin görüşlerinin, doğrudan kendi deneyimlerine dayalı ve dış etkilerden arındırılmış biçimde ortaya çıkması hedeflenmiştir. Öğrenci ifadeleri, yönlendirme yapılmaksızın özgün biçimde toplanmış ve bu durum, verilerin iç geçerliliğini artırmıştır.

Araştırmanın dış geçerliliği, elde edilen bulguların farklı örneklem gruplarına ne derece uygulanabileceğiyle ilgilidir. Bu araştırmada, çalışma grubunun belirlenmesinde kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiş ve İstanbul ili Pendik ilçesindeki bir devlet ortaokulunda öğrenim gören 25 yedinci sınıf öğrencisine ulaşılmıştır. Bu örneklem yöntemi, kolay ulaşılabilir ve araştırma süreci açısından pratik olan bireylerin seçilmesine dayansa da (Etikan, Musa ve Alkassim, 2015), araştırmacı sürecin doğal işleyişini dikkate alarak öğrencilerin gönüllülük esasına göre katılımını sağlamıştır. Bu da elde edilen bulguların farklı bağlamlarda tekrar edilebilmesi açısından dış geçerliliği desteklemektedir.

Güvenilirlik boyutunda, araştırmanın hem iç hem dış güvenilirliği gözetilmiştir. İç güvenilirlik, elde edilen verilerin analizinde tutarlılık sağlanmasıyla ilişkilidir. Bu kapsamda, görüşme kayıtları dikkatle yazıya aktarılmış, her bir açık uçlu soru için öğrenci

yanıtları tek tek analiz edilmiştir. Kodlama süreci boyunca, anlamlı ifadelerden yola çıkılarak kodlar oluşturulmuş; benzer kodlar temalar altında gruplanmıştır. Veriler, iki ayrı zamanda analiz edilerek kodlama tutarlılığı sınanmıştır. Elde edilen bulgular daha sonra tekrar gözden geçirilmiş ve tutarlılık düzeyi denetlenmiştir (LeCompte ve Goetz, 1982).

Dış güvenilirlik ise, aynı araştırmanın başka bir araştırmacı tarafından benzer biçimde yürütülmesi durumunda aynı sonuçlara ulaşılma olasılığıyla ilgilidir. Bu doğrultuda, araştırma süreci ayrıntılı şekilde raporlanmış, veri toplama, analiz ve yorumlama aşamaları açık biçimde ortaya konmuştur. Böylece araştırmanın tekrarlanabilirliği desteklenmiş ve metodolojik şeffaflık sağlanmıştır. Ayrıca, araştırmacı sürecin hiçbir aşamasında öğrencileri yönlendirmemiş, yalnızca onların deneyim ve gözlemlerini olduğu gibi aktarmaya odaklanmıştır. Bu da elde edilen verilerin güvenilirliğini artıran önemli bir unsurdur (Sharan, 2015).

Sonuç olarak, bu araştırma geçerlilik ve güvenilirlik ilkeleri gözetilerek yapılandırılmış; veri toplama aracı, uygulama süreci ve analiz aşamaları bu doğrultuda dikkatli bir biçimde yürütülmüştür. Tüm bu uygulamalar, araştırmadan elde edilen bulguların bilimsel değerini ve inandırıcılığını güçlendirmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında katılımcılardan elde edilen görüşmelerin çözümlenmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Buna göre ilk olarak problem durumu belirtilmiş daha sonra bu duruma ilişkin bulgulara ve her problem durumu için görüşmelerden elde edilen alıntılara yer verilmiştir.

4.1. Öğrencilerin müze gezisi deneyimine sahip olma durumu ile bu deneyimin benzer ve farklı boyutlarına ilişkin bulgular

Araştırma kapsamında öğrencilere yönlendirilen birinci soru daha önce bir müze gezisi deneyimi olup olmama durumunu tespit etmek, deneyim varsa benzer ve farklı yönleri ortaya çıkarmakla ilişkilidir. Öğrencilerin cevaplarından elde edilen temalar ve kodlar Tablo 1’de verilmiştir. Panorama 1453 Tarih Müze gezisine katılan 25 öğrencinin 7’sinin daha önce hiçbir müzeye gitmediği anlaşılmıştır.

Tablo 1

Daha Önce Gidilen Müze Gezisi ile Panorama 1453 Tarih Müze Gezisinin Karşılaştırılmasına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	f
	Bilgi panosu varlığı	7
	Tarihi eser varlığı	5
Benzerlikler	Tarihi olay anlatılması	5

	Fotoğraf ve resim varlığı	2	
	Eğlenceli ve öğretici olması	1	
			20
	Panoramik alan	13	
	Animasyon (Fatih'in rüyası)	11	
Farklılıklar	Tarihi eser az veya yok	3	
	Geleneksel müze anlayışı	1	
	Müze gezisi süre önerisi	1	
	Akılda kalıcılık	1	
			30
Deneyim Eksikliği Olanlar	Müzeye hiç gidilmemesi	7	
	Gidilen müzenin tam hatırlanmaması	5	12

Tablo 1 incelendiğinde öğrenci görüşleri “benzerlikler”, “farklılıklar” ve “deneyim eksikliği olanlar” olmak üzere üç temada toplandığı görülmektedir. Öğrencilerin bazıları birden fazla görüş bildirmiştir. Benzerlik teması içinde öğrencilerden 7’si benzer özellikleri “bilgi panosu varlığı” olarak ifade ederken, 5’i “tarihi eser varlığı”, 5’i “tarihi olay anlatılması,” 2’si “fotoğraf ve resim varlığı”, 1’i “eğlenceli ve öğretici” olarak ifade etmektedir.

En çok görüşün yer aldığı farklılıklar temasında ise öğrencilerin 12’si farklı özellikleri “panoramik alan” olarak ifade ederken, 11’i “animasyon (Fatih’in rüyası)”, 3’ü “tarihi eser az veya yok” olarak ifade etmektedir. “Geleneksel müze anlayışı,” müze gezisi süre önerisi”, akılda kalıcılık” kodlarında ise birer öğrencinin görüş bildirdiği görülmektedir.

Deneyim eksikliği olanlar teması içerisinde ise öğrencilerden 7’si “müzeye hiç gidilmemesi”, diğer 5’i ise “gidilen müzenin tam hatırlanmaması” söyleminde bulunmuşlardır.

Müzelerin benzer özelliklerini bilgi panosu varlığı olarak ifade eden Ö3 şöyle söylemektedir: *“Diğer müzeler ile benzerliği alt katta aynı şekilde bilgilendirici metinler vardı.”* ifadesiyle müzenin panorama bölümüne girilmeden önceki alanda bulunan duvarlardaki pano, kroki, savaş planı, bilgilendirici yazılar gibi materyallerin varlığını bilgi panolarının benzer oluşu olarak dile getirmiştir. Bir diğer öğrenci Ö2: *“Hepsinin bir okuma bölümü vardı. Bilgilendirme şeyleri vardı onları okuyorduk.”* ifadesiyle bilgi panolarının varlığını dile getirmiştir. Müzelerin benzer özelliklerini tarihi eser varlığı olarak ifade eden Ö1: *“Gittiğimiz 1453'te (müzede) ülkemizi nasıl kazandık anlatılıyor, tarihi eserler vardı. Gittiğimizde (önce gidilen müze) de böyle şeyler (tarihi eserler) vardı.”* ifadesi ile müzelerde tarihi eser olmasının ortak bir özellik olduğunu açıkça ifade etmektedir. Ö10'a göre: *“Tarihi şeylerin olması, panoramik alan hepsinde yok ama tarihi eşyalar gittiğimizde de (daha önce gidilen müzede) vardı.”* söylemiyle tarihi eşyaların olması söyleminde bulunmuş böylece tarihi eser varlığına vurgu yapmıştır. Müzelerin benzer özelliklerini fotoğraf ve resim varlığı olarak ifade eden Ö5: *“Önemli kişilerin fotoğraflarının eskisi gibi (eskiden gidilen müzelerdeki gibi) var olması.”* ve Ö9: *“Diğer müzelerde de resimler vardı, bilgiler vardı.”* ifadelerinde bulunmuşlardır.

Müzelerin farklı özelliklerini panoramik alan olarak ifade eden Ö25 şöyle ifade etmektedir: *“Daha önce gittiğim gezide panorama kısmı yoktu o yüzden çok dikkatimi çekmemişti.”* açıkça panoramanın olmasını fark olarak dile getirmiştir. Yine aynı özellik için Ö8: *“Diğer müzelerde sadece geziyorduk. Bu müzede panorama olması farklı.”* ifadesini dile getirmiştir. Müzelerin farklı özelliklerini animasyon (Fatih'in rüyası) olarak ifade eden Ö20: *“O gösterim güzeldi.”* söylemi ile animasyona vurgu yapmıştır. Ö18 ise *“Panorama 1453 Fatih Sultan Mehmet'in rüyasını gösteriyor, diğer müzede Fatih Sultan Mehmet'in rüyası yoktu. İkisi de savaş alanını anlatıyordu ama biri üç boyutluydu biri değildi.”* ifadesi ile hem animasyona hem de üç boyutlu alan olarak panoramaya vurgu yapmış ve farklı özellik olarak dile getirmiştir. Öğrencinin ifadesinde olduğu gibi panorama ve animasyon gösteriminin olması tabloda görüldüğü üzere birçok öğrenci için farklı özellik olarak görülmektedir. Müzelerin farklı özelliklerini geleneksel müze anlayışı kapsamında değerlendiren Ö3 şöyle ifade etmektedir: *“Daha önce gittiğim gezilerde genellikle böyle animasyonlu anlatım yoktu, sıkıcı, kısa kısa sadece yazılarla, atalarımızın eşyaları olurdu ama animasyonlar olduğu için*

bu gezi daha dikkatimi çekti.” öğrencinin daha önceki müze gezisi deneyimi için müzeyi sıkıcı, yazılı ve tarihi eserler olan bir yer olarak ifade etmesiyle geleneksel müze anlayışına vurgu yapmaktadır.

Müzeye hiç gidilmemesi durumunu belirten Ö6 şöyle söylemektedir: “*Daha önce panorama müzelerinin hiçbirine gitmedim. Müzelere de gitmedim ama bu ilk oldu.*” Bazı öğrenciler ise müze deneyimlerini tam olarak hatırlamadıklarını söylemişlerdir. Ö20: “*Gittiğim müzeye çok eskiden gitmiştim hatırlamıyorum ama panorama müzesi güzeldi. Hatırladığım için çok bir şey söyleyemeyeceğim.*” şeklinde ifade etmektedir.

Öğrenciler, Panorama 1453 Tarih Müzesi’ni diğer müzelerden ayıran temel unsurlar arasında üç boyutlu görsel sunumlar, Fatih Sultan Mehmet’in rüyasının animasyonla anlatılması, ışık ve ses efektleriyle desteklenen anlatım biçimi ve panoramik mekansal düzenleme ile oluşturulan görsel anlatım unsurlarının olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgular, müzenin teknolojik anlatım öğeleriyle öğrencilerde kalıcı ve etkileyici bir izlenim oluşturduğunu göstermektedir. Deneyim eksikliği olanlar teması kapsamında ise bazı öğrencilerin daha önce herhangi bir müze gezisine katılmadıkları, bazılarının ise geçmiş müze deneyimlerini ziyaret edilen müzenin çok eski bir tarihte ziyaret edilmesi veya küçük yaşta ziyaret gerçekleştirilmesi sebebiyle hatırlamakta zorlandıkları görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin müze deneyimlerinin bireysel farklılıklar gösterdiğini ve panoramik gösterim gibi uygulamaların, algılanan farklılığı belirgin biçimde artırdığını ortaya koymaktadır.

4.2. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi öncesinde öğrencilerin hazırlık yapma durumuna ilişkin bulgular

Öğrencilere yönlendirilen ikinci soru öğrencilerin gezi öncesinde hazırlık yapma durumlarını ortaya çıkarmakla ilişkilidir. Hazırlık yapmayan ve hazırlık yapan öğrenciler tespit edilerek hazırlık yapan öğrencilerin ne tür hazırlık yaptığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Panorama 1453 Tarih Müze gezisine katılan 25 öğrencinin 7’sinin müze gezisi için hiçbir hazırlık yapmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 2

Panorama 1453 Tarih Müze gezisi Öncesi Hazırlık Yapma Durumuna İlişkin Bulgular

Ana Tema	Tema	Kod	f
Hazırlık Yapanlar	İnternet yoluyla bilgi edinme	Müze hakkında genel bilgi edinme	18
		Müze konum bilgisine bakma	4
		Müze yorum ve fotoğraflarına bakma	2
		Müze kuralları konusunda bilgi edinme	2
		Müze hakkında video izleme	1
	Sosyal çevre yoluyla bilgi edinme	Aile ve büyüklere danışma	4
	Yazılı kaynaklara dayanarak bilgi edinme	Kitap okuma	1
			32
Hazırlık Yapmayanlar	Hazırlık Yapmayanlar	Hazırlık yapmayanlar	7

Panorama 1453 Tarih Müze gezisi öncesinde yapılan hazırlıkları gösteren Tablo 2 incelendiğinde “hazırlık yapanlar” ve “hazırlık yapmayanlar” olarak iki ana tema altında ve “internet yoluyla bilgi edinme”, “sosyal çevre yoluyla bilgi edinme”, “yazılı kaynaklara dayanarak bilgi edinme” temaları altında söylemlerin toplandığı görülmektedir. Hazırlık yapan öğrenciler çeşitli kaynaklardan bilgi edinmeyi tercih etmiş, hazırlık yapmayanlar ise

gezi öncesinde herhangi bir araştırma ya da ön bilgi çalışmasında bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Hazırlıkta bulunan öğrencilerin birden fazla söylemde bulunduğu anlaşılmıştır. Hazırlık yapanlar teması içerisinde öğrencilerin 18'i "müze hakkında genel bilgi edinme" ile hazırlık yaptığını ifade ederken 4'ü "müze konum bilgisine bakma" 2'si "müze yorum ve fotoğraflarına bakma", 2'si "müze kuralları konusunda bilgi edinme" 1'i "müze hakkında video izleme" 4'ü "aile ve büyüklere danışma", 1'i "kitap okuma" yoluyla hazırlık yaptığını ifade etmektedir. Öğrencilerin çoğunun gezi öncesinde çeşitli şekillerde ön bilgi edindiği anlaşılmıştır.

Hazırlık yapmayanlar teması içerisinde öğrencilerden 7'si "hazırlık yapmayanlar" olarak yer almaktadır.

İnternet yoluyla bilgi edinme aracılığı ile hazırlıkta bulunduğunu söyleyen bazı öğrenciler şu ifadelerde bulunmuştur: Ö3: *"Evet, bulundum. Baktım nasıl bir yere gideceğim diye internetten araştırdım."* Ö12: *"Google'dan müzenin içini araştırdım."* ve Ö22: *"Yani konuyla ilgili merak ettiğim şeyleri araştırdım. İstanbul'un Fethini, Fatih Sultan Mehmet'i. Google'dan araştırdım."* ifadelerinde bulunmuşlardır. Hazırlık yaparken aile ve büyüklere danışan Ö7: *"Ben zaten İstanbul'un Fethi ile ilgili bilgilere sahiptim. Onları biraz gözden geçirdim. Anneme sordum, annem biraz anlattı."* ve Ö5: *"Gitmeden önce o müzede bazı örnek neylerin olduğunu, ailemden aldığım bilgi ile nasıl davranmamız gerektiğini, bunun gibi şeyleri araştırdım."* ifadelerinde bulunan öğrenciler gezi öncesinde aile, internet gibi kaynaklardan müze hakkında farklı ön bilgi edindiklerini ifade etmektedirler. Video izleyerek hazırlıkta bulunduğunu söyleyen Ö25 şöyle ifade etmektedir: *"Google'dan birkaç tane video izlemiştim, bununla ilgili."* Öğrencinin ifadesinden anlaşıldığı üzere öğrencilerin çoğu genel olarak interneti hazırlık yapmakta kullandığını, özel olarak ise interneti hangi hazırlığı yapmak için kullandıklarını dile getirmişlerdir. Kitap okuyarak hazırlıkta bulunan Ö23: *"Öncesinde bir kitap okumuştum İstanbul'un Fethiyle alakalı."* şeklinde ifade etmektedir. Öğrencilerin hazırlıkta bulunma durumlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde müze deneyimine ön bilgiyle katılımı tercih ettikleri ve bu hazırlığın bilinçli bir öğrenme tutumu ile ilişkili olabileceği anlaşılmaktadır.

Panorama 1453 Tarih Müze gezisi öncesinde herhangi bir hazırlıkta bulunmayan öğrenciler ise Ö2, Ö8, Ö14, Ö16, Ö18 ve Ö19: “Hayır, bulunmadım” olarak ifade etmiştir. Hazırlıkta bulunmayan Ö10 ise şöyle ifade etmektedir: “*Araştırmayı yapmadım ama müze gezisinden sonra internetten birkaç bilgi edindim.*” müze gezisi öncesinde hazırlıkta bulunmadığını geziden sonra müze hakkında internetten araştırma yaptığını ifade etmiştir. Hazırlıkta bulunmayan öğrencilerin genel anlamda geziyi deneyimsel bir süreç olarak gördüğü ve ön bilgiye ihtiyaç duymadığı anlaşılmıştır.

4.3. Panorama 1453 Tarih Müze Gezisi sırasında dikkat çekici unsurlara ilişkin bulgular

Öğrencilere yönlendirilen üçüncü soru Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında dikkat çekici unsurları belirlemek ile ilişkilidir. Panorama 1453 Tarih Müze gezisine katılan 25 öğrencinin tamamının müze gezisi deneyiminde dikkat çekici en az bir unsur olduğunu ifade ettiği anlaşılmıştır. Müze gezisi deneyiminin dikkat çekmediğini ifade eden hiçbir öğrenci yoktur. Öğrencilerin çoğunun dikkat çekici unsurlara ilişkin birden fazla söylemde bulunduğu anlaşılmıştır.

Tablo 3

Panorama 1453 Tarih Müze Gezisi Sırasında Dikkat Çekici Unsurlara İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	f
	Panoramik alan ve gerçeklik	17
	Animasyon (Fatih’in rüyası)	15
Dikkat Çekici Unsurlar	Tarihi eser\savaş ekipmanları	8

Padişah fotoğrafları\resimleri\posterleri	6
Panorama minyatürü\maket	3
Bilgi panoları	3
Dini unsur	1
Estetik unsur	1
	54

Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında dikkat çekici unsurlara ilişkin Tablo 3 incelendiğinde, “dikkat çekici unsurlar” teması içinde tüm söylemlerin toplandığı görölmektedir. Dikkat çekici unsurları öğrencilerin 17’si “panoramik alan ve gerçeklik”, 15’i, “Animasyon (Fatih’in rüyası)”, 8’i, “tarihi eser\savaş ekipmanları”, 6’sı, “padişah fotoğrafları\resimleri\posterleri”, 3’ü “panorama minyatürü\maket”, 3’ü “bilgi panoları” olarak ifade etmiş ve “dini unsur”, “estetik unsur”, “ilginç bulunması” kodlarında ise birer öğrenci söylemde bulunmuştur.

Panoramik alan ve gerçeklik unsurunun dikkat çektiğini söyleyen bazı öğrenciler şu ifadelerde bulunmuştur: Ö24: “*En çok panorama kısmı dikkatimi çekti. Oradaymış gibi hissettim.*” öğrenci söyleminde doğrudan panoramanın dikkatini çektiğini ifade etmiştir. Bir diğer öğrenci Ö2: “*Dikkatimi o savaş alanı çekti. Savaş alanı da bir değişik gerçekçi geldiği için öylece izledim.*” ifadesinde savaş alanına vurgu yaparak panoramik alan ve gerçekliği dile getirmiştir. Ö1 ise şu ifadeleri söylemiştir: “*Panoramik alan çok gerçekçi gibi oldu. Her yerde taş, insanlar vardı. Onlar dikkat çekiyor, ön plandalar.*” öğrenci doğrudan panoramik alanın ve gerçekçi olmasının dikkat çektiğini ifade etmiştir. Animasyon (Fatih’in Rüyası) unsurunun dikkatini çektiğini ifade eden Ö13 şunları söylemiştir: “*Animasyon şeklindeki videolar mı desem onlar dikkatimi çekti çünkü oradaymış gibi hissettim, animasyondaki o bomba sesleri vb. onlar etkiledi.*” öğrenci doğrudan animasyona vurgu yaparak dikkatini çektiğini belirtmiştir ayrıca gerçeklik unsuruna da vurgu yapmıştır. Bu durum öğrencilerin birden fazla söylemde bulunup çok kez kodlandığına örnek gösterilebilir. Ö17 ise:

“Animasyonlar dikkatimi çekti sanki o ortamdaymışım gibi hissetmeye başladım. Fatih Sultan Mehmet’in duruşu asildi.” ifadesiyle doğrudan animasyonun dikkat çekici olduğunu belirtmiştir. Tarihi eser ve savaş ekipmanlarını dikkat çekici bulan Ö23 şunları söylemektedir: *“Oradaki eşyalar dikkatimi çekti gerçekten eşyalar çok güzeldi. Oradaki kumlar, surlar, kılıçlar, oklar gerçekten beni çok etkiledi.”* bir diğer öğrenci Ö21: *“Oradaki savaştaki aletler, kasklar, kılıçlar dikkatini çekti çünkü güzel tasarlanmıştı. Sanki gerçekten o dönemden kalmış gibiydi.”* ve Ö8: *“Panoramik bir ortama girmiştik oradaki eşyalar mı demeli mi bilmiyorum, onlar ilgimi çekmişti. Hem çok gerçekçi duruyorlardı hem de ilginç dikkatimi çekti.”* Ö23, Ö21 ve Ö8’in ifadelerindeki savaş aletleri, kasklar, kılıçlar, oradaki eşyalar söylemleri tarihi eser ve savaş ekipmanların dikkat çekiciliğini ortaya koymaktadır. Dini unsurun dikkat çektiğini söyleyen Ö18 şu şekilde söylemektedir: *“Hz. Muhammed (sav.) peygamberimizin hadisi dikkatimi çekti. Hz. Muhammed (sav.)’in böyle bir şey dediğine orada şahit oldum.”*

Genel olarak öğrencilerin en çok dikkatini çeken unsurların başında, “panoramik alan ve gerçeklik” ile “animasyon (Fatih’in rüyası)” gelmektedir. Bu durum, gezinin en dikkat çekici unsurlarının öğrencinin panoramik mekân farklılığına dayanan algısı ile görsel ve işitsel deneyimine dayandığını göstermektedir.

4.4. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında yaşanan hislere ilişkin bulgular

Öğrencilere yönlendirilen dördüncü soru Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında yaşadıkları hislerin neler olduğuyla ilişkilidir. Öğrencilerin tamamının gezi sırasında yaşadığı bir his olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin çoğunun yaşadıkları hisler için birden fazla söylemde bulunduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4

Panorama 1453 Tarih Müze gezisi Sırasındaki Hislere İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	f
Duygusal Tepkiler	Gururlanma	10
	Heyecan	7
	Gerçeklik hissi ve empati	7
	Duygulanma	5
	Mutluluk	5
	Üzüntü	3
	Korku	3
	Merak	2
	Sevgi	1
		43

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında hissettikleri duyguların “duygusal tepkiler” teması altında dokuz kod ile değerlendirildiği görülmektedir. Duygusal tepkiler içerisinde öğrencilerin 10’u “gururlanma”, 7’si “heyecan”, 7’si “gerçeklik hissi ve empati”, 5’i “duygulanma”, 5’i “mutluluk”, 3’ü “üzüntü”, 3’ü “korku”, 2’si “merak” ve 1’i “sevgi” duygusu hissettiğini ifade etmiştir.

Gururlanma duygusu hissettiğini söyleyen Ö2: “İçimde bayağı his vardı. Atalarımızın nasıl savaştığını, görünce gururlandım.” Ö3: “Eskiden yaşananları görünce çok gururlandım; çünkü bizim burada yaşamamız onların sayesinde çok. Böyle bir Türkiye’de yaşadığımız için mutlu oldum!” Ö10: “Yani gurur duydum, oradaki savaşan kahramanlarımızı görünce.” ve Ö17: “O savaştayken biraz korktum ve o savaşı kazandığımız için ülkemle gurur duydum.”

öğrenciler ifadelerinde doğrudan gururlandıklarını dile getirmişlerdir. Duygulandığını dile getiren Ö1: *“Ben çok duygulandım çünkü ülkemizi böyle bir savaşıla kazandığımız için.”* ifadesinde doğrudan duygulandığını dile getirmektedir. Gerçeklik hissi ve empati duygusu içerisinde Ö23 şunları ifade etmiştir: *“Orada yaşamış, o savaştaymış gibi hissettim çünkü oradaki surlar gerçekten canlandırılmış gibiydi. Kılıçlar, oklar canlıymış gibiydi, orada kendimi savaştaymış gibi hissettim.”* savaş anında bulunmuş gibi hissettiğini söyleyen öğrenci gerçeklik hissi ve empati duygusuna vurgu yapmıştır. Ö20: *“Güzeldi ama müzede arkadaşlarımla konuşurken iyi ki o dönemde yaşamamışız, çok zor dedik.”* ifadesi ile gerçekliği yaşama hissiyle empati yaptığına vurgu yapmaktadır. Üzüntü duyduğunu dile getiren Ö21: *“O tarihte yaşasaydım, o savaşta olsaydım vatanım için her şeyi üstlenirdim, üzülürdüm biraz. Orada savaşta insanlar ölüyor. Orada idam gibi bir görsel vardı. Oklar saplanmıştı, üzülürdüm.”* söylemi ile üzüntüsünü doğrudan dile getirmiştir. Korku duygusu hissettiğini söyleyen Ö17: *“O savaştayken biraz korktum ve o savaşı kazandığımız için ülkemde gurur duydum.”* söyleminde bulunmuştur. Sevgi duygusu hissettiğini söyleyen Ö25 ise: *“Gururlandım aynı zamanda ve Fatih Sultan Mehmet'e bir kez daha sevgi duydum.”* ifadesini dile getirmiştir.

Genel olarak öğrencilerin söylemleri değerlendirildiğinde Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sürecinde yoğun duygusal tepkiler geliştirdikleri görülmektedir. Öğrencilerden büyük bir kısmı gururlanma duygusunu dile getirirken heyecan, gerçeklik hissi ve empati, duygulanma, mutluluk, üzüntü, korku, merak ve sevgi gibi farklı duygular da ifade etmişlerdir. Bu duygular, öğrencilerin tarihsel olaylarla bağ kurabildiklerini ve müze deneyiminin sadece bilişsel değil, aynı zamanda duyuşsal açıdan da etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle gerçeklik hissi ve empati ile duygulanma ve korku gibi tepkiler, tarihi olayların üç boyutlu görseller, ses efektleri ve panoramik mekansal düzenlemelerle yeniden yapılandırılarak sunulmasının, öğrencilerde hem tarihsel empati gelişimini desteklediği hem de güçlü duygusal tepkiler uyandırdığını göstermektedir.

4.5. İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunda okul ve müze ortamında öğrenilen bilgilerin kıyaslanmasına ilişkin bulgular

Öğrencilere yöneltilen beşinci soru, İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunda okul ve müze ortamlarında edinilen bilgilerin karşılaştırılmasına yöneliktir. Bu soruyla, farklı öğrenme ortamlarında elde edilen bilgilerin benzerlik ve farklılıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin benzer ve farklı özelliklere dayanarak hangi öğrenme ortamını daha etkili bulduğu ve bu etkiyi belirleyen unsurların neler olduğu da araştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 5'te gösterilmiştir. Öğrenciler birden fazla söylemde bulunmuştur.

Tablo 5

İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunun okul ve müze öğrenme ortamında kıyaslanmasına ilişkin öğrenci görüşleri

Ana Tema	Tema	Kod	f
Farklılıklar	Müze Öğrenme Ortamının Farklılıkları	Görsellik\animasyon\panorama	10
		Gerçeklik	10
		Detaylı anlatım	8
		Kalıcı öğrenme	7
		Dikkat çekme	2
		Eğlenceli bulma	1
		Nitelikli planlama	1
		Sosyal etki	1
		Öğrenmeyi içselleştirme	1

			41
	Okul Öğrenme Ortamının	Sözel anlatım	13
	Farklılıkları	Kitaptan öğrenme	4
		Detaylı anlatım	2
			19
Benzerlikler	Müze ve okul Öğrenme	Konunun aynı olması	18
	Ortamlarının Benzerlikleri	Benzer özellik belirtmeyenler	6
		Öğrenci düzeyine görelik	1
			25

Tablo 5 incelendiğinde İstanbul’un Fethi ve fetih siyaseti konusunda öğrenilen bilgilerin okul ve müze öğrenme ortamında kıyaslanmasına ilişkin öğrenci görüşlerinin “farklılıklar” ve “benzerlikler” olarak iki ana tema altında toplandığı görülmektedir. Farklılıklar teması iki alt temaya ayrılmaktadır, bu temalar; “müze öğrenme ortamının farklılıkları” ve “okul öğrenme ortamının farklılıkları” temalarıdır. Benzerlikler teması ise “müze ve okul öğrenme ortamlarının benzerlikleri” alt temasına ayrılmıştır. Müze öğrenme ortamının farklılıkları teması içerisinde öğrencilerin 10’u “görsellik\panorama\animasyon” unsurlarının farklılık olduğu söyleminde bulunmuş 10’u “gerçeklik”, 8’i “detaylı anlatım”, 7’si “kalıcı öğrenme”, 2’si “dikkat çekme”, birer öğrenci ise “nitelikli planlama”, “sosyal etki”, “öğrenmeyi içselleştirme” kodlarında söylemde bulunmuştur. Okul öğrenme ortamının farklılıkları temasında öğrencilerin 13’ü “sözel anlatım”, 4’ü “kitaptan öğrenme”, 2’si “detaylı anlatım” kodlarında söylemde bulunmuştur. Müze ve okul öğrenme ortamlarının benzerlikleri

temasında öğrencilerin 18'i "konunun aynı olması" söyleminde bulunmuş, 6'si "benzer özellik belirtmemiş", 1'i "öğrenci düzeyine görelik" kodunda söylemde bulunmuştur.

Müze ve okul öğrenme ortamlarının görsellik\ panorama\ animasyon unsurlarının etkisi nedeniyle farklı olduğuna vurgu yapan Ö8: *"Okulda öğrendiğimiz zamanlarda sadece konuyu anlatıyorlar ama müzedeki resimler ve oradaki o ortam (panorama), panoramik alan daha fazla şeyi anlatıyordu ve çok etkileyiciydi."* ve Ö18: *"Okulda 3D (panoramik gösterim) olarak görmüyoruz ama müzede 3D olarak görüyoruz. Fatih Sultan Mehmet Han'ın rüyasını (animasyon) okulda görmüyoruz ama müzede görüyoruz."* ifadeleriyle öğrenciler müzede panorama ve animasyon gibi görsel unsurların varlığını doğrudan farklılık olarak dile getirmişlerdir. Müze öğrenme ortamındaki gerçeklik hissini farklılık olarak ifade eden Ö17: *"Okuldakiler sadece sözken oradaki (müzedeki) ortamda savaştaymış gibi hissettim. O savaş ortamını sanki yaşıyoruz."*, Ö23: *"Savaşın nasıl yapıldığı ve farklı yönlerini canlandırıcı olduğu için gerçekten anlayabiliyorum. Fatih Sultan Mehmet'in savaştığını gerçekçi şekilde görebiliyorum."* ifadeleri ile doğrudan gerçekliği vurgulamıştır. Müze öğrenme ortamının okul öğrenme ortamına göre detaylı içerik ve anlatımla farklılık oluşturduğunu vurgulayan Ö22: *"Müzede öğrendiğim bilgiler daha çok etkileyiciydi çünkü okulda çok üzerinde durmasak da müzede daha detaylı öğrendim."* sözleriyle ifade etmektedir. Kalıcı öğrenme farklılığına vurgu yapan Ö5: *"Müzede öğrendiklerim biraz daha fazla kalıcı oldu. Görsel hafızayla alakalı."* ve Ö13: *"Okulda öğrendiklerim, öğretmenlerimin anlatması ve kitaptan okumayla kalıyor. Orada ise görsel ve sesli olduğu için aklımda daha kalıcı oldu."* ifadeleriyle kalıcılığı dile getirmektedir.

Okul öğrenme ortamından kaynaklı farklılık olarak sözel anlatım söyleminde bulunan Ö3: *"Bize resimli anlatım okulda hiç yapılmıyordu. Genelde hocalar sözlü anlatırdı ama orada resimli anlatım vardı. Müze daha çok etkileyiciydi."* ve Ö21: *"O (müze) direkt görsel bir okul, okulda sözlü görüyordum."* ifadeleriyle okul öğrenme ortamında genel olarak yoğun sözlü anlatım yapıldığını dile getirmiştir. Konunun kitaba dayalı olarak öğrenilmesi farklılığına vurgu yapan Ö13: *"Okulda öğrendiklerim öğretmenlerimin anlatması ve kitaptan öğrenmeyle kalıyor. Müzede ise görsel ve sesli olduğu için aklımda kalıcı ve etkili oldu."* ifadesiyle okulda öğrenilen bilgilerin öğretmen ve kitap kaynaklı olduğunu dile getirmiştir.

Öğrencilerin çoğunluğu ise benzerlik teması içerisinde en benzer özelliğin aynı konunun işlenmesi olarak ifade etmişleridir ve Ö19 şu şekilde ifade etmektedir: *“Öğrendiğim bilgilerin çok bir farkı yok ama gözümle gördüğüm için müze aklımda kalmasını sağladı.”* öğrenilen bilgilerin farklı bulunmaması aynı konu ve bilgilerin anlatılması olarak ifade edilebilir.

Genel olarak öğrenci görüşleri değerlendirildiğinde öğrencilerin İstanbul’un Fethi ve fetih siyasetine yönelik öğrenme süreçlerini okul ve Panorama 1453 Tarih Müzesi bağlamında karşılaştırmaları, iki öğrenme ortamı arasında belirgin farklar ve sınırlı benzerlikler olduğunu ortaya koymuştur. Öğrenciler, müzede yer alan panoramik ortam, görsellik ve animasyonlar sayesinde öğrenmenin daha gerçekçi, detaylandırılmış, kalıcı ve etkileyici hale geldiğini belirtmişlerdir. Müzede kendilerini olayların içinde hissettiklerini, savaş sahnelerini adeta yaşadıklarını dile getirmişler, bu deneyimin öğrenmeyi desteklediğini vurgulamışlardır. Buna karşılık okulda öğrenmenin genellikle sözel anlatıma ve kitaba dayalı öğrenmeye dayandığı, görsel ve işitsel desteklerin sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin çoğu okulda ve müzede işlenen bilgilerin aynı olduğunu ancak müze ortamının panoramik mekansal farklılık ve animasyon gibi görsel unsurlarla bilgiyi sunmasının daha etkileyici olduğunu, bilgi ve deneyimi kalıcı hale getirdiğini belirtmiştir. Bu bulguların, görsel – işitsel ve panoramik öğrenme ortamlarının öğrenciler ve öğrenme üzerinde daha güçlü bir etki bıraktığını, öğrenmenin kalıcılığını artırdığını ve tarihi konulara karşı ilgi ve merakı desteklediği anlaşılmaktadır. Müze gezisi deneyimiyle müzelerin, öğrencilerin tarihi olay ve olgular hakkında sadece bilgi edinmesini sağlamakla kalmayıp aynı zamanda bu bilgileri somut olarak görmesini, anlamasını ve akılda tutmasını kolaylaştıran etkili bir şekilde deneyimleme imkanı sunan öğrenme ortamı haline geldiği anlaşılmaktadır.

4.6. Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin İstanbul’un Fethi ve fetih siyaseti konusunun önemini anlamaya katkı sağlamasına ilişkin bulgular

Öğrencilere yönlendirilen altıncı soru Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin İstanbul’un Fethi ve fetih siyaseti konusunun öneminin anlaşılmasında sağladığı katkılar ile ilişkilidir.

Geziye katılan 25 öğrencinin tamamının İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunun önemli olduğuna müze gezisinin katkı sağladığını düşündüğü anlaşılmıştır. Öğrencilerin çoğu birden fazla söylemde bulunmuştur.

Tablo 6:

Panorama 1453 Tarih Müze Gezisinin İstanbul'un Fethi ve Fetih Siyaseti Konusunun Önemini Anlamaya Katkı Sağlamasına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	f
İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunun önemini anlamaya katkı sağlayan unsurlar	Panorama\animasyon\görsel-işitsel unsurlar ve gerçeklik hissi	14
	Yeni bilgi öğrenme ve pekiştirme	8
	Tarihi sürecin ve fetih zorluklarının anlatılması	7
	İlgi ve motivasyon	6
	Kalıcılık	4
	Tarihi kişileri öğrenme	3
	Detaylı öğrenme	3
	Sosyal etki	1
		46

Tablo 6 incelendiğinde öğrenci görüşlerinin “İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunun önemini anlamaya katkı sağlayan unsurlar” teması altında toplandığı görülmektedir. İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunun önemine gezi deneyiminin katkıda bulunduğunu düşünen öğrencilerden 10'u “panorama\animasyon\görsel-işitsel unsurlar” olması olarak 7'si “tarihi sürecin ve fetih zorluklarının anlatılması”, 6'sı “gerçeklik”, 5'i “yeni bilgi öğrenme ve pekiştirme”, 4'ü “ilgi ve motivasyon”, 4'ü “kalıcılık” olarak ifade

etmiş ve “tarihi kişileri öğrenme”, “detaylı öğrenme”, “sosyal etki” kodlarında birer öğrenci söylemde bulunmuştur.

Panorama\animasyon\görsel-işitsel unsurlar ve gerçeklik hissinin İstanbul’un Fethi ve fetih siyaseti konusunun önemini anlamaya katkı sağlayan unsurlar olarak ifade eden Ö2: “*Panoramik bölüm iyi katkı sağladı orada gerçekçi de görebiliyoruz sonra animasyon başlıyor.*” ifadesiyle panoramik alan ve animasyonun öğrenmeyi desteklediğini belirtmiştir. Benzer şekilde Ö8: “*Ortamla beraber daha fazla inandım.*” diyerek panoramik alan ve gerçekçi ortamın kendisinde ikna edici güç oluşturduğunu ifade etmiştir. Başka bir öğrenci Ö3: “*İyi katkı sağlamıştır çünkü animasyonlarla, gerçekçi görüntüler ve resimlerle öğrendim.*” diyerek görsel canlandırmalarla bilgi edindiğini belirtmiştir. Yeni bilgi öğrenme ve pekiştirme olarak katkı sağladığını ifade eden Ö15 ise: “*Bilgilerimi pekiştirdi ve daha çok bilgi öğrenmemi sağladı.*” diyerek önceki bilgilerin üzerine yeni bilgiler inşa ettiğini vurgulamıştır. Tarihi kişileri öğrenme yoluyla katkı sağladığını ifade eden ve Fatih Sultan Mehmet’i tanıma fırsatı bulduğunu söyleyen Ö19: “*Fatih Sultan Mehmet’i daha çok tanımış oldum.*” ifadesiyle tarihi kişilere yönelik bilgisinin geliştiğini belirtmiştir. Sosyal etkileşim yoluyla katkı sağladığını söyleyen Ö20: “*Arkadaşlarımla gittim, benim için güzel bir anı oldu.*” diyerek sosyal etkileşimle öğrenmeyi destekleyici olduğunu dile getirmiştir.

Genel olarak öğrenci görüşleri değerlendirildiğinde Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin öğrencilerin İstanbul’un Fethi ve fetih siyaseti konusunun önemini kavramalarında çok boyutlu bir öğrenme ortamı oluşturduğu anlaşılmıştır. Özellikle panoramik ortam, animasyonlar, ses ve ışık gibi görsel-işitsel öğeler ile oluşturulan atmosferin, tarihi olayları daha gerçekçi ve etkileyici bir biçimde deneyimlemeyi sağladığı görülmektedir. Müzede sunulan içeriklerin fetih sürecinin zorluklarını aktarması, yeni bilgiler kazandırması ve ön bilgilerle bütünlük kurarak öğrenmeyi pekiştirmesinin konunun önemini anlamaya katkı sağladığı görülmüştür. Öğrencilerin deneyimleri, bu tür tarihi mekanların yalnızca bilgi sunan değil aynı zamanda duygusal bağ kurduran, motivasyon sağlayan ve kalıcı öğrenmeyi destekleyen öğrenme ortamı olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir.

4.7. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimi ile İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusuna olan ilgi değişimi durumlarına ilişkin bulgular

Öğrencilere yönlendirilen yedinci soru Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimi ile İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusuna olan ilginin değişimi ile ilişkilidir. Panorama 1453 Tarih Müze gezisine katılan 25 öğrenciden sadece 1'inin ilgisinde değişim olmadığı anlaşılmıştır ayrıca 24 öğrencinin bazılarının ise gezi öncesinde ilgilerinin alt düzeyde de olsa var olduğu veya konuya ilgili olduğu ve ilgilerinde pozitif yönde değişim olduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler ilgi değişimlerine ilişkin birden fazla söylemde bulunmuştur.

Tablo 7

Panorama 1453 Tarih Müze Gezisi Deneyimi ile İstanbul'un Fethi ve Fetih Siyaseti Konusuna Olan İlgi Değişimi Durumlarına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	f
İlgisi Değişen Öğrenciler	Panorama\animasyon\ görsel unsurlar	11
	Tarihsel içeriğe güdülenme ve merak	8
	Yeni bilgi edinme, detaylı-kalıcı öğrenme	7
	Gerçeklik hissi	7
	Beğeni ve eğlenceli bulma	6
		39
İlgisi Değişmeyen Öğrenciler	İlgisi sabit kalanlar	1

Tablo 7 incelendiğinde öğrenci görüşleri “ilgisi değişen öğrenciler” ve “ilgisi değişmeyen öğrenciler” olarak iki tema altında toplanmıştır. Öğrencilerden 11’i “panorama\animasyon\görsel unsurları” ilgi değişim sebebi olarak ifade ederken 8’i “tarihsel içeriğe güdülenme ve merak”, 8’i “yeni bilgi edinme, detaylı ve kalıcı öğrenme” 7’si “gerçeklik hissi” ve 6’sı “beğeni ve eğlenceli bulma” olarak ifade etmektedir. İlgisi değişmeyen ise bir öğrenci bulunmaktadır.

Gerçeklik hissini ilgi değişimine etki eden unsur olduğunu ifade eden Ö9: *“İstanbul’un nasıl fethedildiğini orada (Panorama 1453 Tarih Müzesi) resmen bize gösterdi ve benim merakım arttı.”* söylemiyle savaşın yaşandığı anın gerçekçi anlatımıyla ilgisinin arttığını dile getirmiştir. Benzer şekilde Ö8: *“Şu an daha fazla ilgimi çekiyor çünkü her şey o ortamdan (panorama) dolayı ortam çok gerçekçiydi.”* ifadesiyle doğrudan gerçekliğin ilgisini arttırdığını ifade etmiştir. Panorama\animasyon\görsel unsurların ilgi değişimine etki eden unsur olarak ifade eden Ö1 şöyle söylemektedir: *“İlgim arttı, sadece silahlarla mücadele edildiğini biliyordum. Panoramadaki savaş ortamında başka savaş aletleri ile de savaşıldığını gördüm daha da etkili oldu.”* bu söylemi ile öğrenci doğrudan panoramik alanın ve görsellerin ilgisini arttırdığını ifade etmiştir. Tarihsel içeriğe yönelik güdülenme ve merak yoluyla ilgi durumunun değiştiğini ifade eden Ö20: *“Tarihle aram yoktur, çok fazla ilğim yoktu ama merak edip küçük bir araştırma yaptım eve geldiğimde. Evde otururken İstanbul Fethini araştırıyım demezdim ama geziden sonra dikkatimi çekti ve araştırma yaptım.”* ifadesiyle, müze deneyiminin öğrenme isteği doğurduğunu ve içsel merak duygusunu harekete geçirdiğini doğrudan ifade etmiştir. Benzer şekilde Ö17: *“Eskiden fazla umursamazdım ama şimdi ilğim İstanbul’un Fethi ile ilgili tarafa daha çok yöneldi.”* diyerek daha önce az ilgi duyduğunu ve konuya karşı duyarlılık geliştirerek tarihi içeriğe yöneliminin arttığını vurgulamıştır. Beğeni ve deneyimi eğlenceli bulma yönünde Ö12: *“İlgim daha da arttı. Çünkü eğlenceliydi, gerçekçiydi, odanın içi güzel ve dikkat çekiciydi.”* söylemiyle eğlenceli anlatımdan duyduğu memnuniyeti dile getirmiş, bu durum öğrenme motivasyonuna olumlu yansıdığını göstermiştir.

Genel olarak öğrenci görüşleri değerlendirildiğinde, Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin öğrencilerin konuya olan ilgilerinde anlamlı bir değişim yarattığı anlaşılmaktadır. Özellikle savaş sahnelerinin gerçekçi biçimde sunulması, panorama alanı, animasyonlar ve diğer

görsel unsurların etkileyici yapısı, öğrencilerin dikkatini çekmiş ve konuyu daha merak uyandırıcı hale getirmiştir. Gerçeklik hissinin güçlü olması, bazı öğrencilerde tarihi olaylara karşı ilgi gelişimini desteklerken panoramik anlatım düzeni, ön bilgiler üzerine yeni öğrenmelerin eklenmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca, bazı öğrenciler müze gezisi sonrasında tarihe yönelik merak ve araştırma isteği duyduklarını ifade etmiş, bu durum öğrenmeye yönelik içsel güdülenmenin oluştuğunu göstermiştir. Müze deneyimini eğlenceli ve dikkat çekici bulan öğrenciler ise bu süreci daha motive edici bulduğu anlaşılmıştır. Bu bulgular; müze ortamının öğrencilerde bilgi edinmenin yanında bir ilgi, merak ve öğrenme isteği geliştirdiğini göstermektedir.

4. 8. Panorama 1453 Tarih Müzesine benzer panoramik müzeyi ziyaret etme isteğine ilişkin bulgular

Öğrencilere yönlendirilen sekizinci soru Panorama 1453 Tarih Müzesi deneyiminden yola çıkarak benzer panoramik müzeleri ziyaret etme isteğini ve ziyaret etme isteğinin sebebini ortaya çıkarmakla ilişkilidir. Gezi deneyimi yaşayan 25 öğrencinin cevaplarına dayanarak tamamının benzer bir müzeyi ziyaret etme isteğinin olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin çoğu benzer müzeyi ziyaret etme sebebine ilişkin birden fazla söylemde bulunmuştur.

Tablo 8

Benzer Panoramik Müzeyi Ziyaret Etme İsteğine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	f
	Olumlu duygusal etkileşim	14
	Öğrenmeyi isteme	9
Benzer Panoramik Müzeleri	Panoramik etki ve gerçeklik	6
Ziyaret Etme İsteği	Öğrenmeyi kolaylaştırma ve kalıcılık	4

Kişisel ve sosyal katkı	4
İlgi ve merak	3
Animasyon etkisi	3
Deneyimi devam ettirme	2
	45

Tablo 8 incelendiğinde, öğrenci görüşlerinin “farklı panoramik müzeleri ziyaret etme isteği” teması altında sekiz alt kodda toplandığı görülmektedir. Öğrencilerden 14’ü “olumlu duygusal etkileşim”, 9’u “öğrenmeyi isteme”, 6’sı “panoramik etki ve gerçeklik”, 4’ü “öğrenmeyi kolaylaştırma ve kalıcılık”, 4’ü “kişisel ve sosyal katkı”, 3’ü “ilgi ve merak”, 3’ü “animasyon etkisi” ve 2’si “deneyimi devam ettirme” kodlarında görüş belirtmiştir.

Olumlu duygusal etkileşim yaşayan ve müze gezi deneyimini tekrarlamak isteyen öğrenciler müze deneyimini eğlenceli, etkileyici ve keyif verici bulmuştur. Bu durum onların farklı panoramik müzeleri de ziyaret etmek istemelerine duygusal düzeyde katkı sağlamıştır. Şöyle ki Ö5: “Evet, isterim. Çünkü böyle müzeler hoşuma gidiyor. Daha çok etkilenmiş oluyorum. Benim için de güzel oluyor.” ifadesi ile yaşadığı duygusal etkiyi dile getirmiştir. Benzer şekilde Ö13: “İsterim çünkü müzeyi gezmekten zevk aldım. O döneme dair merakımı giderdi. ifadesinde açıkça duygusal anlamda etki yaşadığını dile getirmiştir. Öğrenmeyi kolaylaştırma ve kalıcılık sebebiyle farklı gezi deneyimi yaşamayı isteyen Ö8 şöyle ifade etmektedir: “Evet. Çünkü çok güzeldi. Hem bilmediğim bir konu üzerinde duruyorum hem de konu daha aklımda kalıcı oluyor.” benzer şekilde Ö19: “Evet. Çok güzel anlaşılıyor.” söylemi ile anlatılmak istenilen bilgilerin sunum şeklinin bilgiyi öğrenmede anlamayı kolaylaştırmasına vurgu yapmaktadır. Benzer bir müze ziyaretinin kişisel ve sosyal katkı sağlayabileceğini düşünen Ö20: “Arkadaşlarımla gittim, benim için güzel bir anı oldu.” ve Ö21: “Sosyalleştik hem gezdik hem eğlendik hem de öğrendik.” ifadeleri ile sosyal ve kişisel katkıya vurgu yapmıştır.

Genel anlamda öğrenci görüşleri değerlendirildiğinde öğrencilerin farklı panoramik müzeleri ziyaret etme isteklerinin çeşitli gerekçelere dayandığı görülmektedir. Öğrencilerin

büyük çoğunluğu bu isteği duygusal etkileşim, görsel ve duygusal beğeni, sosyal paylaşım ve öğrenme sürecine yönelik katkılar üzerinden temellendirmiştir. Özellikle müze ortamını eğlenceli, etkileyici ve anlamlı bulan öğrenciler, olumlu duygusal tepkiler geliştirmiş, bu duygusal bağın farklı müzeleri de ziyaret etme motivasyonunu artırdığı anlaşılmıştır. Panoramik anlatımın sağladığı gerçeklik hissi, animasyon ve görsellik gibi unsurlar, öğrencilerin tarihi olayları daha iyi anlamalarına katkı sağlamış öğrenmeyi kolaylaştırıcı yapısıyla bilgilerin zihinsel kalıcılığını artırmıştır, bu durumun öğrencilerin benzer panoramik müzeleri ziyaret etme isteklerini arttırdığı anlaşılmaktadır. Sosyal açıdan ise, arkadaşlarla birlikte geçirilen zaman ve paylaşım imkanları, öğrenmenin yanı sıra sosyal etkileşimi desteklemiş ve müze ziyaretlerini öğrenciler için daha istenir hale getirmiştir. Tüm bu bulgular, öğrencilerin farklı panoramik müzeleri ziyaret etme isteklerinin yalnızca bilgi edinmeye değil aynı zamanda duygusal, sosyal ve görsel olarak çok yönlü bir deneyimleme imkanına dayandığı anlaşılmaktadır.

4.9. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyiminin öğrencilere sağladığı katkılara ilişkin bulgular

Öğrencilere yönlendirilen dokuzuncu soru ile amaçlanan, Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin öğrenciler üzerinde bir etki yaratıp yaratmadığını tespit etmek ve bu etkinin hangi boyutlar üzerinden gerçekleştiğini anlamaktır. Panorama 1453 Tarih Müze gezisine katılan 25 öğrencinin tamamının gezi deneyiminin kendilerinde bir etki yaratarak katkı sağladığını düşündüğü anlaşılmıştır. Bu deneyimin katkı sağlamadığını ifade eden öğrenci yoktur. Öğrenciler müze gezisi deneyiminin sağladığı katkılara ilişkin birden fazla söylemde bulunmuştur.

Tablo 9

Panorama 1453 Tarih Müze Gezisi Deneyiminin Kişiyeye Katkılarına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	f
Tarihsel Bilinç ve Anlamlandırma	Savaş süreci ve savaşın zorluğunu öğrenme	7
	Anlamaya katkı sağlama	7
	Gerçeklik etkisi	3
	Fetih'in önemini anlama	1
	Görsel unsur etkisi	1
		19
Eğitsel Katkılar ve Akademik Gelişim	Yeni bilgi öğrenme	8
	Kalıcı öğrenme	4
	Akademik başarı	3
	Detaylı öğrenme	2
	Derse karşı tutum	2
	Yaşamı kolaylaştırma düşüncesi	1
		20
Sosyal Katılım ve Davranışsal Etki	İlgi değişimi	3
	Sosyal etkileşim	2
		5

Deneyimsel Öğrenme ve Uygulama	Deneyimleme	2	
	Bilgiyi sunuş şekli	1	
			3
Duygusal ve Kişisel Etkileşim	Heyecan ve eğlenceli bulma	2	
	Moral verme	1	
			3

Tablo 9 incelendiğinde öğrenci görüşleri “tarihsel bilinç ve anlamlandırma”, eğitsel katkılar ve akademik gelişim”, “sosyal katılım ve davranışsal etki”, “duygusal ve kişisel etkileşim” ve “deneyimsel öğrenme ve uygulama” olarak beş temada toplanmıştır. Tarihsel bilinç ve anlamlandırma teması içerisinde öğrencilerin 7’si “savaş süreci ve savaşın zorluğunu öğrenme”, 7’si “anlamaya katkı sağlama”, 3’ü “gerçeklik etkisi”, 1’i “Fetih’in önemini anlama” ve 1’i “görsel unsurların etkisi” kodlarında söylemde bulunmuştur. Eğitsel katkılar ve akademik gelişim temasında öğrencilerin 8’i “yeni bilgi öğrenme”, 4’ü “kalıcı öğrenme”, 3’ü “akademik başarı”, 2’si “detaylı öğrenme”, 2’si “derse karşı tutum”, 1’i “yaşamı kolaylaştırma düşüncesi” kodlarında söylemde bulunmuştur. Sosyal katılım ve davranışsal etki temasında öğrencilerin 3’ü “ilgi değişimi”, 2’si “sosyal etkileşim” kodlarında söylemde bulunmuştur. Duygusal ve kişisel etkileşim temasında ise “heyecan ve eğlenceli bulma”, “moral verme” kodlarında birer öğrenci söylemde bulunmuştur. Deneyimsel öğrenme ve uygulama temasındaki birer öğrenci ise “deneyimleme”, “bilgiyi sunuş şekli” kodlarında söylemde bulunmuştur.

Savaş süreci ve savaşın zorluğunu öğrenme yoluyla katkı sağladığını düşünen Ö14: “*O savaşın nasıl böyle geçtiğini (zor geçtiğini) öğretti. Zor şartlar altında bu savaşı kazandıklarını öğrendim.*” ifadesi ile doğrudan savaşın zorluğunu öğrenerek katkı sağladığını dile getirmiştir. Benzer şekilde Ö21: “*Tarihin nasıl ilerlediğini gördüm. Zorlukları gördüm.*” ifadesi ile zorlu savaş ortamını ve tarihi sürecin işleyişini gördüğünü dile getirmektedir. Müze gezisi deneyiminin gerçeklik etkisi yaşatarak katkı sağladığını

düşünen Ö6: *“Sanki orada bir asker yerine ben varmışım gibi şu an ne kadar gün geçse de hala aklımda kalıyor.”* ifadesi ile kurduğu empati ile anı yaşamanın kalıcılık sağlamasına vurgu yapmaktadır. Benzer şekilde Ö15: *“O anı yaşamış gibi oldum. Kıymetini daha da çok bildim.”* ifadesi ile anı yaşayarak gerçeklik hissi duyduğunu ve duyuşsal anlamda değer verme, kıymet bilme gibi tepkileri harekete geçirerek katkı sağladığını vurgulamaktadır. İstanbul’un Fethinin öneminin anlaşılmasını katkı olarak ifade eden Ö1 ise: *“İstanbul’un Fethi’nin daha fazla önemi olduğunu, daha fazla önem kazandığını, detaylı bir görünümle müzede gördüm.”* ifadesiyle önemli tarihi bir olayın önemini anlamanın katkı olduğunu vurgulamıştır. Müze deneyimini eğitsel bir katkı olarak gören öğrenciler ise şu söylemlerde bulunmuştur: Ö10: *“Yeni bilgiler keşfettim daha iyi anlamamı sağladı.”* ifadesi ile yeni bilgiler öğrenmenin katkı olduğunu doğrudan dile getirmektedir. Derse karşı yeni bir tutum sergileyen Ö19: *“Sosyal bilgilerden daha fazla etkilenmeye başladım.”* ifadesi ile sosyal bilgiler dersine olan bakış açısının olumlu yönde değiştiğini ifade etmektedir. Müze deneyimini sosyal etkileşim yolu ile katkı sağladığını düşünen Ö10: *“Müzede arkadaşlarımla vakit de geçirmiş oldum.”* ve Ö15: *“Eğlendim, moral de oldu, aynı zamanda arkadaşlarımla da vakit geçirdim.”* ifadeleri ile sosyal etkileşimin katlı sağladığına vurgu yapmışlardır. Müze gezisi deneyimini başlıca bir katkı olarak gören Ö15: *“Bence herkesin gitmesi gereken bir deneyim, yaşaması lazım.”* sözleriyle müze deneyiminin herkes tarafından yaşanması gereken bir deneyim olmasına vurgu yapmıştır. Benzer şekilde Ö7: *“Bana yeni deneyimler sundu, yeni şeyler öğrendim, müzeye giderek daha çok deneyim kazandım.”* söyleminde bulunarak deneyimlemenin farklı katkılar sunduğunu deneyimin başlıca bir katkı olduğunu dile getirmiştir.

Genel olarak öğrenci görüşleri değerlendirildiğinde, öğrencilerin müze ortamının tarihsel olayların çok boyutlu biçimde kavranmasına olanak tanıdığını özellikle İstanbul’un Fethi ve savaş sürecine ilişkin tarihsel süreci anlamaya çalışırken empati kurdukları söylenebilir. Bu çerçevede, müze deneyiminin öğrencilere tarihi ortamı zihinde canlandırma becerisi geliştirme ve tarihsel gerçeklik duygusunu pekiştirme noktasında anlamlı katkılar sunduğu anlaşılmıştır. Eğitsel katkılar teması çerçevesinde öğrenciler yeni bilgi edinimi, kalıcı öğrenme, akademik başarıya katkı ve derse yönelik tutum değişikliği gibi kazanımlardan söz etmiştir. Bu tür panoramik müze gezilerin somut bir öğrenme ortamı sunmasının öğrenmeyi

zenginleştirme, bilginin anlaşılabilirliğini ve kalıcılığını arttırmada katkı sağladığını vurgulamışlardır. Sosyal ve davranışsal düzeyde ise müze deneyiminin öğrenciler arasında etkileşimi artırdığı, ortak yaşantılar yoluyla sosyalleşmeyi teşvik ettiği görülmektedir. Duygusal ve kişisel etkileşim açısından değerlendirildiğinde ise öğrencilerin müzeyi heyecan verici, motive edici ve eğlenceli bir süreç olarak tanımladıkları, bu yönüyle kişisel gelişimlerine de katkı sunduğu anlaşılmaktadır. Deneyimsel öğrenme ve uygulama boyutunda öğrencilerin tarihi bilgiye aktif katılım yoluyla ulaştıkları ve bilgiyi yaşamla ilişkilendirerek anlamlandırdıkları görülmektedir. Bu bulgular, müze eğitiminin çağdaş eğitim anlayışıyla örtüştüğünü ve sosyal bilgiler dersini destekleyici nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır.

4.10. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimine ilişkin öğrencilerin eklemek istedikleri düşüncelere ait bulgular

Öğrencilere yönlendirilen onuncu soru Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimine ilişkin farklı düşüncelerini ortaya çıkarmak ile ilişkilidir. Panorama 1453 Tarih Müze gezisine katılan 25 öğrencinin 13 tanesinin ek düşünce belirtmediği tespit edilmiştir, 12 öğrenci ise ek düşünce belirtmiştir. Öğrenciler ek düşüncelerine ilişkin birden fazla söylemde bulunmuştur.

Tablo 10

Panorama 1453 Tarih Müze gezisi Deneyimine İlişkin Öğrencilerin Eklemek İstedikleri Düşüncelere İlişkin Görüşler

Tema	Kod	f
	Geziyi beğenme ve memnuniyet	10
	Eğlenceli ve öğretici	4

Ek Düşünce Belirtenler	Benzer müzelerin arttırılması	2
	Tarihi başarıya ve Osmanlıya vurgu	1
	Gezi süresi önerisi	1
		18
Ek Düşünce Belirtmeyenler	Düşünce belirtmeyenler	13

Tablo 10 incelendiğinde öğrencilerin Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimine dair belirttiği ek düşünceler “ek düşünce belirtenler ve ek düşünce belirtmeyenler” olarak iki tema toplanmıştır. Ek düşünce belirten öğrencilerden 10’u “geziyi beğenme ve memnuniyet”, 4’ü eğlenceli ve öğretici”, 2’si “benzer müzelerin arttırılması” ve birer öğrenci ise “tarihi başarıya ve Osmanlıya vurgu” ile “gezi süresi önerisi” kodlarında söylemde bulunmuşlardır.

Ek düşünce belirtmeyenler temasında ise 13 öğrencinin ek düşünce belirtmediği tespit edilmiştir. Ek düşünce belirtmeyen öğrenciler “*eklemek istediğim yok, zaten düşüncelerimi söyledim ek düşüncem yok, şu an eklemek istediğim düşünce aklıma gelmiyor*” ifadelerinde bulunmuşlardır.

Geziyi beğenen ve memnuniyet dile getiren bazı öğrenciler şu ifadelerde bulunmuşlardır: Ö25: “*Çok güzeldi. Bir daha yapılırsa yine gitmek isterim.*”, Ö23: “*Çok güzeldi, ben çok beğendim.*”, Ö19: “*Benim için güzel bir geziydi, güzel bir deneyim oldu.*” ve Ö8: “*Bir daha olsa gitmek isteyeceğim bir geziydi, çok güzeldi.*” ifadeleri ile müze gezisi deneyimlerine ilişkin memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. Deneyimlerini eğlenceli ve öğretici bulan öğrenciler ise şu şekilde ifade etmişlerdir: Ö4: “*Bizim için güzel bir geziydi hem eğlendik hem de bilgi edindik.*” ve Ö10: “*Gittiğim en iyi müzelerden biri olabilir. Yeni bilgiler edindiğim için ve arkadaşlarımla eğlenceli vakit geçirdiğim için mutluyum. Bir daha olsa bir daha giderim.*” öğrenciler söylemleri ile yeni bilgiler edindiklerini ek düşünceleri olarak

tekrar dile getirmişlerdir. Ek olarak panoramik müzelerin arttırılmasını dile getiren öğrenciler ise Ö5: *“Bana göre bu gezi çok güzel bunun gibi (benzer panoramik müzeler) daha çok gezinin olması gerekiyor.”* Ö9: *“Panoramik müze gezileri daha çok yapılmalı ve bu müzelerin önemi daha çok arttırılmalı, daha iyi anlıyoruz.”* söylemiyle benzer müzelere olan ziyaret etme isteklerini ve daha fazla panoramik müze deneyimlerinin arttırılması gerektiğini bu müze deneyimlerinin sunduğu içeriğin somut boyut kazandırdığı için daha anlaşılır olduğunu vurgulamışlardır.

Genel olarak öğrenci görüşlerine göre Panorama 1453 Tarih Müze gezisi hem eğitici hem de eğlenceli bir deneyim olarak algılanmış, öğrenciler bu deneyimden memnun kaldıklarını ve benzer panoramik müze ziyaretlerinin arttırılması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu bulgulardan yola çıkarak müzenin duyuşsal anlamda öğrenciye etki ettiğini ve öğrenmeye yardımcı olduğunu söylemek mümkündür.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve tartışma

Araştırmanın bu bölümünde her bir araştırma sorusuna dair elde edilen bulgulardan hareket edilerek araştırma sonuçlarına yer verilmiştir. Aynı zamanda bulgular konu ile ilgili daha önceden yapılmış çalışmaların bulguları kapsamında tartışılmıştır.

5.1.1. Öğrencilerin müze gezisi deneyimine sahip olma durumu ile bu deneyimin benzer ve farklı boyutlarına ilişkin tartışma ve sonuç

Bu çalışmada öğrencilerin geçmiş müze deneyimleri ile Panorama 1453 Tarih Müzesine yaptıkları gezi deneyimlerine ilişkin bulgular incelendiği zaman, öğrencilerin geçmiş müze deneyimleri ile Panorama 1453 Tarih Müzesine yaptıkları gezi arasında sınırlı benzerliklerin olduğu bulunmuştur. Genellikle müzelerde yer alan bilgilendirici panoların olması, tarihi olayların anlatılması ve tarihi eserlerin sergilenmesinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun yanında çalışmaya katılan öğrencilerin bir bölümünün daha önce gittikleri müzeleri tam hatırlayamadıkları bu sebeple tam anlamıyla karşılaştırma yapamadıkları belirlenmiştir. Ayrıca bazı öğrencilerin ise daha önce müze deneyimi olmadığı ve ilk yaptıkları müze gezisinin Panorama 1453 Tarih Müze gezisi olduğu anlaşılmıştır.

Literatürde öğrencilerin müze gezisi deneyimleri üzerine yapılan çalışma bulguları değerlendirildiği zaman genellikle müze gezilerine katılımın düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu konuda sosyal bilgiler dersinde müze gezisine ilişkin öğrenci görüşlerinin ele alındığı bir çalışmada öğrencilerin büyük bir bölümünün müze gezilerini eğitsel açıdan değerli bulmalarına karşılık daha önce müze gezisi deneyimi olmadıkları bulunmuştur

(Sarısaltık, 2024). Ülkemizde öğrencilerin müze ziyaret etme deneyimlerinin düşük düzeyde olmasının temelinde öğrencilerin yakın çevrelerinde bulunan müzeler hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarının yattığı düşünülebilir. Bu görüşü destekleyen bir çalışmada öğrencilerin müze gezilerini yararlı bulmalarına karşılık yakın çevrelerindeki müzeler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir (Kartal ve Şeyihoğlu, 2020). Sosyal bilgiler dersinde müze gezilerinin önemine ilişkin öğrenci görüşlerinin ele alındığı bir çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun müzeye gitme alışkanlığı olmadığı bulunmuş, bunun yanında müzeye gitme alışkanlığı olan öğrencilerin müze gezilerine yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir (Çoşkun, 2014).

Araştırmada öğrencilerin diğer müze gezisi deneyimleri ile Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimleri arasında bazı farklılıklar olduğu bulunmuştur. Müze gezisi deneyimleri arasındaki farklılıklara ilişkin bulgular değerlendirildiği zaman, diğer müze gezilerine kıyasla Panorama 1453 Tarih Müzesinin daha etkileyici bir atmosfere sahip olduğu, bunun yanında diğer müzelere kıyasla Panorama 1453 Tarih Müzesinde animasyonlara daha fazla ağırlık verildiği tespit edilmiştir. Diğer müzelere kıyasla Panorama 1453 Tarih Müzesinin diğer olumlu yönlerinin ise açıklayıcı ve yararlı bilgilere fazla yer verilmesi, animasyonların dikkat çekici olması, olayı yaşıyormuş hissi uyandırması, ferah bir ortam olması ve bilgilerin daha detaylı aktarılması şeklinde sıralandığı görülmüştür. Bu konuda yapılan ve ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan benzer bir çalışmada geleneksel öğrenme ortamına kıyasla müze gezilerinin bilgilerin daha detaylı öğrenilmesine katkı sağladığı, sınıf ortamına kıyasla daha etkileyici bir atmosfere sahip olduğu, görsel açıdan daha zengin oldukları ve öğrencilerin bakış açısına göre olayların daha gerçekçi yansıtıldığı tespit edilmiştir (Sarısaltık, 2024). Bu konuda ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan farklı bir çalışmada müze gezilerinin öğrencilere farklı bir öğrenme atmosferi yarattığı, bunun yanında müze gezisi sürecinde kullanılan yöntem ve tekniklerin öğrenme sürecini zenginleştirdiği ifade edilmiştir (Ünlü, 2023). Ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan benzer bir çalışmada özellikle üç boyutlu görsellerin yer aldığı müzelerin öğrenciler için daha dikkat çekici olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada üç boyutlu görsellerin öğrencilerin kendilerini olayların içinde gibi hissetmelerine katkı sağladığı tespit edilmiştir (Ermiş, 2010).

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiği zaman farklı içeriklere sahip olan panorama müzelerinin de bu araştırmada elde edilen bulgulardaki benzer özelliklere sahip oldukları görülmektedir. Yurt dışında yapılan araştırmalarda panorama müzelerinde devasa boyutta resimlerin olduğu ve resimlerin ziyaretçilere gerçekçi bir deneyim fırsatı sunduğu belirtilmektedir. Panorama müzelerinde resimlerde derinlik hissi yaratmak için özel tekniklerden yararlanıldığı görülmektedir. Böylece müze ziyaretçileri kendilerini aktarılan olayın içinde gibi hissetmektedir (Aylan ve Gök, 2021; Wiryawan ve Nuraisyah, 2023). Bu çalışmada da öğrencilerin büyük bir bölümünün kendisini olayı yaşıyor gibi hissettikleri görülmüştür. Müze ziyaretçilerini olayın içinde gibi hissetmelerine katkı sağlayan unsurlar sadece görsel yapılardan ibaret değildir. Panorama müzelerinde farklı medya araçları, ışıklandırma ve seslendirme sistemlerinden yararlanılması da ziyaretçilerin anlatılan olayları yaşıyor gibi hissetmelerine katkı sağlamaktadır (Sparacino, 2004; Bem, Chabot, Brooks, 2025).

5.1.2. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi öncesinde öğrencilerin hazırlık yapma durumuna ilişkin tartışma ve sonuç

Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin büyük bir bölümü Panorama 1453 Tarih Müze gezisi öncesinde internet, aile bireyleri, kitaplar veya videolar gibi çeşitli kaynaklardan bilgi edinme yoluyla hazırlık yapmıştır. Bu durum, öğrencilerin geziye yönelik kişisel ilgi ve öğrenme isteklerinin varlığını göstermekte geziye hazırlıklı katılmanın deneyimden alınan verimi artırdığına işaret etmektedir. Diğer yandan, bazı öğrencilerin herhangi bir hazırlık yapmadığı, bu durumun ise bireysel farklılıklara dayandığı anlaşılmaktadır. Hazırlık yapan öğrencilerin özellikle müzenin konumu, içerdiği eserler ve İstanbul'un Fethi hakkında bilgi topladığı görülmüştür.

Literatürde yer alan çalışmalar da bu bulgularla örtüşmektedir. Özellikle Güler (2011), ilköğretim kademesinde müze gezilerinden azami verim alınabilmesi için ön hazırlığın önemine dikkat çekmiştir. Benzer biçimde, Aktekin (2008) ve Dilli (2017) tarafından yapılan araştırmalarda, öğretmenlerin gezi öncesi hazırlık yapmamasının müze gezilerinden

beklenen kazanımları sınırladığı ve etkili bir öğrenme süreci oluşmasını engellediği vurgulanmıştır. Nitekim, müze gezilerinin öğrenme sürecine anlamlı katkı sunabilmesi için yalnızca gezi sırasında değil, öncesinde de pedagojik hazırlık sürecinin planlanması gerektiği ifade edilmektedir.

Bu çalışmanın bulguları, aynı zamanda Zengin (2024) tarafından ortaya konulan “öğrencilerin sanal, fiziksel ve okul müzelerinde farklı öğrenme metaforları geliştirmeleri” görüşünü de destekler niteliktedir. Öğrencilerin bir kısmının aktif bilgi edinme süreciyle geziyi anlamlı hale getirmesi, öğrenme sürecinde bireysel öğrenme tercihlerinin önemini de göstermektedir. Gezi öncesinde yapılan hazırlıklar hem öğrenmenin kalıcılığını artırmakta hem de öğrencilerin gezi sırasında yaşadıkları deneyimi daha bilinçli ve etkili bir şekilde yapılandırmalarına olanak tanımaktadır.

Sonuç olarak, Panorama 1453 Tarih Müze gezisi öncesinde öğrencilerin hazırlık yapma durumları, öğrenme sürecinin verimliliğini etkileyen önemli bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Ön hazırlık yapan öğrencilerin gezi sürecinde daha aktif ve bilinçli bir katılım sergiledikleri, bu durumun öğrenme çıktılarında da olumlu sonuçlar doğurduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin gezi öncesi süreci planlaması, müze eğitiminin kalitesini artıracak önemli bir adım olarak görülmelidir.

5.1.3. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında dikkat çekici unsurlara ilişkin tartışma ve sonuç

Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında en çok dikkatini çeken unsurların başında panoramik alan ve bu alanın sunduğu gerçeklik hissi yer almaktadır. Özellikle panoramik bölümdeki üç boyutlu savaş sahnesi, öğrencilerde kendilerini olayın tam ortasındaymiş gibi hissetmelerine neden olmuş ve bu durum öğrenciler tarafından sıkça dile getirilmiştir. Bu unsurun yanı sıra, Fatih Sultan Mehmet’in rüyasının animasyonla sunulması da öğrenciler tarafından etkileyici ve dikkat çekici bulunmuştur. Animasyonun ses ve ışık efektleriyle desteklenmesi, öğrencilerin duyularını harekete geçirerek öğrenme deneyimini daha güçlü hale getirmiştir.

Bunların yanında, müzede sergilenen savaş ekipmanları, tarihi eserler, padişah portreleri, panorama minyatürü ve maketleri öğrencilerin ilgisini çeken diğer önemli unsurlar arasında yer almıştır. Ayrıca bazı öğrenciler müze içindeki bilgilendirici panoları, dini unsurları (örneğin Hz. Muhammed'e ait hadisin yer alması), estetik düzenlemeleri ve genel müze atmosferinin dikkat çekiciliğini vurgulamıştır.

Bu bulgular, müze gezisinin sadece bilgi aktaran bir etkinlik olmaktan çok, öğrencilerde duyuşsal bir etki yarattığını da ortaya koymaktadır. Öğrencilerin dikkatini çeken unsurların çeşitliliği, onların müzeyi çok boyutlu bir öğrenme ortamı olarak deneyimlediklerini göstermektedir. Özellikle görsel ve işitsel öğelerin başarılı bir şekilde sunulması, öğrencilerin hem dikkatini artırmış hem de konuya yönelik ilgilerini canlı tutmuştur.

Bu sonuçlar, Ünlü (2023) tarafından yapılan çalışmadaki bulgularla örtüşmektedir. Ünlü, öğrencilerin müzelerde en çok üç boyutlu canlandırmalar ve animasyon içeriklerinden etkilendiğini belirtmiştir. Benzer şekilde Koca (2024), müzelerdeki kültürel ve sanatsal öğelerin öğrencilerin dikkatini çektiğini vurgulamıştır. Ayrıca Sevigen (2021), müze eğitiminin öğrencilerde kültürel miras bilinci oluşturduğunu ve bu bilincin öğrenci ilgisini artırdığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak, öğrencilerin Panorama 1453 Tarih Müze gezisinde dikkatlerini çeken unsurların çeşitliliği, müze ortamının çok duyulu öğrenmeyi destekleyen yapısını ortaya koymaktadır. Bu da müze gezisinin yalnızca tarihsel bilgi edinimi değil, aynı zamanda öğrenmeye karşı ilgi, merak ve duygusal bağ geliştirme açısından da etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir.

5.1.4. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında yaşanan hislere ilişkin tartışma ve sonuç

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre, öğrenciler Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında yoğun ve çeşitli duygusal deneyimler yaşamışlardır. En sık ifade edilen duygular arasında gururlanma, heyecan, gerçeklik hissi ve empati, duygulanma, mutluluk,

üzüntü ve korku yer almaktadır. Bu duygular öğrencilerin müze ortamını yalnızca bilgi edinilecek bir yer olarak değil, aynı zamanda güçlü duyuşsal deneyimlerin yaşandığı bir öğrenme ortamı olarak algıladıklarını göstermektedir.

Özellikle panoramik savaş sahnesi, öğrencilerde geçmişe dair empati kurmalarını kolaylaştırmış ve kendilerini olayın bir parçası gibi hissetmelerine neden olmuştur. Bununla birlikte, savaş sahnelerinde yer alan detaylar ve animasyonlar, öğrencilerde derin duygusal tepkiler uyandırmış bazı öğrenciler korku, bazıları ise büyük bir gurur ve milli bir aidiyet duygusu yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin bazı öğrenciler atalarının vatanı korumak uğruna gösterdiği çabayı müzede somut olarak görmekten duydukları gururu vurgulamış, bazıları ise savaşın zorluklarını gözlerinde canlandırarak üzüntü ve korku hissettiklerini dile getirmiştir.

Literatürde yer alan araştırmalar da bu duygusal tepkilerin müze eğitiminin etkili sonuçlarından biri olduğunu ortaya koymaktadır. Kartal ve Şeyihoğlu (2020), müze gezilerine katılan öğrencilerin müzeleri heyecan verici ve eşsiz duygular hissettiren ortamlar olarak tanımladıklarını belirtmiştir. Ünlü (2023) ise öğrencilerin müze ortamlarında yaşadığı içsel tatmin, motivasyon ve merak duygularının öğrenme sürecine olumlu katkı sağladığını belirtmiştir. Zengin (2024) tarafından yapılan çalışmada ise müze gezisine katılan öğrencilerin en fazla hissettikleri duygunun "keyif alma" olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde Eşki (2022) öğrencilerin tarihsel olaylara tanıklık ettiklerinde gurur ve aidiyet duygularının güçlendiğini vurgulamaktadır.

Araştırma kapsamında elde edilen bu sonuçlar, müze gezilerinin yalnızca bilişsel öğrenmeyle sınırlı kalmadığını, öğrencilerde duyuşsal farkındalık geliştirdiğini ve tarihsel olaylara karşı daha derin bir bağ kurulmasına imkan tanıdığını göstermektedir. Panorama 1453 Tarih Müzesinde öğrencilerin yaşadığı duygusal yoğunluk, eğitimin duyuşsal boyutuna yapılan katkının bir göstergesi olup, müze temelli öğrenmenin geleneksel sınıf ortamına göre çok daha etkili ve anlamlı sonuçlar doğurabileceğini ortaya koymaktadır.

5.1.5. İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunda okul ve müze ortamında öğrenilen bilgilerin kıyaslanmasına ilişkin tartışma ve sonuç

Bu çalışmada elde edilen bulgular, öğrencilerin okul ortamında edindikleri bilgiler ile Panorama 1453 Tarih Müzesi'nde kazandıkları öğrenmeler arasında belirgin farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Öğrencilerin büyük bir bölümü, okulda yapılan öğretimin çoğunlukla sözel anlatıma ve ders kitabına dayandığını, bu nedenle öğrenmenin zorlaştığını ifade etmiştir. Buna karşılık müze ortamında yer alan üç boyutlu görseller, panoramik alan, animasyonlar ve savaş canlandırmaları gibi unsurların öğrenmeyi hem kolaylaştırdığı hem de daha kalıcı hale getirdiği belirtilmiştir. Panoramik müzedeki anlatımın akıcı, sade ve etkileyici olması öğrencilerin konuyu zihinsel olarak canlandırmalarını ve bilgiyi içselleştirmelerini kolaylaştırmıştır. Özellikle savaş ortamını hayal etmenin sınıf ortamında zor olduğu, ancak müzedeki görsel unsurlar sayesinde öğrencilerin kendilerini olayların içinde hissettikleri ifade edilmiştir.

Bu bulgular, alanyazındaki pek çok çalışmayla benzerlik göstermektedir. Yurd ve Uzun (2024), geleneksel sınıf ortamına kıyasla müze gezilerinin tarihi olgu ve sunumları daha geniş bir bakış açısıyla aktardığını ve öğrencilerde daha fazla etki bıraktığını vurgulamıştır. Güler ve Gengiz (2023) ise öğrencilerin sanal müze gezilerini geleneksel öğretim yöntemlerine göre daha etkili bir öğrenme süreci olarak değerlendirdiklerini belirtmiştir. Ünlü (2023) tarafından yapılan araştırmada da müze gezilerinin sosyal bilgiler derslerinde öğretilen konuların anlaşılmasını kolaylaştırdığı ifade edilmiştir.

Panoramik müzeler gibi görsel-işitsel destekli müze deneyimlerinin öğrencilerin öğrenmelerini desteklediği, zihinsel canlandırmayı kolaylaştırdığı ve bilgiyi kalıcı hale getirdiği yönündeki bulgular da alanyazında sıklıkla yer almaktadır (Martin ve diğerleri, 2016; Abuhassan ve Malhis, 2025; Sarısaltık, 2024). Uslu (2021), müze ziyaretlerinin kalıcı öğrenmeye katkı sağladığını ve öğrencilerin geçmişe ilişkin bilgileri daha kolay anlamalarını desteklediğini belirtmiştir. Aynı şekilde Kaba (2021) ile Çınar ve diğerleri (2021), müze gezilerinin öğrenme sürecini zenginleştirdiğini ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı daha olumlu tutum geliştirdiğini ortaya koymuştur. Selanik-Ay ve Kurtdede-Fidan (2014)

ise müze gezilerinin ders konularını daha somut hale getirerek bilgi kalıcılığına katkı sağladığını rapor etmiştir.

Araştırmada öğrenciler, müzedeki animasyonların bilgiyi kalıcı hale getirmede etkili olduğunu vurgulamış, müzede anlatılanların sade ama dikkat çekici olması sayesinde ilgilerinin daha fazla arttığını belirtmişlerdir. Bu bulgular, Sarısaltık'ın (2024) çalışmasında ortaya çıkan, öğrencilerin müze ortamını daha etkili ve faydalı bulduğu sonucuyla örtüşmektedir. Aynı çalışmada öğrenciler, sınıfta yalnızca öğretmeni dinlediklerini ve görsel unsurların eksikliğinden dolayı olayları zihinde canlandırmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Buna karşın, müze ortamında nesneleri yakından görmenin öğrenmeye büyük katkı sağladığı vurgulanmıştır.

Uluslararası literatürde yapılan çalışmalar da benzer sonuçlara işaret etmektedir. Sun ve Ch'ng (2024) ile Pei ve diğerleri (2023), panorama müzelerinin sunduğu görsel ortamların öğrencilerin öğrenme süreçlerine katkı sağladığını, özellikle bilgi kalıcılığını ve zihinsel canlandırmayı desteklediğini belirtmiştir.

Müze eğitiminin, geleneksel sınıf içi öğretim yöntemlerine kıyasla öğrencilerin akademik başarısını olumlu yönde etkilediği de birçok çalışmada ortaya konulmuştur. Suter (2014), Whitesell (2016) ve Wilde ve Urhanne (2008) müze gezilerinin öğrenilen bilgilerin kalıcılığını artırarak başarıyı desteklediğini vurgulamıştır. Türkiye'de yapılan benzer araştırmalarda da müze gezilerine katılan öğrencilerin ders başarı düzeylerinin yükseldiği tespit edilmiştir (Eski ve Akman, 2023; Eşki, 2022; Sevigen, 2021). Ustaoglu'nun (2012) deney-kontrol grubu çalışması da müze gezisine katılan öğrencilerin sosyal bilgiler ders başarısının anlamlı şekilde arttığını ortaya koymuştur. Yılmaz ve Şeker (2011) ise müze gezilerinin tarih, coğrafya ve genel kültür gibi alanlardaki bilgi birikimine katkı sunduğunu ifade etmiştir.

Sonuç olarak, öğrencilerin ifadeleriyle de desteklenen bu bulgular, Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin öğrencilerin İstanbul'un Fethi ve fetih siyasetine dair bilgileri daha etkili, kalıcı ve anlamlı şekilde öğrenmelerine katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Müze ortamında yer alan panoramik sunumlar, üç boyutlu görseller ve animasyonlar, öğrencilerin

hem bilişsel hem de duyuşsal düzeyde öğrenme yaşantısı edinmelerine olanak tanımış, böylece tarih öğretimine alternatif ve etkili bir öğrenme ortamı sunmuştur.

5.1.6. Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunun önemini anlamaya katkı sağlamasına ilişkin tartışma ve sonuç

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre, Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin öğrencilerin İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunun önemini kavramalarına anlamlı düzeyde katkı sağladığı tespit edilmiştir. Özellikle öğrencilerin fetih sürecinin zorluklarını daha iyi anladıkları, tarihi sürecin ne kadar çetin koşullar altında gerçekleştiğini kavrayabildikleri, anlatımın daha ikna edici bulunduğu ve bu sayede tarihimize karşı daha güçlü bir aidiyet ve değer algısı geliştirdikleri görülmüştür.

Panoramik anlatım, animasyonlar, savaşın gerçekliğini yansıtan görseller ve ses-görüntü bütünlüğüyle sunulan atmosfer öğrencilerin fetih sürecine yönelik farkındalıklarının artmasına olanak tanımıştır. Bu durum, öğrencilerin yalnızca bilgi edinmekle kalmayıp, aynı zamanda tarihi olaylara karşı duygusal bir bağ da geliştirmelerine yardımcı olmuştur. Literatürde yer alan çeşitli çalışmalar da müze eğitiminin tarihi olguları daha inandırıcı ve etkili biçimde sunduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim Yurd ve Uzun (2024), müze gezilerinin tarihi bilgilerin daha anlaşılır ve kalıcı hale gelmesinde etkili olduğunu vurgulamışlardır.

Bunun yanı sıra, Escribano-Miralles ve arkadaşları (2021), Geerts, Depaepe, Van Nieuwenhuyse (2024) ile Leftwich (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda, müze ortamlarında gerçekleştirilen öğrenme süreçlerinin özellikle tarih derslerinde kavramsal anlamının ve olaylar arası bağlantı kurmanın kolaylaştırılmasına yardımcı olduğu ifade edilmiştir. Bu araştırmalar, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Sonuç olarak, Panorama 1453 Tarih Müze gezisi öğrencilerin İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusunu yalnızca ders kitabındaki bilgilerle değil, görsel ve duygusal yönleriyle de

anlamalarına katkı sağlamıştır. Bu durum, müzelerin eğitimde tamamlayıcı ve etkili bir öğrenme ortamı olduğunu göstermektedir.

5.1.7. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimi ile İstanbul'un Fethi ve fetih siyaseti konusuna olan ilgi değişimi durumlarına ilişkin tartışma ve sonuç

Bu araştırmada Panorama 1453 Tarih Müzesi Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin öğrencilerin İstanbul'un Fethi ve Fetih siyaseti konularına ilgilerini değiştirdiği tespit edilmiştir. Müze gezisinin fetih siyasetine yönelik ilgiyi arttırdığı, öğrencilerin tarihe yönelik ilgilerinin arttığı, sosyal bilgiler dersine yönelik ilgilerini geliştirdiği ve tarihe yönelik meraklarını arttırdığı bulunmuştur. Sadece bir öğrencinin müze gezisi sonrasında Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sonrasında fetih ile fetih siyasetine ilişkin ilgisinin değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiği zaman müze eğitiminin genellikle sosyal bilgiler dersi kapsamında yapıldığı ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki konulara yönelik görüşlerini olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Uztemur ve diğerleri, 2019; Kaschak, 2014; Tal ve Morag, 2007). Bu kapsamda araştırmada elde edilen sonuçların literatür ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Bu konuda yapılan bir çalışmada müze eğitimi öncesi ve sonrasında öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarındaki değişimlerin incelenmesi amaçlanmış, araştırmada müze eğitimi öncesi ile kıyaslandığı zaman müze eğitimi sonrasında öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının olumlu yönde değiştiği tespit edilmiştir (Yurd ve Uzun, 2024).

Bu alanda yapılan ve sosyal bilgiler dersinde müze gezilerine ilişkin öğrenci görüşlerinin ele alındığı bir çalışmada müze gezilerinin öğrencilerin tarihsel kişiliklere bakış açılarını büyük oranda değiştirdiği bulunmuştur. Söz konusu çalışmada öğrencilerin müze gezisi sonrasında %64,7 gibi önemli bir bölümünün tarihsel kişiliklere bakış açılarında önemli değişiklikler meydana geldiği tespit edilmiştir. Aynı çalışma kapsamında öğrencilerin %70,5'inin müze gezisi sonrasında tarihi olaylara bakış açılarının büyük oranda değiştiği bulunmuştur (Sarısaltık, 2024). Müze gezilerinin öğrenciler üzerindeki etkilerinin ele alındığı farklı bir

çalışmada özellikle tarihi olaylara yönelik ilgi düzeyinin yükselmesinde müze gezilerinin önemli bir yere sahip olduğu tespit edilmiştir (Ünlü, 2023).

5.1.8. Panorama 1453 Tarih Müzesine benzer panoramik müzeyi ziyaret etme isteğine ilişkin tartışma ve sonuç

Bu araştırmada, öğrencilerin Panorama 1453 Tarih Müzesi ziyaretinden sonra benzer yapıdaki panoramik müzeleri gezme yönündeki isteklerinin belirgin şekilde arttığı görülmüştür. Öğrencilerin bu isteğinin temelinde, öğrenme sürecini daha eğlenceli bulmaları, yeni görsel ve deneyimsel unsurlarla karşılaşma arzuları, bilginin sunum biçiminin etkileyici olması, tarihsel olgulara ilişkin bilgiyi artırma isteği ve yaşantı hissini deneyimleme gibi etkenler yer almaktadır. Alanyazın incelendiğinde, müze gezilerinin geleneksel öğretim yöntemlerine alternatif bir öğrenme ortamı sunarak derslerin sıkıcılığını azalttığı ve öğrencilerin öğrenmeye olan ilgilerini artırdığı ifade edilmektedir (Karnezou ve diğerleri, 2021; Besoain, González-Ortega, Gallardo, 2022). Bu bağlamda, öğrencilerin müze deneyimleri sonrasında gelecekte benzer gezilere katılma yönünde daha istekli hale geldikleri çeşitli çalışmalarda da ortaya konmuştur. Nitekim Yurd ve Uzun (2024) tarafından yürütülen araştırmada, müze gezisine katılan öğrencilerin sadece yerel değil, uluslararası ölçekteki müzeleri de gezme yönünde motivasyon geliştirdikleri bildirilmiştir.

Sarısaltık (2024) tarafından yapılan çalışmada ise sosyal bilgiler dersi kapsamında düzenlenen müze gezisine katılan 17 öğrencinin tamamının, gelecekte tekrar müze gezisi ya da farklı okul dışı öğrenme etkinliklerine katılma arzusu taşıdığı belirlenmiştir. Benzer şekilde, Çelik ve Ütkür-Güllühan (2022) tarafından yürütülen çalışmada, sanal müze uygulamasına katılan öğrencilerin müzelere yönelik tutumlarının olumlu yönde değiştiği ve gelecekte fiziksel müze ziyaretlerine karşı daha istekli hale geldikleri rapor edilmiştir. Şentürk'ün (2019) araştırmasında ise öğrencilerin, müze ziyaretlerini ders dışı fakat gerekli bir öğrenme faaliyeti olarak değerlendirdikleri ve müzeleri eğitsel amaçlarla ziyaret etme eğiliminde oldukları belirlenmiştir.

5.1.9. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyiminin öğrencilere sağladığı katkılara ilişkin tartışma ve sonuç

Bu araştırmada Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin öğrencilere çeşitli açılardan önemli kazanımlar sağladığı belirlenmiştir. Öğrencilerin bu süreçte yeni bilgiler edindikleri, tarihsel olayları daha derinlemesine anlamaya başladıkları, özellikle İstanbul'un Fethi ve sonrasına dair farkındalıklarının arttığı ayrıca müze ziyaretinin keyifli bir öğrenme ortamı sunduğu ve onlara farklı deneyimler kazandırdığı anlaşılmıştır. Zengin'in (2024) yaptığı çalışmada da benzer şekilde, müze gezisinin ortaokul öğrencilerinde olumlu duygular uyandırdığı ve yeni deneyim alanları açtığı ifade edilmiştir.

Sevi ve Er-Türküresin (2023) tarafından yürütülen bir araştırmada ise sanal müze gezilerinin öğrencilere değer temelli katkılar sunduğu ortaya konmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin bağımsızlık, estetik duyarlılık, vatanseverlik ve bilimsellik gibi değerlere ilişkin farkındalıklarının arttığı belirlenmiştir. Öner ve Çengelci-Köse'nin (2019) araştırması ise sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen müze gezilerinin öğrencilere yalnızca tarihsel değil, aynı zamanda sosyal ve bireysel düzeyde de birçok değer kazandırdığını ortaya koymuştur. Bu değerler arasında sevgi, barış, aile bütünlüğü, dayanışma, sorumluluk, saygı, özgürlük, hoşgörü ve empati gibi çok yönlü sosyal değerlerin öne çıktığı görülmüştür.

Benzer şekilde Şişman (2019), müze eğitiminin öğrencilerin kültürel değerlere yönelik farkındalıklarını artırdığı ve bu sayede değer eğitiminin etkili bir biçimde gerçekleşebildiğini belirtmiştir. Şentürk'ün (2019) öğretmen görüşlerine dayalı araştırmasında da öğretmenlerin büyük bir kısmı müze gezilerinin öğrencilere tarih bilinci kazandırmada ve tarihi değerlere yönelik tutum geliştirmede etkili olduğunu vurgulamıştır. Escribano-Miralles ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan uluslararası bir çalışmada ise ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin arkeoloji müzesi ziyaretleri yoluyla hem tarihsel bilgi düzeylerinin arttığı hem de tarihi ve kültürel mirasa yönelik farkındalıklarının güçlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.10. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyimine ilişkin öğrencilerin eklemek istedikleri düşüncelere ait tartışma ve sonuç

Araştırmaya katılan öğrencilerin müze gezisine ilişkin ek görüşlerinde, öncelikle benzer nitelikteki müze eğitimlerinin artırılması gerektiği yönünde ifadeler öne çıkmıştır. Ayrıca, öğrencilerin bu gezileri hem eğlenceli bir sosyal etkinlik olarak gördükleri hem de yaşayarak öğrenmeye katkı sunduğu yönünde görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Bu bulgular, Yurd ve Uzun'un (2024) çalışmasında elde edilen verilerle örtüşmektedir. Söz konusu araştırmada, öğrencilerin müze gezisi sırasında arkadaş çevreleriyle keyifli zaman geçirdikleri ve bu deneyimin, ilerleyen süreçte aileleriyle ya da arkadaş gruplarıyla benzer etkinliklere katılma isteklerini artırdığı ortaya konmuştur.

Benzer şekilde Sarısaltık'ın (2024) çalışmasında da sosyal bilgiler dersi bağlamında müze ziyaretine katılan öğrencilere gezi hakkında ek görüşleri sorulmuş çoğu öğrencinin yeni öneri sunmadığı, ancak bazı öğrencilerin öğrenme sürecini daha etkileşimli kılmak adına müzedeki nesnelere dokunabilmenin ya da bazı objelerin deneyimlenebilmesinin faydalı olacağını belirttiği rapor edilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışma, ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirdikleri Panorama 1453 Tarih Müzesi ziyaretine dair deneyimlerini çok yönlü biçimde ortaya koymaktadır. Öğrencilerin büyük bir bölümünün daha önce bir müze deneyimi yaşamadığı, deneyimi olanların ise Panorama 1453 Tarih Müzesi ile önceki ziyaretleri arasında çeşitli benzerlikler kurduğu anlaşılmıştır. Katılımcılar, geleneksel sınıf ortamlarına kıyasla müze gezisini daha etkili ve verimli bulmuş müzede yer alan görselleri dikkat çekici ve öğretici olarak değerlendirmiştir. Öğrencilerin kendilerini tarihsel olayların içinde hissettikleri, bu hissin öğrenmenin kalıcılığına katkı sağladığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, çoğu öğrencinin gezi öncesinde çeşitli kaynaklardan bilgi edinerek hazırlık yaptığı gezide ise en yoğun şekilde heyecan ve gurur duygularını yaşadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin görüşlerine göre, müzede edinilen bilgilerin daha ayrıntılı ve kalıcı olduğu bu durumun özellikle fetih siyasetine ilişkin anlayışlarını geliştirdiği ifade edilmiştir. Sonuç

olarak, bu deneyim öğrencilerin müzeye yönelik olumlu tutum geliştirmelerine ve gelecekte benzer müze etkinliklerine katılma arzularının artmasına neden olmuştur.

5.2. Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde araştırma sonuçlarına ve gelecekte yapılacak olan araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.2.1. Araştırma sonuçlarına ilişkin öneriler

Araştırmada öğrencilerin müze gezisini birçok açıdan olumlu yönde değerlendirdikleri, müze gezisinin derslerde verilen bilgilerden daha fazlasını kendilerine aktardığını düşündükleri ve müzede öğrenmenin daha kolay olduğu görüşünde birleştikleri tespit edilmiştir. Bu noktada sosyal bilgiler dersi kapsamında öğretmenlerin müze gezilerine ağırlık vermelerinin sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşmasında olumlu sonuçlar ortaya koyacağı söylenebilir.

Müze gezisi öncesinde gidilecek yer hakkında ön bilgi edinmenin ve araştırma yapmanın geziyi daha verimli hale getireceği bilinmektedir. Bu çalışmada öğrencilerin büyük bir bölümünün gezi öncesinde gidilecek müze hakkında araştırma yaptıkları görülmüştür. Gezi öncesinde öğretmenlerin ön hazırlık yapmasının ve öğrencileri gidilecek yer konusunda bilinçlendirmelerinin de müze gezisinden elde edilecek verimi arttıracakı düşünülebilir.

Araştırmada öğrencilerin büyük bir bölümünün müzede yer alan görsellerden etkilendiği görülmüş, müzede yer alan görselleri sınıf ortamında anlatılan derslere kıyasla konuya ilişkin ilgiyi daha fazla arttırdığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda öğretmenlerin sınıf içinde yürütülen ders uygulamalarında derse olan ilgiyi arttırmak amacıyla farklı görsellere ve etkileşimli araçlara yer vermelerinin faydalı sonuçlar ortaya koyacağı söylenebilir.

Araştırma sonuçları, müze gezilerinin öğrencilerin hem bilişsel hem duyuşsal gelişiminde önemli katkılar sunduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından müze eğitimini içeren daha kapsamlı bir öğretim planı geliştirilmesi önerilebilir. Sosyal bilgiler dersinin kazanımlarıyla ilişkilendirilen müze gezisi planlamaları oluşturulabilir.

Panorama 1453 Tarih Müzesi gibi etkileşimli müzeler, öğrencilerin zor kavradığı tarihi olayları daha kolay anlamalarını sağlamaktadır. Bu nedenle, benzer şekilde farklı tarihi olayları anlatan panorama müzeleri tasarlanabilir ve bu müzeler, sosyal bilgiler dersi konularıyla ilişkilendirilebilir.

Okullar ile müzeler arasında iş birliği yapılmalı, sadece bir kez değil, farklı ders konularına uygun olarak belirli aralıklarla müze gezileri planlanabilir. Böylece öğrencilerin müze deneyimlerini düzenli hale getirerek öğrenmeyi destekleyiciliği artırılabilir.

5.2.2. Gelecek araştırmalara yönelik öneriler

Türkiye’de sosyal bilgiler dersi kapsamında yapılan müze gezilerine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin ele alındığı çalışmaların son yıllarda arttığı görülmekle beraber, panorama müzeleri hakkındaki öğrenci ve öğretmen görüşlerinin ele alındığı çalışmaların ise sınırlı olduğu göze çarpmaktadır. Bu kapsamda panorama müzelerine yapılan gezilere ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin ele alındığı araştırmalar yapılabilir.

Ülkemizde öğrencilerin panorama müzelerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilen bir ölçek bulunmamaktadır. Bu kapsamda nicel çalışmalara destek olmak amacıyla panorama müzelerine yönelik tutumu belirlemek amacıyla ölçekler geliştirilebilir.

Okul ile yapılan müze gezilerinin yanında bazı öğrencilerin ders dönemleri dışında da aileleri ile müzelere gittikleri bilinmektedir. Öğrencilerin ders dışı zamanlarında müzelere gitmelerinin müze gezilerine yönelik tutum ve görüşlerini olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir. Ancak yapılan literatür taraması sonucunda ülkemizde öğrencilerin müzelere gitme sıklıklarına göre müze gezilerine yönelik tutumlarının incelendiği

Çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Bu noktada öğrencilerin müzelere gitme sıklıklarına göre müze gezilerine ilişkin görüşlerinin karşılaştırıldığı çalışmalar yapılabilir.

Ortaokul ğrencilerinin müze gezilerine ilişkin tutumlarının farklı demografik değişkenlere göre (yaş, sınıf, cinsiyet, ders başarı düzeyi, anne ve baba eğitim durumu vb.) incelendiği çalışmalar yapılabilir.

Müze eğitiminin ğrenci gelişimi üzerindeki etkilerine ilişkin daha detaylı bulgulara ulaşabilmek için müze gezisine katılan ve katılmayan öğrencilerin ders başarı düzeylerinin karşılaştırıldığı araştırmalar yürütülebilir.

Panorama müzelerinin sunduğu öğrenme ortamlarının etkililiğini daha kapsamlı değerlendirebilmek için sosyal bilgiler dersi dışında farklı derslerle ilişkilendirilerek yapılan müze gezilerine yönelik araştırmalar yapılabilir. Özellikle Türkçe, Görsel Sanatlar ve Din Kültürü gibi derslerde müze eğitiminin ğrenci kazanımlarına katkısı incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Abuhassan, L. B., ve Malhis, S. R. (2025). Modes of embodiment for an immersed experience in museums: The Royal Tank Museum. *PLOS ONE*, 20(1), 1–30. doi:10.1371/journal.pone.0317402
- Aktekin, S. (2008). Müze uzmanlarının okulların eğitim amaçlı müze ziyaretlerine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 103–111. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59525/856035>
- Altıntaş Namlı, İ., & Kozaner Yenigül, Ç. (2020). Active learning education in museum. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*, 9(1), 120–128. doi:10.11591/ijere.v9i1.20380
- Anderson, A., Bowen, D., ve Kisida, B. (2018). The impact of art museum programs on K–12 students. *National Art Education Association ve Association of Art Museum Directors*. Erişim adresi: (15.02.2025) <https://aamd.org/our-members/from-the-field/impact-of-art-museum-programs-on-k%E2%80%9312-students>
- Anderson, M. L. (2004). Metrics of success in art museums. Erişim adresi: (15.05.2025) https://static1.squarespace.com/static/57544cf9ab48de37be9c508c/t/5ed507512a6c4c5afdbf9983/1591019346621/Metrics_of_Success.pdf
- Andre, L., Durksen, T., ve Volman, M. L. (2017). Museums as avenues of learning for children: A decade of research. *Learning Environments Research*, 20, 47–76. Erişim adresi: (19.01.2025) <https://link.springer.com/article/10.1007/s10984-016-9222-9>
- Alanka, D. (2024). Nitel bir araştırma yöntemi olarak içerik analizi: Teorik bir çerçeve. *Uluslararası Eğitim ve Araştırma Dergisi (UEAD)*, 7(1), 166–176. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kronotop/issue/82784/1405579>
- Arıcan, B. Ç. (2022). Turist rehberlerinin panorama müzeleri hakkındaki görüşleri ve ziyaretçiler üzerindeki gözlemleri. C. Bilgi, M. C. Şapcılar, S. Uslu ve Z. Yetiş (Ed.), *Turizme akademik yaklaşımlar* (ss. 33–56). Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

- Arıcan, B., ve Özdemir-Akgül, S. (2022). Turizm diplomasisi aracı olarak müzeler: Panorama Konya Müzesi örneği. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8, 62–74. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cutsad/issue/71091/1117612>
- Ayaydın, A. (2017). Çoklu Zeka Tabanlı Görsel Sanatlar Eğitiminde Bir Öğretim Yöntemi Olarak Müze Eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 9-21. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36135/405914>
- Aylan, F. K., ve Gök, H. S. (2021). Panoramic museum visits as cultural recreation activities: Panorama 1453 History Museum example. *Journal of Tourism Leisure and Hospitality*, 3(2), 103–117. doi: 10.48119/toleho.873719
- Bamberger, Y., ve Tal, T. (2009). The learning environment of natural history museums: Multiple ways to capture students' views. *Learning Environments Research*, 12, 115–129. doi: 10.1007/s10984-009-9057-8
- Barker, A. W. (2010). Exhibiting archaeology: Archaeology and museums. *Annual Review of Anthropology*, 39(1), 293–308. doi: 10.1146/annurev.anthro.012809.105115
- Bem, M. J., Chabot, S. R., Brooks, V., ve Braasch, J. (2025). Enhancing museum experiences: Using immersive environments to evaluate soundscape preferences. *The Journal of the Acoustical Society of America*, 157(2), 1097–1108. doi: 10.1121/10.0035832
- Besoain, F., González-Ortega, J., ve Gallardo, I. (2022). An evaluation of the effects of a virtual museum on users' attitudes towards cultural heritage. *Applied Sciences*, 12(3), 1341–1354. doi:10.3390/app12031341
- Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları*. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği.
- Bolu-Sert, H. (2019). Müzede görsel sanatlar eğitimi. In S. Buyurgan (Ed.), *Müzede eğitim: Öğrenme ortamı olarak müzeler* (ss. 157–179). Pegem Akademi.
- Büyükkalvarcı, A., Yetiş, Z., ve Arıcan, Ç. (2021). Panorama Konya Museum from the tourist guides' point of view. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 8(2), 185–209. doi: 10.31771/jrtr.2021.97

- Carrozzino, M., ve Bergamasco, M. (2010). Beyond virtual museums: Experiencing immersive virtual reality in real museums. *Journal of Cultural Heritage*, 11(4), 452–458. doi: 10.1016/j.culher.2010.04.001
- Chen, C. L., ve Liao, M. H. (2017). National identity, international visitors: Narration and translation of the memorial museum. *Museum and Society*, 15(1), 56–68. doi: 10.29311/mas.v15i1.662
- Coşkun Keskin, S. & Elbasan, D. (2025). Deprem müzelerinin deprem bilinci oluşturmada rolü: Sakarya Deprem Müzesi örneği. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 14(40), 21–48. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/egitimvetoplum/issue/92122/1465313>
- Coşkun Keskin, S., ve Kaplan, E. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 95–115. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6155/82705>
- Coşkun, D. (2014). *Sosyal bilgiler dersi kapsamında yapılan müze gezilerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi (Amasya ve Diyarbakır İlleri örneği)* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 368561).
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çelik, Ö., ve Ütkür Güllühan, N. (2022). Sanal müze gezilerine yönelik ilkökul öğrencilerinin görüş ve farkındalıklarının incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(236), 2927–2946. doi:10.37669/milliegitim.1032552
- Çınar, C., Utkugün, C., ve Gazel, A. A. (2021). Sosyal Bilgiler dersinde sanal müze kullanımı hakkında öğrenci görüşleri. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, (16), 150–170. doi: 10.20860/ijoses.1017419
- Damar, İ. (2024). *Müzeler ve tarihi mekanların Sosyal Bilgiler eğitimindeki potansiyeline yönelik Gaziantep ili özelinde keşfedici bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 863157).
- Daniela, L. (2020). Virtual museums as learning agents. *Sustainability*, 12(7), 2698. doi: 10.3390/su12072698

- Dilli, R. (2017). Öğretmenlerin müzelerin öğrenme ortamı olarak kullanımına ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 303–316. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36135/405938>
- Edgeworth, M. (2011). Excavation as a ground of archaeological knowledge. *Archaeological Dialogues*, 18(1), 44–46. doi: 10.1017/S1380203811000109
- Ediz, Ö. M. (2021). Geçmişten günümüze panorama müzeleri: Bursa Panorama Müzesi örneği. *Yapı Dergisi*, (468), 44–53. Erişim adresi: (15.02.2025) <https://avesis.uludag.edu.tr/yayin/3ad8ab72-88c6-4967-9d5a-93b06750f557/gecmisten-gunumuze-panorama-muzeleri-bursa-panorama-muzesi-ornegi2>
- Egüz, Ş. (2011). *Sosyal Bilgiler dersinde müze eğitimi: Öğrenci ve öğretmen görüşleri* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 308754).
- Ermiş, B. (2010). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde (üç boyutlu sanal müze ziyareti) etkinliğine ilişkin görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 279749).
- Erzincan, G. (2011). *Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri resim bölümü öğrenci profilinin saptanmasına yönelik bir inceleme* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 290598).
- Escribano-Miralles, A., Serrano-Pastor, F. J., ve Miralles-Martínez, P. (2021). Perceptions of educational agents regarding the use of school visits to museums for the teaching of history. *Sustainability*, 13(9), 4915. doi: 10.3390/su13094915
- Eşki, H. E. (2022). *Sosyal Bilgiler dersine yönelik müze eğitimi etkinliklerinin geliştirilmesi ve öğrencilerin akademik başarılarına etkisinin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 756475).
- Eski, H. E. ve Akman, O. (2023). Development of museum education activities for social studies course and evaluation of their effects on students' academic achievement. *International Journal on Social and Education Sciences (IJonSES)*, 5(2), 341–353. doi: 10.46328/ijonSES.555

- Etikan, I., Musa, S. A. & Alkassim, R. S. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*, 5(1), 1–4. doi: 10.11648/j.ajtas.20160501.11
- Filiz, N. (2010). Sosyal Bilgiler öğretiminde müze kullanımı (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 279840).
- Gazel, A. A., ve Erol, H. (2012). A taxonomic analysis of the intended learning outcomes of the primary school Social Studies curriculum for 7th graders. *Journal of Theoretical Educational Science*, 5(2), 202–222. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akukeyg/issue/29345/314031>
- Geerts, B., Depaepe, F., ve Van Nieuwenhuysse, K. (2024). Instructing students in history museums: A systematic literature review. *Historical Encounters – A Journal of Historical Consciousness, Historical Cultures and History Education*, 11(1), 179-201. doi: 10.52289/hej11.111
- Göğebakan, Y. (2018). Alternatif öğrenme mekanları olarak müzelerin eğitim-öğretimde kullanılmasının önemi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (40), 9–41. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunigsed/issue/36820/367384>
- Güler, A. (2011). Planlı bir müze gezisinin ilköğretim öğrencilerinin tutumuna etkisi. *İlköğretim Online*, 10(1), 169–179. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8593/106855>
- Güler, B., ve Cengiz, E. (2023). Students' opinions on the use of virtual museums in science teaching. *Research on Education and Psychology*, 7(Özel Sayı), 55–73. doi: 10.54535/rep.1254989
- Holotescu, C. (2023). Evaluation of the effectiveness of museum education in virtual environments. *Revista Romanească pentru Educație Multidimensională*, 15(3), 113–129. Erişim adresi: (15.02.2025) <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/6733>

- International Council of Museums (ICOM) (2007). *Museum definition (2007 version)*. Erişim adresi: (27.02.2025) <https://icom.museum/en/resources/standardsguidelines/museum-definition/>
- International Council of Museums (ICOM) (2022). *Museum definition*. Erişim adresi: (15.02.2025) <https://icom.museum/en/resources/standards/museumdefinition/>
- İBB Kültür A.Ş. (2023). *Panorama 1453 Tarih Müzesi*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi. Erişim adresi: <https://www.panoramikmuze.com>
- Kaba, G. (2021). *Sosyal Bilgiler dersinde müze eğitime yönelik geliştirilen dijital çizgi romanın öğrencilerin akademik başarısına ve tutumuna etkisi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 702794).
- Kalaba, B. (2022). Kültürel mirasın sürdürülebilirliği kapsamında müzelerin önemi. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 102–112. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turek/issue/70925/1121344>
- Kamçı, S., ve Memişoğlu, H. (2020). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(4), 1755–1772. doi: /10.17240/aibuefd.2020.20.58249-528471.
- Kampouroupoulou, M., Fokiali, P., Efstathiou, I., ve Stefos, E. (2013). The virtual museum in educational practice. *Review of European Studies*, 5(4), 120–129. doi: 10.5539/res.v5n4p120
- Karacan, Y. (2024). *Kültürel mirasın aktarımında müzelerin işlevselliği (Samsun örneği)* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 893818).
- Karadeniz, C. (2020). Müzede dijital teknolojilerin kullanımı ve salgın sürecinde dijital katılım. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 70, 975–984. doi:10.7816/idil-09-70-06
- Karagözoğlu, N., Akgül, M. S., Polat, S. ve Özdemir, M. (2024). Arkadaşım! Müze rehberim olur musun? *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(3), 3320–3338. doi: 10.51460/baebd.1521333

- Karnevou, M., Pnevmatikos, D., Avgitidou, S., ve Kariotoglou, P. (2021). The structure of teachers' beliefs when they plan to visit a museum with their class. *Teaching and Teacher Education*, 99, 1–9. Erişim adresi: (15.02.2025) <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0742051X20314451>
- Kartal, A., ve şeyihoğlu, A. (2020). Öğrenci bakış açısıyla sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme ortamları bağlamında “müzeler”. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 128–146. doi: 10.30855/gjes.2020.06.01.008
- Kaschak, J. C. (2014). Museum visits in social studies: The role of a methods course. *Social Studies Research and Practice*, 9(1), 107–118. doi: 10.1108/SSRP-01-2014-B0005
- Katz, J. E., ve Halpern, D. (2015). Can virtual museums motivate students? Toward a constructivist learning approach. *Journal of Science Education and Technology*, 24, 776–788. doi: 10.1007/s10956-015-9563-7
- Kınıklı, M. A. (2024). *Sanal ve gerçek müze deneyimlerinin ziyaret memnuniyeti ve ziyaret etme niyetine etkisi: Karşılaştırmalı bir araştırma* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 916505).
- Kısa, Y. (2012). *Sosyal Bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi (Afyonkarahisar Müzeleri)* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 314221)
- Koca, R. (2024). The role of museums in the field of sustainable cultural heritage: Opinions of social sciences high school students. *Journal of International Museum Education*, 6(1), 73–92. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/jimuseumed/issue/83302/1471715>
- LeCompte, M. D. ve Goetz, J. P. (1982). Ethnographic Data Collection in Evaluation Research. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 4(3), 387-400. Erişim adresi: (15.02.2025) <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.3102/01623737004003387>
- Leftwich, M. (2016). New intersections for history education in museums. *Journal of Museum Education*, 41(3), 146–151. doi: 0.1080/10598650.2016.1198133

- Lloyd, T. (2020). The Greater Cleveland Ethnographic Museum: The life and afterlife of a public folklore organization. *Museum Anthropology Review*, 14(1–2), 6–17. doi: 10.14434/mar.v14i1-2.29070
- MacDonald, E., Johnson, V., Gillies, M., ve Johnston, D. (2017). The impact of a museum-based hazard education program on students, teachers and parents. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 21, 360–366. doi: 10.1016/j.ijdr.2017.01.010
- Martin, A.J., Durksen, T.L., Williamson, D., Kiss, J., ve Ginns, P. (2016). The role of a museumbased science education program in promoting content knowledge and science motivation. *Journal of Research in Science Teaching*, 53, 1364-1384. doi: 10.1002/tea.21332.
- Mena, I. B., ve Diefes-Dux, H. A. (2012). First-year engineering students' portrayal of engineering in a proposed museum exhibit for middle school students. *Journal of Science Education and Technology*, 21, 304–316. doi: 10.1007/s10956-011-9325-0
- Mercin, L. (2008). Evaluation of student opinions on practice of visual arts lesson in museum and class setting. *Electronic Journal of Social Sciences*, 7(24), 325. Erişim adresi: (15.02.2025) <https://search.trdizin.gov.tr/en/yayin/detay/90691/evaluation-of-student-opinions-on-practice-of-visual-arts-lesson-in-museum-and-class-setting>
- Mercin, L., ve Alakuş, A. O. (2005). Anadolu g zel sanatlar liseleri programlarının "m ze eğitimi ve uygulamaları" dersi a ısından değerlendirilmesi. *Sanat Dergisi*, 8, 1–10. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunigsfd/issue/2596/33385>
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (S. Turan,  ev., 2018). Nobel Yayıncılık.
- Meydan, A., ve Akkuş, H. (2023). Ortaokul  ğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde müze gezilerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Journal of Social Science Education Research*, 9(2), 135–155. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/marucog/issue/476/3997>
- Miles, M. B., Huberman, A. M. ve Salda a, J. (2014). Nitel veri analizi: Genişletilmiş bir kaynak kitabı ( ev. S. Akbaba Altun ve A. Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.

- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4.5.6 ve 7.Sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (Ortaokul 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Öner, G., ve Köse, T. Ç. (2019). Müze ve tarihi mekanlarda değer ve beceri kazandırmaya yönelik Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri. *Turkish History Education Journal*, 8(1), 98–128. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tuhed/issue/43050/540967>
- Öztaşçı, C. A., Kabapınar, Y., ve Tuncel, G. (2020). Yerel tarih öğretim yöntemini sosyal bilgiler dersinde kullanmak: Yanı başında olan geçmişi görmek ve duyumsamak. *Turkish History Education Journal*, 9(1), 66–88. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tuhed/issue/52961/669015>
- Ölçer Özünel, E. (2013). *Camekandan canlı performansa somut olmayan kültürel miras ve müzeler*. Ankara: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayınları.
- Öztürk, G. (2020). *Müze ziyaretçilerinin özel müze deneyimleri üzerine nitel bir araştırma: İstanbul örneği* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:662443)
- Öztürkler, P. (2025). *Güzel Sanatlar Liselerinde görev yapan Görsel Sanatlar öğretmenlerinin müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasına ilişkin görüşleri* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:640661)
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Pegem Akademi.
- Pei, X., Fu, S., ve Jiang, T. (2023). An empirical study on user experience evaluation of VR interface in digital museums. *Data And Information Management*, 7(4), 1–9. (01.06.025). Erişim adresi: (28.04.2025) <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2543925123000311>

- Piscitelli, B., ve Anderson, D. (2007). Young children's perspectives of museum settings and experiences. *Museum Management and Curatorship*, 19(3), 269–282. doi: 10.1080/09647770100401903
- Rennie, L. J., Feher, E., Dierking, L. D., ve Falk, J. H. (2003). Toward an agenda for advancing research on science learning in out-of-school settings. *Journal of Research in Science Teaching*, 40(2), 112–120. doi: 10.1002/tea.10067
- Sağlamgöncü, A. (2023). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitimi ile İlgili Yapılan Araştırmalara Yönelik Bir Meta-Sentez Çalışması. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 7(1), 308-334. doi: 10.34056/aujef.1160176
- Sandell, R. (Ed.). (2002). *Museums, society, inequality* (pp. 6–17). London: Routledge.
- Sarısaltık, S. (2024). *Sosyal Bilgiler dersinde ortaokul öğrencilerinin tarihsel düşünme becerilerinin müze deneyimi kapsamında incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:857419)
- Selanik-Ay, T., ve Fidan, N. K. (2014). Öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 69–89. doi: 10.17755/esosder.39452.
- Seligmann, T. (2014). Learning museum: A meeting place for pre-service teachers and museums. *Journal of Museum Education*, 39(1), 42–53. doi: 10.1080/10598650.2014.11510794
- Sevi, E., ve Er-Türküresin, H. (2023). Opinions of Social Studies teacher candidates on value acquisition in virtual museums. *Journal of International Museum Education*, 5(Özel Sayı), 16–33. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3369825>
- Sevigen, E. (2021). *Sosyal Bilgiler öğretiminde müze eğitimi uygulamalarının öğrencilerin somut kültürel miras ve ders ile ilgili tutumlarına etkisi ve süreç hakkındaki görüşleri: Bir karma yöntem araştırması* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 686123).
- Sharan B. M. (2015). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. (Çev. S. Turan) Ankara: Nobel Akademik Yayınları.

- Shabir, A., Yaseen, F., ve Yousuf, M. (2024). The impact of museum visits on student learning outcomes: Evidence from Srinagar. *International Journal of Scientific Research and Engineering Development*, 7(4), 892–899. Erişim adresi: (28.03.2025) <https://www.ijared.com/volume7/issue4/IJAREDV7I4P112.pdf>
- Sözver, E. (2015). *Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin müze, kültür, tarih alan bilgisi ve bilinç düzeylerinin incelenmesi: Kars ili örneği* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 425185).
- Sparacino, F. (2004). Scenographies of the past and museums of the future: From the wunderkammer to body-driven interactive narrative spaces. *In Proceedings of the 12th Annual ACM International Conference on Multimedia* (pp. 72–79). doi: 10.1145/1027527.1027541
- Sylaiou, S., Liarokapis, F., Kotsakis, K., ve Patias, P. (2009). Virtual museums: A survey and some issues for consideration. *Journal of Cultural Heritage*, 10(4), 520–528. doi: 10.1016/j.culher.2009.03.003
- Sun, X., ve Ch'ng, E. (2024). Exploring Miao culture: The differential effect of traditional 2D and immersive 360° documentary formats on viewer learning. *Social Sciences ve Humanities Open*, 10, 1–11. doi: 10.1016/j.ssaho.2024.101061
- Suter, L. E. (2014). Visiting science museums during middle and high school: A longitudinal analysis of student performance in science. *Science Education*, 98(5), 815–839. doi: 10.1002/sce.21116
- Şahan, M. (2005). Müze ve eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 487–501. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26122/275182>
- Şentürk, M. (2019). *Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ve 7. sınıf öğrencilerinin müze kullanımına ilişkin görüşleri: Manisa ili örneği* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 565289).
- Şişman, Z. B. (2019). *Sosyal Bilgiler öğretiminde kültürel varlıklara ilişkin öğrencilerde farkındalık bilinci oluşturmada müze eğitiminin etkisi (Malatya ili örneği)* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 541046).

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2025). *Müze  eşitleri*. Erişim adresi: (28.03.2025) <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80160/muze-cesitleri.html>
- Tal, T., ve Morag, O. (2007). School visits to natural history museums: Teaching or enriching? *Journal of Research in Science Teaching*, 44(5), 747–769. doi: 10.1002/tea.20184
- Taş, S. (2021). Tunceli Arkeoloji ve Etnografya Müzesi bağlamında somut olmayan kültürel mirasın desteklenmesi. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 83–98. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tusbd/issue/63385/937054>
- Taşkiran,  ., ve Kızılırmak,  . (2019). Deneyimsel pazarlama kapsamında sanal turların müze ziyaretlerine etkisi: Panorama 1453  rneği. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 1–19. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuusbd/issue/46049/554828>
- Tekin, G. (2017). Dönüşen müzecilik ve müzede  ğrenme: Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi  rneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 155–166. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36135/405928>
- Tezcan-Akmehmet, K., ve  dekan, A. (2011). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi. * T  Dergisi/b*, 3(1), 47–58. Erişim adresi: (28.03.2025) http://www.itudergi.itu.edu.tr/index.php/itudergisi_b/article/viewFile/1085/1074
- Turgut, G. (2015). *Sosyal Bilgiler dersinde bir eğitim aracı olarak sanal müzelerden yararlanma* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 413995).
- T kel, S. (2024). *Resim- ř  ğretmen adaylarının sanal müze kullanımına yönelik memnuniyet düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 919194).
- Ulu, M. (2019). *Müzede sosyal bilgiler  ğretiminde yaratıcı dramının bir yöntem olarak kullanımına ilişkin uzman görüşleri* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 590138).
- Us, F. (2019). Tarihi yapıların müze olarak yeniden işlevlendirilmesinin  ağdaş müzecilik yaklaşımı üzerinden değerlendirilmesi: Samsun Kent Müzesi ve Panorama 1919 Müzesi. In *SETSCI-Conference Proceedings* (Vol. 10, ss. 146–151). doi: 10.36287/setsci.4.7.013.

- Uslu, S. (2021). Teacher candidates' opinions about the use of museums as educational environments in Social Studies lessons. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 9(1), 33–43. Erişim adresi: (28.03.2025) <https://journals.aiac.org.au/index.php/IJELS/article/view/6473>
- Ustaoglu, A. (2012). *İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi "Türk tarihinde yolculuk" ünitesinde sanal müzelerin kullanımının öğrenci başarısına etkisi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 317060).
- Uztemur, S., Dinç, E., ve Acun, I. (2019). Teaching Social Studies in historic places and museums: An activity-based action research. *International Journal of Research in Education and Science*, 5(1), 252–271. Erişim adresi: (28.03.2025) <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1197992.pdf>
- Ünlü, S. Ö. (2023). *Müzelerde eğitim uygulamalarının ortaokul öğrencilerinin öğrenme becerilerine etkilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 796536).
- Vukov, N. (2012, Şubat). *Ethnoscripts and nationographies: Imagining nations within ethnographic museums in East Central and Southern Europe*. Great Narratives of the Past: Traditions and Revisions in National Museums. Norrköping, İsveç. Erişim adresi: (28.03.2025) https://ep.liu.se/en/conferencearticle.aspx?series=78veissue=78veArticle_No=21
- Whitesell, E. R. (2016). A day at the museum: The impact of field trips on middle school science achievement. *Journal of Research in Science Teaching*, 53(7), 1036–1054. doi: 10.1002/tea.21322
- Wilde, M., ve Urhahne, D. (2008). Museum learning: A study of motivation and learning achievement. *Journal of Biological Education*, 42(2), 78–83. doi: 10.1080/00219266.2008.9656115
- Williams, P. H., ve Sparks, J. (2011). Collaborative inquiry at a children's museum: Benefits for student learning, museum outcomes, and faculty scholarship. *Journal of Public Scholarship*

in *Higher Education*, 1, 31–46. Erişim adresi: (28.03.2025)
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1120335.pdf>

Wiryan, M. R., ve Nuraisyah, S. S. (2023). Development of interactive virtual tour based on 360-degree panorama technology at the Bandung City Museum. *International Journal of Quantitative Research and Modeling*, 4(4), 294–300. doi: 10.46336/ijqrm.v4i4.548

Yağar, F. & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1–9. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gsbdergi/issue/39953/474327>

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, Y., ve Çalışkan, A. (2024). 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programının 2005, 2015 ve 2018 programlarıyla karşılaştırılmalı analizi. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8(1), 108-142. doi:10.46452/baksoder.1485390

Yılmaz, K., ve Şeker, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin müze gezilerine ve müzelerin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 3(9), 21–39. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iaud/issue/30054/324497>

Yurd, M., ve Uzun, F. V. (2024). Müze eğitimi projesine katılan öğrencilerin müze eğitimine ilişkin farkındalık düzeylerinin ve görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 60, 913–930. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3299443>

Yücel Kurnaz, F. (2015). *Okulöncesi öğretmenlerinin ve sınıf öğretmenlerinin müzelerde uygulanan etkinliklere ilişkin görüşlerinin incelenmesi (İstanbul ili örneği)* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 398418).

Zengin, D. (2024). *Ortaokul öğrencilerinin okulda, müzede ve sanal müzede Sosyal Bilgiler öğrenimine ilişkin görüş ve deneyimleri* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 857412).

- Zilcioğlu, Ş. (2008). *Avrupa 'da çocuk müzeleri ve müze eğitimi: Almanya örneği* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 218104).
- Zombory, M. (2017). The birth of the memory of Communism: Memorial museums in Europe. *Nationalities Papers*, 45(6), 1028–1046. doi: 10.1080/00905992.2017.1339680
- Zülfıkar, A. B., ve Ediz, Ö. (2020). Değişen müze ve müzecilikte sergilemenin teknoloji boyutunun incelenmesi: Bursa Panorama Müzesi örneği. *Lycus Dergisi*, 2, 67–100. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/lycus/issue/58790/744719>

EKLER

Ek-1: Etik kurul izni

Evrak Tarih ve Sayısı: 11.10.2024-E.409236

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : E-61923333-050.99-409236
Konu : 36/02 Betül AYDEYER

11.10.2024

Sayın Betül AYDEYER

İlgi : 03.10.2024 tarihli ve E--050.99-0 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik Kurulu'nun 09.10.2024 tarihli ve 36 sayılı toplantısında alınan "02" nolu karar ile Betül AYDEYER'in başvurusu **uygun** görülmüş ve karar örneği ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Canan LAÇİN ŞİMŞEK
Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik
Kurulu Başkanı V.

Ek: Karar Yazısı (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu :BSNLSJP267 Pin Kodu :32252
Adres Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:
sakaryauniversitesi@hs01.kep.tr
Telefon No:0264 295 50 00 Faks No:0264 295 50 31
e-Posta:ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ:www.sakarya.edu.tr

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?ek=5783&eD=BSNLSJP267&eS=409236>

Bilgi için: Hanife Babacan
Unvanı: Birim Evrak Sorumlusu

KARAR

2. Betül AYDEYER'in “ Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Panorama 1453 Tarih Müzesi Gezi Deneyimlerine İlişkin Görüşleri ” başlıklı çalışması görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda Betül AYDEYER'in “ Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Panorama 1453 Tarih Müzesi Gezi Deneyimlerine İlişkin Görüşleri ” başlıklı çalışmasının Etik açıdan **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Ek-2: Araştırma ve uygulama izin belgesi

Ortaokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.007269

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 735409

T.C. Kimlik No:

Adı Soyadı: BETÜL AYDEYER

Araştırmanın Adı: Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Panorama 1453 Tarih Müzesi Gezi Deneyimlerine İlişkin Görüşleri

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğrenci

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı:

Uygulama Yapılacak Birim: Ortaokul

Uygulama Yapılacak İl: İSTANBUL

Veri Toplama Aracının Başlığı: Panorama 1453 Müze Deneyimine İlişkin Ortaokul 7. Sınıf Öğrenci GörüşmeRöportaj Formu

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 27.11.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 27.11.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni İSTANBUL İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için '<https://arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula>' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Sistemi -

*Araştırma etik değerleri kapsamında uygulama yapılacak okulun adı, araştırma ve uygulama izin belgesinde gizlenmiştir. KVKK kapsamında araştırmacının T.C kimlik numarası gizlenmiştir.

Ek-3: Görüşme formu

PANORAMA 1453 MÜZE DENEYİMİNE İLİŞKİN ORTAOKUL 7. SINIF ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

1. Daha önce gittiğiniz bir müze gezisi ile Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyiminizi karşılaştırınız.
Sonda 1: Deneyimlerinizdeki benzerlikler nelerdir? Sonda 2: Deneyimlerinizdeki farklılıklar nelerdir?
2. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi öncesinde hazırlıklarda bulundunuz mu? Sonda: Ne gibi hazırlıklarınız oldu?
3. Panorama 1453 Tarih Müze gezisini gerçekleştirirken dikkatinizi neler çekti?
Sonda: Neden?
4. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi sırasında neler hissettiniz?
5. Okulda İstanbul'un fethi ve fetih siyaseti ile ilgili öğrendiğiniz bilgilerle Panorama gezisi sırasında öğrendiğiniz bilgileri karşılaştırınız.
Sonda 1: Okulda ve müzede öğrendiğiniz bilgilerin benzerlikleri nelerdir? Sonda 2: Okulda ve müzede öğrendiğiniz bilgilerin farklılıkları nelerdir?
Sonda 3: Okulda öğrendiğiniz bilgiler mi, müzede öğrendiğiniz bilgiler mi sizi daha çok etkiledi?
6. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyiminin İstanbul'un fethi ve fetih siyaseti kavramında katkı sağladığını düşünüyor musunuz?
Sonda: Düşünüyorsanız bunun nasıl olduğunu açıklayınız?
7. Panorama 1453 Tarih Müze gezisi deneyiminiz ile İstanbul'un fethi ve fetih siyaseti kavramı değişti mi?
Sonda: Değişti ise nasıl değiştiğini açıklayınız?
8. Panoramik bir müze gezisi gerçekleştirdiniz. Benzer panoramik müzeleri de ziyaret etmiş misiniz?
Sonda 1- İsterseniz neden ziyaret etmek istersiniz?
Sonda 2- İstemezseniz neden ziyaret etmek istemezsiniz?
9. Gerçekleştirmiş olduğunuz Panorama 1453 Tarih Müze gezisinin size neler öğrettiğini düşünüyorsunuz? Açıklayabilir misiniz?
10. Gerçekleştirmiş olduğunuz Panorama 1453 Tarih Müze gezisi hakkında eklemek istediğiniz düşünceleriniz nelerdir?